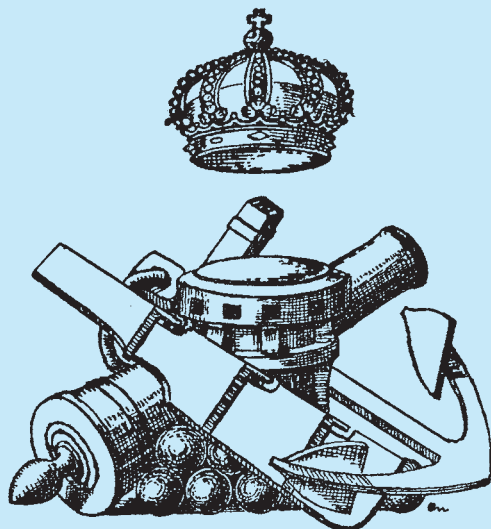

TIDSKRIFT I *SJÖVÅSENDET*

1771-2024

Utgives av

KUNGL.
ÖRLOGSMANNASÄLLSKAPET
SVERIGES MARITIMA AKADEMI

N:R 4 2024
187:E ÅRGÅNGEN

TIDSKRIFT I SJÖVÄSENDET 4/2024

Meddelanden från Kungl. Örlogsmannasällskapet.....	353
Ordföranden har ordet	364
Redaktörens spalt	366
Elev vid Centres des Hautes Etudes Militaires.....	371
Av Johan Norlén	
Behov av systematisk bedömning inom ramen för Försvarsmaktens befälssystem med karriär- och yrkesutveckling	381
Av Jenny Ström	
Viken talks, Introduction and intentions.....	391
Kort sammanfattning av syftet med Viken Talks 2024.....	392
Av Christer Hägg	
NATO and the China Challenge	397
Av Geoffrey Till	
Key thoughts from NATO's strategic concept	400
Av John B Hattendorf	
British Maritime Doctrine (BMD) and Future UK and NATO Interest is the Baltic.....	402
Av Peter Hore	
Trade generates prosperity – and needs to be protected.....	405
Av Carl-Johan Hagman	
Swedish National Security Strategy and Parliamentary Defence review (published 2024).....	408
Av Christer Hägg	
Random thoughts.....	413
Av Geoffrey Till	
Towards a Swedish Maritime strategy	415
Av Peter Hore	
Sweden's search for a new naval strategy	418
Av Robert Dalsjö	
KÖMS & Svensk Sjöfarts seminarium den 15 oktober i Stockholm	425
Av Niklas Granholm	
Personalförsörjning i en ny tid.....	433
Av Mattias Svedin	
Maritime commerce critical to nations on and near the Baltic Sea, including Russia and om thoughts	439
Av Edward Lundquist	
Några gamla erfarenheter duger förmodligen även i dag.....	443
Av Dick Börjesson	
Utbildningstecken - mer än bara en tygbit?	451
Av Filip Gustavsson	
Erfarenheter av REPMUS 2024.....	461
Av Bo Rask	
Vår marina framtid.....	469
Av Magnus Haglund	

Meddelanden från Kungl. Örlogsmannasällskapet

Nr 7/2024. Kungl. Örlogsmannasällskapets ordinarie sammanträde onsdagen den 21 augusti 2024 i Stockholm

(För TiS anpassat protokoll)

Det slutna sammanträdet ägde rum onsdagen den 21 augusti med början klockan 17.30 på Sjöhistoriska museet i Stockholm i närvaro av 55 ledamöter varav 14 på distans. Sammanträdet avslutades med gemensam middag.

- § 1 Förklarades sammanträdet för öppnat.
- § 2 Föredrog sekreteraren föregående sammanträdesprotokoll från sammanträdet 2024-05-15 i Göteborg som **med godkännande** lades till handlingarna.
- § 3 Orienterade ordföranden om:

Vikten av dagens nomineringssammanträde då det är grunden till att utveckla KÖMS och få in nya friska krafter vilket behövs pga. det bekymmersamma omvärldsläget.

Det är starka geopolitiska spänningar, osäkerhet kring utvecklingen i Mellan-östern med en trolig vedergällningsattack mot Israel som skulle kunna leda till storkrig.

Houthierna bekämpar sjötrafiken utanför Jemen, något som har negativ påverkan på den globala handeln.

Vad gäller Rysslands invasion i Ukraina svarar Ukraina lite oväntat med manöverkrigföring och går in på ryskt territorium med syfte att försvaga de ryska resurserna men också för att skapa en förhandlingssituation. Långräckviddiga drönarattacker mot strategiska mål har varit framgångsrikt. Ryska svartahavsflottan har frångåtit initiativet – förutom att ett stort antal fartyg har blivit sänkta så har man blivit undanträngd och försöker hitta nya basområden utmed den georgiska kusten.

Den årliga flottparaden i Sankt Petersburg var kraftigt stympad i år, med hälften av ordinarie antal fartyg, troligen pga. viss oro för en drönarattack.

Vi är Natomedlemmar nu och har varit det i snart ett halvår.

Vi skrev till generaldirektören för Trafikverket i vintras pga. oro för att upphandlingen av Gotlandstrafiken skulle ge icke-säkrade fartyg. Vi vet nu att upphandlingen är klar: Det ena av de konkurrerande bolagen drog tillbaka sin ansökan. Nu är det klart att vi fortsätter med ett rederi med svensk besättning och som är svensktflaggat. Vi vet inte om vårt brev påverkade, men slutresultatet blev det vi önskade – det får vi vara nöjda med.

§ 4 Orienterade sekreteraren om:

Valsammanträdet genomförs den 18 september och det är kort om tid mellan att fatta beslut om valsedlar (idag), och att skicka ut per post och för de röstberättigade ledamöterna att hinna svara. Vi jobbar så hårt det går för att få ut valsedlar mm och i utskicket står det hur man kan rösta digitalt.

Vår redaktör för *TiS* slutar vid årsskiftet. Arbete med att hitta en ny redaktör pågår – förslag mottas tacksamt och så fort som möjligt.

- § 5 Redovisade sekreteraren årets kandidater till inval genom en kortfattad beskrivning. En utförlig beskrivning/presentation har sänts ut i kallelse. Genomfördes diskussion och kompletteringar om kandidaterna med deltagande ledamöter. Meddelade sekreteraren att motsvarande presentation av kandidaterna med möjlighet att kommentera även har genomförts i Göteborg och Karlskrona.
- § 6 Redovisade sekreteraren styrelsens uppfattning om akademiens brist på kompetenser som vägledning vid inval 2024. Ordföranden gav en kort sammanfattning av historiken om hur medlemsantalet har utvecklats.
- § 7 Orienterade ordföranden om högsta antal föreslagna kandidater att väljas in som ordinarie ledamöter 2024. Styrelsens förslag är sju (7) OL. Styrelsens förslag skickades ut 16 juni.

Beslutades att det högsta antalet kandidater att väljas in som ordinarie ledamöter (OL) 2024 ska vara sju (7).

- § 8 Redovisade sekreteraren styrelsens förslag till valsedel för OL med de till inval föreslagna kandidaterna i alfabetisk ordning.

Beslutades om valsedel för OL i alfabetisk ordning för de till inval föreslagna kandidaterna men med justering om att valsedeln ska justeras till inval om sju (7) ordinarie ledamöter för 2024.

- § 9 Redovisade sekreteraren styrelsens förslag till högsta antal föreslagna kandidater att väljas in som korresponderande ledamöter 2024 som en (1) KL. Styrelsens förslag skickades ut 16 juni.

Beslutades att det högsta antalet kandidater att väljas in som korresponderande ledamöter (OL) 2024 ska vara en (1).

- § 10 Redovisade sekreteraren förslag till valsedel för KL för till inval föreslagna kandidat.

Beslutades om valsedel för KL för den till inval föreslagna kandidaten till inval om en (1) korresponderande ledamot för 2024.

- § 11 Föredrog valberedningens ordförande valberedningens förslag (samt presentation och framläggande av eventuella motförslag) till val av ordförande, vice ordförande, sekreterare, styrelseledamöter och revisorer med suppleanter samt förslag till valberedning för verksamhetsåret 2024 – 2025. Valberedningens förslag skickades ut 28 maj.

- § 12 Redovisade valberedningens ordförande valsedel för val av vice ordförande, sekreterare, styrelseledamöter och revisorer med suppleanter samt valberedning för verksamhetsåret 2024 – 2025. Rekrytering har gjorts, förslag skickades ut 28 maj, inga motförslag har inkommit. Inga kommentarer eller frågor tillkom på valsedeln. **Beslutades** om valsedel för val av vice ordförande, sekreterare, styrelseledamöter och revisorer med suppleanter samt valberedning för verksamhetsåret 2024 – 2025.

- § 13 Genomfördes inträdesanförande av ordinarie ledamoten (OL) Johan Norlén under rubriken *Erfarenheter från Centre des Hautes Études Militaires*. Diskussion och frågor följde genom moderator från Vetenskapsgren (Vsg) I OL Per Edling.

- § 14 Genomfördes seminariediskussion om Försvarsberedningens rapport – Ordföranden och vetenskapsgrenarna – samt diskussion med ledamöterna.

- § 15 Orienterade sekreteraren att nästa ordinarie sammanträde äger rum onsdagen den 18 september 2024 klockan 17.30 i Stockholm, vilket är ett slutet sammanträde. Programpunkter är: Stadgeenliga förhandlingar (med val av styrelseledamöter, revisorer, valberedning och nya ledamöter samt beslut om tilldelning av stipendier och belöningar), inträdesanförande av OL Jenny Ström och slutdiskussion om Försvarsberedningen.

§ 16 Förklarades sammanträdet för avslutat.

Vid protokollet

Anders Johnson

Akademiens sekreterare

Nr 8/2024. Kungl. Örlogsmannasällskapets ordinarie sammanträde onsdagen den 18 september 2024 i Stockholm

(För TiS anpassat protokoll)

Sammanträdet ägde rum tisdagen den 18 september 2024 med början klockan 17.30 på Sjöhistoriska museet i Stockholm i Stockholm i närvaro av 40 ledamöter varav 10 på distans. Sammanträdet avslutades med en gemensam middag.

§ 1 Förklarades sammanträdet för öppnat.

§ 2 Meddelades att sedan föregående sammanträde har ordinarie ledamoten Ulf Rubarth avlidit den 11 september. Ordföranden påkallade en stunds tystnad.

§ 3 Biträdande sekreteraren föredrog sammanträdesprotokollet från föregående sammanträde (nomineringssammanträdet 2024-08-21 i Stockholm). **Beslutade** sammanträdet att godkänna protokollet och att lägga det till handlingarna.

§ 4 Orienterade ordförande som konstaterade att omvärldsläget fortsatt är oroligt, med Hizbollahs personsökare som briserade för någon dag sedan.

Vi är medlemmar i NATO. Vi har inte varit det så länge, men nu börjar det komma uppgifter på oss vad vi ska göra. I veckan blev det klart att Sverige ska vara Framework Nation för FLF, Forward Land Forces, som finns i alla länder som gränsar från NATO mot Ryssland. Sverige kommer att vara Framework Nation för styrkan som ska sättas upp i Finland. Det finns ytterligare åtta styrkor. Styrkan i Lettland kommer vi att bemanna under nästa år med 400–500 man från P7. Vi har i vår argumentation anledning att titta på detta. Idag är det möjligt att köpa flyg-/färjebiljett till Lettland. Men det ska fungera även när det inte går att köpa en biljett. Vi behöver ta till oss detta och lägga in det i våra marina resonemang.

Till det kommande försvarsbeslutet är avsikten att vi ska komma med konkreta förslag i ett kort och längre perspektiv. Vetenskapsgrenarna har arbetat med detta och arbetet kommer att presenteras.

Vi behöver planera vad KÖMS ska göra nästa år vilket också är en uppgift för vetenskapsgrenarna.

§ 5 Genomfördes val av ny vice ordförande för en period om två år. **Valdes** ordinarie ledamoten Stefan Gustafsson, (nyval).

- § 6 Genomfördes av sekreterare för en period om ett år. **Valdes** ordinarie ledamoten Anders Johnson, (omval).
- § 7 Förrättades val till styrelsen. **Valdes** för en period om två år ordinarie ledamoten Peter Thomson till vetenskapsgren I (nyval) samt ordinarie ledamoten Anders Widén till vetenskapsgren II (nyval). Valdes för en period om två år ordinarie ledamoten John Theander som suppleant i vetenskapsgren II (nyval) samt ordinarie ledamoten Mattias Widlund som suppleant i vetenskapsgren IV (omval).
- § 8 Förrättades val av revisorer inklusive suppleanter. **Valdes** som revisorer för en period om ett år ordinarie ledamöterna Nils Bruzelius (omval) och Mikael Magnusson (omval).
- Valdes** för en period om ett år som revisorssuppleanter, de ordinarie ledamöterna Mikael Carleson (omval) och Anders Hörnfeldt (nyval). Meddelade ordförande på fråga om den auktoriserade revisorn att upphandlingen ännu inte är slutförd, men att ett namn föreligger.
- § 9 Förrättades val av valberedning. **Valdes** för en period om ett år de ordinarie ledamöterna Christian Allerman (omval och sammankallande), Hans Granlund (omval), Niklas Wiklund (nyval) samt som suppleant Anders Enström (nyval) att utgöra valberedning under verksamhetsåret 2024 - 2025.
- § 10 Beslut om belöningar:

Kommendör Fredrik Peedu föredrog styrelsens förslag för valsammanträdet. **Beslutades** att akademien tilldelar;

Ordinarie ledamoten Per Edling akademiens medalj i guld för synnerligen väl utfört arbete för både VSG 1 och KÖMS i sin helhet. Edling har varit ansvarig utgivare för *TiS*, nedlagt ett omfattande arbete i samband med KÖMS 250-årsjubileum och vid författandet av skriften *En svensk marin i Nato*. Per Edling har ensam och tillsammans med andra publicerat ett antal artiklar av hög kvalitet i *TiS* och härutöver engagerat deltagit i sammankomster och möten inom och utom akademien. Sammanfattningsvis belönas Per Edling för synnerligen framstående insatser för sin kommunikation och sitt engagemang i tal och skrift om Sveriges maritima roll och ansvar i en ny strategisk kontext.

Ordinarie ledamoten Christer Hägg akademiens medalj i guld för att under många år ha varit en relevant och läsvärd skribent i *TiS* med ett stort antal publiceringar och här till för sitt breda engagemang i akademiens verksamhet i övrigt. På senare tid kan särskilt lyftas fram Häggs viktiga bidrag till *En svensk marin i Nato* och de lyckade kringarrangemangen långt utanför den närmaste kretsen vid professor Andrew Lamberts inträdesanförande under våren 2024. Christer Hägg belönas för synnerligt framstående insatser genom sitt ambitiösa och mångåriga engagemang, ständigt i takt med den kontext som är relevant för Sverige inom det maritima området.

Fanjunkare Jimmie Adamsson akademiens medalj i silver för sitt mångåriga och kreativa arbete med att kommunicera det marina budskapet på ett enkelt och pedagogiskt sätt med kunskap och uthållighet. Genom att under många år bygga förtroende både externt och internt har Jimmie Adamsson möjliggjort för chefer i marinen att nå ut med det marina budskapet. Adamssons klara röst har därmed bidragit till kunskap och förståelse för det maritima området i en svensk kontext såväl inom akademien som hos den breda allmänheten.

Ordinarie ledamoten Jonas Hård af Segerstad akademiens medalj i silver för ett väl utfört arbete i styrelsen som inte minst omfattar hans engagemang i att under pandemin upprätthålla sällskapets verksamhet på distans samt hans betydande bidrag till att bredda KÖMS kommunikationskanaler genom bland annat blogg och poddar. Jonas Hård af Segerstads insatser har bidragit till en mer effektiv akademi som idag använder sig av nya medel för att kommunicera kunskap och att vara en mer synlig aktör i debatten.

1.e arkivarie Tom Olsson akademiens medalj i silver för många års framstående insatser och arbete med KÖMS bibliotek där han med sin djupa kompetens och känsla för kvalitet har varit en central kraft i utvecklingen av biblioteket och konstsamlingen.

Belöning av GSS

Orienteras valsammanträdet om att styrelsen enligt stadgarna § 14 och tillämpningsföreskrifterna punkt 7, **har beslutat** att tilldela följande gruppbefäl, soldater och sjömän vid de marina förbanden akademiens medalj i brons i Kvinnoförbundet för Sveriges Sjöförsvar anda. Förslagen inkomna från respektive förband.

Furir Daniel Klawitter, Marinstaben

Furir Cecilia Lindberg, 1.ubflj

Kadett Julia Söderberg, 3.sjöstriflj

Korporal Ellen Fovaeus Werling, 4 sjöstriflj

Korporal Teodor Eklund, Amf 1

Korporal Malcolm Snäll, Amf 4

Menig 2 Teo Lapierre, MarinB

Furir Simon Alfredsson Ahlbom, SSS

Särskild belöning

Beslutades att hedersledamoten (HL) redaktör Bo Rask föräras en gåva av särskild karaktär för sitt storartade, långvariga och aktiva arbete för KÖMS.

§ 11 Hedersomnämnan och penningbelöningar:

Bedömningskommitténs ordförande Niklas Granholm redovisade årets bedömningsarbete. Bedömningskommittén föreslår

1. Per Edling & Mattias Widlund för *Grunder för en svensk maritim strategi* – publiceras i *TiS*.

2. Ulrik Franke för *Cyberlägesförståelse* – behöver revideras för att tas in i TiS.
3. Carl Wilhelm Fahlenius, från officersprogrammet – tack till författaren.

§ 12 Val av nya ordinarie ledamöter OL genomfördes genom balloting och redovisning av inkomna och räknade poströster.

Ordföranden meddelande att styrelsen sett över behov av kompetens, att det är fler kandidater än platser, men att det är fyra kompetenser, som KÖMS har mycket stort behov av.

Röstningen utföll med följande resultat:

Förrättades inval av nya ledamöter genom balloting och redovisning av inkomna och räknade poströster. Resultatet av balloteringen redovisades för ledamöterna. Efter räknandet av sent inkomna poströster **invalides** i angiven ordning som ordinarie ledamöter; överste David Saflind, kommandör Bernt Andersson, kommandör Fredrik Edwardson, kommandörkapten Daniel Eklund, överdirektör Henrik Johnsson, VD Anders Dahl och Juris Doktor Martin Leopardi.

Meddelas på förekommen anledning att det är styrelsen som publicerar de nyss tagna besluten om inval.

§ 13 Förrättades inval av nya korresponderande ledamöter genom handuppräckning och redovisning av inkomna och räknade poströster. **Invalides** amiral António Silva Ribeiro.

Meddelas på förekommen anledning att det är styrelsen som publicerar de nyss tagna besluten om inval.

§ 14 Redovisade styrelsen att akademien avser att kalla Konteramiral Tuomas Tiilikainen, marinchef i Finland, som HL, vilket han har accepterat och ser fram emot. Tuomas Tiilikainen kommer att närvara på högtidssammanträdet.

§ 15 Höll ordinarie ledamoten Jenny Ström inträdesanförande under rubriken *Behov av systematisk bedömning inom ramen för Försvarsmaktens befälssystem med karriär- och yrkesutveckling*.

§ 16 Genomfördes seminarium nummer II – *Slutdiskussion om Försvarsbeslutet* under ledning av ordinarie ledamoten Niklas Granholm, med efterföljande diskussion.

§ 17 Nästa ordinarie sammanträde äger rum onsdagen den 9 oktober 2024 i Göteborg, kl. 17.30 ombord s/s *Marieholm*. Öppet sammanträde med stadgeenliga förhandlingar.

Orientering om valsammanträdet

Seminarium och diskussion om KÖMS arbete med anledning av försvarsberedningens rapporter.

Orientering i aktuellt ämne Vsg IV: *Sjökriget i Svarta havet – förlopp, utfall och konsekvenser.*

§ 18 Förklarades sammanträdet för avslutat.

Vid protokollet;

Jonas Kindgren

Akademiens biträdande sekreterare

Nr 9/2024. Kungl. Örlogsmannasällskapets ordinarie sammanträde onsdagen den 9 oktober 2024.

(För TiS anpassat protokoll)

Sammanträdet ägde rum tisdagen den 9 oktober 2024 med början klockan 17.30 ombord *s/s Marieholm* i Göteborg med närvaro av 29 ledamöter varav 8 på distans. Sammanträdet avslutades med en gemensam middag.

§ 1 Förklarades sammanträdet för öppnat.

§ 2 Föredrog sekreteraren föregående sammanträdesprotokoll från sammanträdet 2024-09-18 i Stockholm som med godkännande lades till handlingarna.

§ 3 Orienterade ordföranden om att HL Bo Rask har meddelat att han vill lämna som redaktör vid årsskiftet. Vi har glädjen att meddela att OL Johan Sjölin tar över redaktörskapet och önskar honom lycka till.

KÖMS har nu många frågor att ta tag i och det finns ett visst mått av vind i seglen för verksamheten. Alla ledamöter uppmanas att vara med och bidra.

Hur ska vi göra för att få största möjliga effekt av vårt arbete? Det är en fråga som KÖMS har arbetat med ett tag. En viktig fråga är att föra ut insikten om den maritima domänens roll och betydelse i ett större sammanhang: cyber, rymd, luft och markdomän. Det kommer mer i nästa ledare kring att Sverige planerar för en reducerad bataljon i Lettland 2025. Utrikesministern uttalar att den ska kunna vara kvar om den blir angripen.

Idag går det att åka dit med färjan, men om den blir angripen blir det artikel 5-scenario och den riskerar bli utsatt för hot. Vi måste kunna skydda detta. Genom att sätta detta i sitt sammanhang förstår man lättare vad som gäller för en maritim domän. Man måste kunna underhålla och förstärka bataljonen på andra sidan Östersjön.

§ 4 Orienterade sekreteraren om att kallelse till högtidssammankomsten har skickats ut. Ett fel har insmugit sig, men ett mejl har gått ut med rätt information om kostnad och anmälan.

Orienterade Lars Wedin m pågående bokprojekt: *Havet och dess strategi – en bok för svenskar*, för potentiellt intresserad allmänhet som förklarar varför havet är viktigt. För att sedan beskriva maritim strategi, metoder och uppgifter för den maritima strategin, vilka utmaningar vi möter och hur vi möter dem. Arbetet beräknas ta ca 2 år och boken ges ut med stöd av Örtendahls fond. Lars Wedin uppmuntrar de som är intresserade att hjälpa till att läsa och att ta kontakt.

- § 5 Genomfördes seminarium och diskussion om KÖMS arbete om *Försvarsberedningens rapport – vad kan vi göra ytterligare i det korta perspektivet?*

Redovisade ordföranden sina tankar enligt ledaren i TiS nr 2/2024, ledamöterna och närvarande från vetenskapsgrenarna reflekterade kring vilka åtgärder som kan påskyndas med efterföljande diskussion. Ledamöterna uppmanades att skriva ner inspelen och skicka in till KÖMS.

- § 6 Orienterade OL Niklas Granholm i aktuellt ämne Vsg IV: *Sjökriget i Svarta havet – förlopp, utfall och konsekvenser*, med efterföljande diskussion.
- § 7 Orienterades kort om 2025 års program. Styrelsesammanträde genomförs kommande vecka där inriktningen för 2025 kommer beslutas. Därefter överlämnades invalsdiplom till OL Johan Norlén.
- § 8 Förklarades sammanträdet för avslutat.

Vid protokollet

Anders Johnson
Akademiens sekreterare

Nr 10/2024. Ny chef för Operationsledningen i Försvarsmakten.

Regeringen har beslutat att utse nuvarande marinchef konteramiral Ewa Skoog Haslum till chef för Försvarsmaktens Operationsledning från och med den 15 november 2024. Hon befordras vid tillträdet av tjänsten till viceamiral.

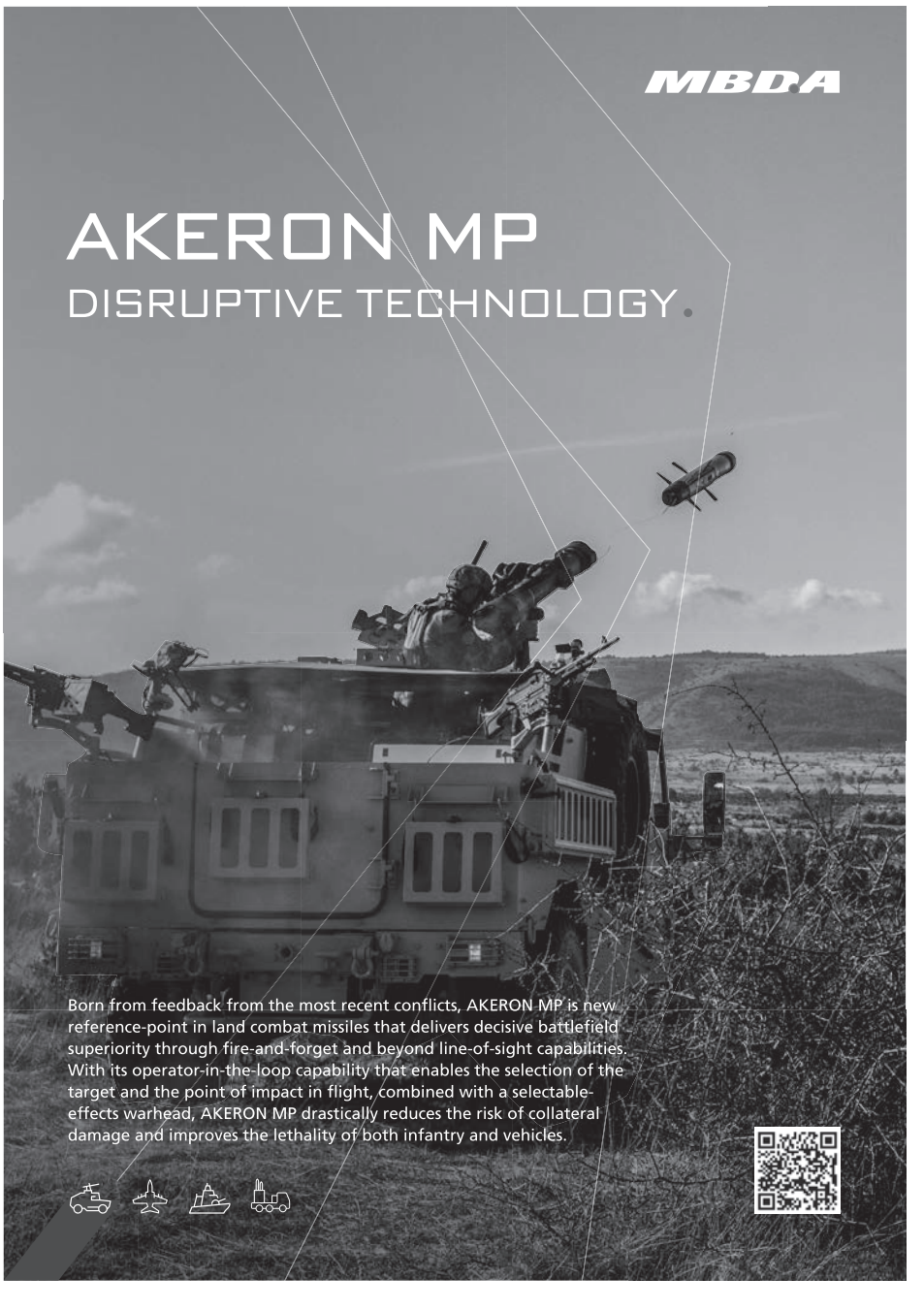
Kungl. Örlogsmannasällskapet gratulerar viceamiral Skoog Haslum till befordran, vilken för övrigt inträffar samma datum som Kungl. Örlogsmannasällskapet fyller 253 år. Ewa Skoog Haslum är ledamot av Kungl. Örlogsmannasällskapet och av Kungl. Krigsvetenskapsakademien.

MBDA

AKERON MP

DISRUPTIVE TECHNOLOGY.

Born from feedback from the most recent conflicts, AKERON MP is new reference-point in land combat missiles that delivers decisive battlefield superiority through fire-and-forget and beyond line-of-sight capabilities. With its operator-in-the-loop capability that enables the selection of the target and the point of impact in flight, combined with a selectable-effects warhead, AKERON MP drastically reduces the risk of collateral damage and improves the lethality of both infantry and vehicles.

Ordföranden har ordet

Ärade läsare,

Först och främst, grattis till alla nyinvalda ledamöter och funktionärer i KÖMS i samband med valsammanträdet den 18 september. Ni är varmt välkomna, och vi har mycket att ta itu med. Det geopolitiska läget fortsätter att vara instabilt, och vi kan göra skillnad med välgrundade resonemang inom vårt område. Kungl. Örlogsmannasällskapet – Sveriges Maritima Akademi – har som syfte att följa och aktivt verka för utvecklingen av den maritima domänen i stort.

I takt med att gränserna mellan de olika operativa domänerna alltmer överlappar varandra, är det en viktig uppgift att kunna sätta in den maritima domänen i ett större sammanhang. Detta är avgörande för en ökad förståelse av den tillsammans med rymd-, cyber-, mark- och luftdomänerna. Som ett exempel vill jag lyfta fram att Sverige nu förbereder en markstyrka med storleken av reducerad bataljon för att gruppera i Lettland under 2025. Den ska kunna stanna i händelse av väpnat angrepp. Behovet att få fram såväl sjögående underhållstransporter som förstärkningar blir tydligt och måste fungera i hela konfliktskalan. En god lägesbild över Östersjöområdet, kraftigt luftförsvar, förmåga mot drönare och säker i- och urlastning är några förmågor som kommer behövas.

Frivärlds undersökning, "Försämrat läge kräver mycket mer av Sverige", publicerad på Frivärlds hemsida, beskriver att Sverige behöver göra ännu mer. Det kommande försvarsbeslutet är avgörande för vår fortsatta förmågeuppbyggnad. Hittills har de tilldelade resurserna ökat, men frågan kvarstår om dessa ökningar varit tillräckliga? En klok strategi vid framförandet av fartyg är att använda en stor rodervinkel vid kursändring för att snabbt skapa tendens i rätt riktning. Manövern finjusteras sedan med mindre roder rörelser. Denna princip kan kanske inte tillämpas helt på säkerhetspolitiken, men den ger ändå en vägledning om vad som bör göras för att bibehålla kontroll över förloppet – att vara proaktiv snarare än reaktiv.

Det bör därför övervägas att öka anslaget inom en snar framtid för att säkerställa samhällets överlevnad i samverkan med våra allierades ansträngningar. När väl det

säkerhetspolitiska läget stabiliseras framöver kan anslagsnivåerna minskas till en långsiktigt hållbar nivå som tryggar vårt oberoende. Just nu befinner vi oss i slutfasen av arbetet med att formulera KÖMS synpunkter kring vad som bör ingå i försvarsbeslutet, särskilt på kort sikt, vilket vi bedömer vara den mest kritiska perioden.

Den första oktober har precis passerat, och det var en intensiv dag med många förändringar. Nato fick en ny generalsekreterare, Mark Rutte, som tog över efter Jens Stoltenberg. Sverige fick en ny överbefälhavare, Michael Claesson, som efterträdde Micael Bydén. Nato inrättade också en ny ledningsstab, CTF Baltic, för Natos marina verksamhet i Östersjön. Ordinarie ledamoten Hans Granlund har tagit befattningen som Chief of Staff, och arbetar nu i staben tillsammans med flera andra svenskar.

Odd Werin

Ordförande Kungl. Örlogsmannasällskapet

TIDSKRIFT I SJÖVÄSENDET

FÖRSTA UTGIVNINGÅR 1836

KUNGL. ÖRLOGSMANNASÄLLSKAPET

- en av de kungliga akademierna -

Redaktör & ansvarig utgivare: Kommendör Bo Rask, e-post: editor@koms.se

Redaktionskommitté: Kommendör Lars Wedin samt

Ambassadör Marie G. Jacobsson

Annonsansvarig: Kommendörkapten John Timerdal,

e-post: advertisements@koms.se

Formgivare: Konteramiral Thomas Engevall, e-post: engevall@koms.se

Bankgiro: 454-8731, Swish: 123 437 59 29

KÖMS organisationsnummer: 835000-4282

Tidskrift i Sjöväsendet utkommer i regel fem gånger årligen. En årsprenumeration kostar 250:- för prenumeranter med postadress inom Sverige och 350:- för prenumeranter med utrikes postadress. Avgiften betalas till bankgiro 454-8731.

Ärade läsare,

Kriget i Ukraina fortsätter med full kraft. Fronten har utvidgats genom Ukrainas överraskande anfall i den ryska regionen Kursk, samtidigt trycker ryssarna på utefter fronten i öster och i sydost. Staden Vuhledar har fallit genom en ny rysk taktik ”kött-kvarnstaktiken” innebärande anfall med små förband med massiv uppbackning av traditionellt artilleri och drönare. Taktiken gör det svårare att slå ut de ryska förbanden.

Förlusten av Vuhledar försvårar ukrainarnas försvar av järnvägs- och vägknutpunkten Pokrovsk, drygt fem mil längre norrut. Samtidigt lättar trycket något på de ryska försörjningslinjerna mellan Krimhalvön och södra Ukraina.

I regionen Kursk har de ukrainska snabba framgångarna nu brutits och smärre terrängförluster har inträffat, men det sker till priset av stora ryska förluster av trupp. ”Köttkvarnen” vid fronten med upp mot 1 000 dödade och skadade per dag verkar inte nämnvärt bekymra den ryska ledningen. Terrorbombningarna mot ukrainsk infrastruktur och civilbefolkningen fortsätter. Läget synes nu i början på lerperioden stå och väga. Ukrainska förband vittnar om den massiva övervakningen av fronten med många ryska drönare vilket gör det mycket svårt för markförbanden att förflytta sig. Liknelsen med västfronten under VK I ligger nära tillhands.

Ett nytt strategiskt grepp för att ersätta de stora ryska trupp förlusterna har rapporterats. Nordkoreansk trupp upp mot 10 - 12 000 man bedöms ha anlänt till Ryssland och utrustats med ryska uniformer och vissa materielsystem. Ryssland har därmed geografiskt eskalerat kriget ytterligare genom att dra in Nordkorea med trupp. Tidigare har bara nordkoreansk artilleriammunition utnyttjats. Sydkorea oroar sig för de långsiktiga konsekvenserna på den koreanska halvön.

Fortfarande kan det västerländska stödet till Ukraina sägas vara för lite och för sent, men F 16-flygplan har anlänt för att i någon mån väga upp den ryska överlägsenheten i luften. F16 rapporteras redan ha skördat framgångar och skjutit ner ryskt stridsflyg. Även fler luftvärnssystem Patriot har i närtid överlämnats till Ukraina.

Långgräckviddiga vapen från väst får ännu inte användas för att slå mot mål långt inne i Ryssland, men Ukraina har detta till trots med egentillverkade drönare slagit mot såväl flygbaser som oljeraffinaderier djupt inne i Ryssland.

President Zelenskyj har till NATO och EU presenterat en segerplan som i huvudsak handlar om ett framtida medlemskap i NATO, tillgång till mer västerländska vapen, avskräckning mot Ryssland över tid samt att väst får tillgång till en mängd värdefulla ukrainska naturtillgångar.

Kriget i Mellanöstern har utvidgats genom att israeliska förband nu även har gått in i södra Libanon för att slå ut Hizbollahs möjligheter att med missiler slå mot mål inne i Israel. Det innebär att Israel nu slåss på tre fronter mot Hamas i Gaza, mot Hizbollah i Libanon och mot Houthi-rebellerna i Jemen. Samtidigt förs ett proxikrig från Iran som förser de tre terroristorganisationerna med vapen. Det interna israeliska missnöjet jäser då det dröjer att nå krigsmålen och att få hem gisslan efter HAMAS attack den 7 oktober 2023.

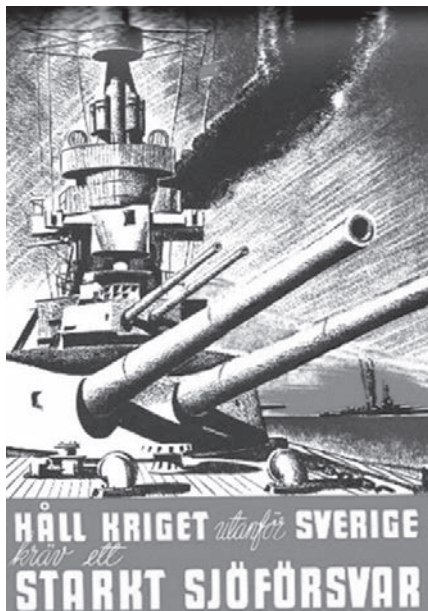
Det säkerhetspolitiska världsläget är därför mycket allvarligt. Krig i Ukraina, krig i Mellanöstern med påverkan på den globala handeln och mycket oroande signaler från kinesiska övningar nära Taiwan. I detta allvarliga läge överlämnar regeringen sin totalförsvarsproposition Prop. 2024/25:34 för åren 2025–2030 till Riksdagen. Ett försvarsbeslut ska fattas i december. Regeringen anger att ”det handlar om kraftiga förstärkningar till totalförsvaret. I tillskott får det militära försvaret över 170 miljarder extra och det civila försvaret sammanlagt 37,5 miljarder extra till 2030. Det är historiska satsningar. Försvarsutgifterna kommer därmed att uppgå till 2,6 procent av BNP redan 2028.”

Satsningarna är naturligtvis glädjande givet det allvarliga säkerhetsläget, men frågan är om det räcker och om prioriteringarna möter hotbilden kvarstår. Tyvärr är det klassiska försvarssatsningar där de geografiska fördelarna med NATO medlemskapet inte verkar ha beaktats. Luftförsvaret och försvaret av sjövägarna är allvarliga underskottsområden i propositionen. Vårt lands roll som logistisk brygga börjar dock klarna alltmer och nödvändiga infrastruktursatsningar kommer att beslutas. Viktiga vägar och järnvägar från väster till öster kommer att rustas upp, men de allvarliga ”potthålen” i skyddet av de viktiga sjövägarna gör risken för stopp i trafikflödena från västkusten till baltiska och finska hamnar överhängande.

När detta nummer av *TiS* publiceras återstår det bara några dagar till det amerikanska presidentvalet. Konkurrenter om presidentmakten är den demokratiska vice presidenten Kamala Harris och republikanen Donald Trump. Läget är mycket jämt i valprognoserna. Många anser att det är bara ett av de ödesval som under året genomförs världen runt. Utgången av det amerikanska valet påstås kunna påverka flera av de strategiska konflikter som pågår.

Föreliggande nummer av *TiS* innehåller en hel bukett av artiklar; Från erfarenheter av utbildning vid CHEMS, bedömning av personal samt ett antal artiklar med idéer om havens förändrade roll, vårt lands marina framtid och vårt akuta behov av en maritim strategi. Med det avses behoven av en ny strategi när landet nu är medlem i NATO. Vidare en artikel hur att återupprätta rekryteringen av försvarsingenjörer. Därutöver en rapport från *OpTech 2024* samt en rapport från *REPMUS 2024*. Detta nummer av *TiS* innehåller även en artikel om hur symboler på uniform bidrar till att stärka förbandsandan.

Ledamoten Johan Norlén är den första svenska eleven någonsin vid CHEMS. Möjligheten öppnades av Frankrike till den här erkänt eftertraktade utbildningsplatsen

genom att Sverige slutligen valde att stå utanför konventionen om kärnvapenförbud. Det blev återstarten på förbättrade relationer med flera länder däribland Frankrike. Norlén beskriver i sitt inträdesanförande att utbildningen är försvarsgrensgemensam och vänder sig till elever med god prognos att nå höga positioner i staten. Frankrike är en europeisk stormakt med globala intressen och ambitioner. Landets strategiska intressen innefattar hela världen. Norlén beskriver även Frankrikes strategiska samarbeten och avslutar med en ingående orientering om Frankrikes avskräckning – kärnvapnen och bakgrunden till att de finns och hur de ska användas.

Ledamoten Jenny Ström anmäler i sitt inträdesanförande behovet av systematisk bedömning inom ramen för Försvarsmaktens befälssystem med karriär- och yrkesutveckling. Ström beskriver i sitt inträdesanförande att behovet är stort att skapa ett systematiskt och gemensamt bedömningssystem för all personal kopplat till det krav på kompetens som följer av det arbete som ska bedrivas. Bedömningssystemet måste vara anpassat för respektive personalkategori för att matchas in och för att individuellt bedöma och ta fram lämplig plan för yrkes- och karriärutveckling.

Ledamoten Christer Hägg har tillsammans med flera andra ledamöter i augusti månad genomfört ett seminarium i Skåne. Hägg anser att det är lätt att konstatera att Sverige, över tid, har förlorat det mesta av sitt maritima strategiska tänkande på klassisk grund sedan mitten av 1900-talet. Detta samt att vår marin idag bara är en anorektisk kompetensbärare som ett resultat av de stora neddragningarna genom försvarsbesluten 2000 och 2004 och att det marina tänkandet och förståelsen för marina och maritima operationer har gått förlorat. Under rubriken *Viken Talks – sökandet efter en ny svensk maritim strategi* redovisas ett antal intressanta uppsatser av våra ledamöter. I uppsatserna belyses att Kinas snabba maritima utveckling är bekymmersam och att sällan har Europa varit så utsatt för samtida osäkerheter, faror och behov av beslut. Sverige kan inte säkert undvika att bli påverkat av utvecklingen. Nyckeln till NATO:s säkerhet fred och utveckling är den maritima säkerheten. Sverige är ett rikt land och vi kan inte förlita oss på att andra nationer försvarar våra starka globala maritima intressen såsom skyddet av öppna sjövägar. Vi måste acceptera att även vi måste bidra. Tyvärr ger den nyligen utkomna Nationella Säkerhetsstrategin inte någon draghjälp för att formulera en maritim strategi.

Ledamoten Niklas Granholm höll ett inledningstal vid det av KÖMS och Svensk Sjöfart anordnade seminariet den 15 oktober i Stockholm. Niklas Granholm talar insiktsfullt om att havens roll förändras och säkerhetsutmaningarna blir fler och farligare. *The good order at sea* som har etablerats genom UNCLOS regelverk för freedom of navigation är nu hotat av ett antal stater som inte vill godkänna fri rörlighet för sjöfarten. Även den vitala infrastruktur som finns på havsbotten och i snabb takt fortsätter att byggas ut, är sårbar. Utöver detta bidrar klimatutmaningarna till svårigheter för sjöfarten. Handelsflödena försvåras, världsekonomin påverkas och säkerhetsutmaningarna blir fler.

Ledamoten Mattias Svedin som är chef för FM LOG skriver i sin artikel *Personnälförsörjning i en ny tid* om de utmaningar som Försvarsmakten står inför att åter bygga upp en försvarsingenjörskader som kan stödja Försvarsmakten och Försvarets Materielverk med officers- och ingenjörskompetens. De år som rekryteringen har legat

nere kommer om inget görs att skapa problem inom de områden som kräver ingenjörskompetens. Och dessa områden blir fler eftersom mer och mer teknik tillförs försvarsgrenarna. Prognosen för att rekrytera försvarsingenjörer ser nu relativt ljus ut. Därefter vidtar svårigheten att behålla dem till exempel genom utmanande arbetsuppgifter och konkurrenskraftiga löner.

Hedersledamoten Dick Börjesson anmäler återigen behoven av en svensk strategi och anser att det finns många gamla erfarenheter att bygga vidare på. Bara för att erfarenheterna inhämtades för många år sedan behöver de inte vara fel i en ny säkerhetspolitiskt utmanande tid är Börjessons påstående. Börjessons viktigaste erfarenhet är att vi ska naturligtvis kunna skydda oss mot ockupation, men framför allt måste det svenska totalförsvaret göras så starkt att det avskräcker en motståndare från angrepp. I avskräckningen ligger att skapa trovärdiga strategier för att snabbt öka vårt lands totala försvarsförmåga avseende de militära och civila försvarsresurserna. Men att enbart fokusera på invasionshotet anser Börjesson vara fel då det svenska försvaret ska verka konfliktdämpande och krigsavhållande. Dra i stället nytta av NATO-anslutningen, ytterst av dess kärnvapenparaply och fokusera på befolkningsskyddet och resurser för ingripande i de lägre konfliktnivåerna inte på invasionsförsvaret anser Börjesson.

Fänrik Filip Gustavsson har skrivit en artikel med rubriken *Utbildningstecken - mer än bara en tygbit?* Författaren beskriver den makt som utbildningstecken på våra uniformer besitter. Han anser att Försvarsmaktens Högkvarter mer ser till den heraldiska utformningen, kostnaderna och byråkratiska detaljer i stället för att förstå symbolernas förmåga att skapa stolthet, gemenskap samt öka attraktionen och därmed dessas positiva påverkan på rekrytering av ny personal. Symboler som förtjänas genom individuella och i vissa fall fysiskt utmanande provningar av diverse slag betraktas generellt som ett bevis på styrka eller en "quality check". Den gemenskap som skapas för de som med godkänt resultat gått igenom dessa provningar är ovärderlig enligt författaren.

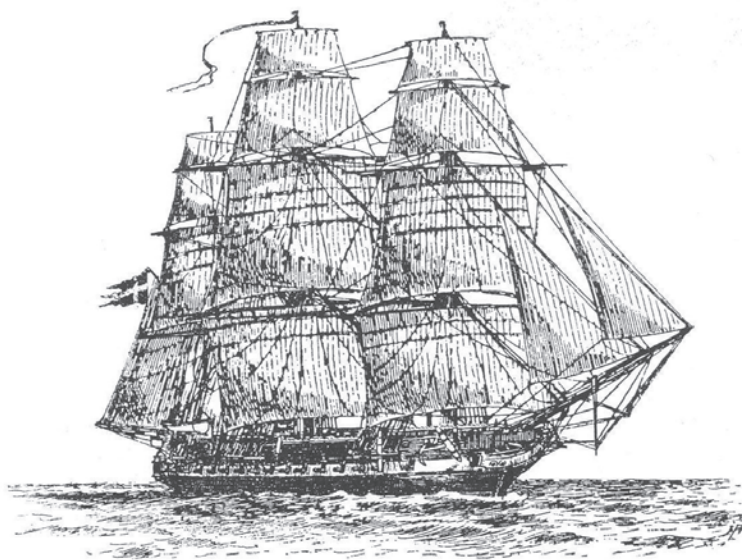
Hedersledamoten Bo Rask var Saab Kockums AB projektledare för övningen *REPMUS 2024*. Övningen genomfördes under september månad utanför Lissabon i Portugal. Portugal är värd och organisatör för den här årliga övningen. Övningen är NATO:s viktigaste övning med deltagande av nationer, företag och akademier helt inriktad mot att pröva olika typer av obemannade farkoster i luften, på och under havsytan samt hur ledningskedjan ska se ut med nya order- och rapportuttryck. Ett antal svenska myndigheter och företag deltog med flera obemannade yt- och undervattensfarkoster, sensornoder och analysverktyg. Bo Rask beskriver kort erfarenheterna av övningen varvid de viktigaste är att obemannat är ett viktigt komplement till bemannade fartyg och system samt att utvecklingen går rasande fort.

Den amerikanske kommandören Edward "Ned" Lundquist har tidigare skrivit korta referat i *TiS* efter genomförda OP Tech seminarier. Dessa seminarier har bytt geografiskt fokus ett antal gånger och har i år genom *OPTech 2024* återkommit till Östersjön. Lundquist talar om seminariets slutsatser hur svåra och komplexa sjökrigsoperationer kan komma att bli mot Ryssland. Östersjöns komplexa miljö med sina skärgårdar, stora antal civila fartyg så viktiga för folkförsörjningen av de många miljoner som bor runt kusten, varierande salthalter, grunda vatten och korta avstånd gör vårt närområde till ett svårhanterat multi-domain slagfält.

Den mycket flitige ledamoten Magnus Haglund skriver initierat under rubriken "vår marina framtid" om hur svenskt maritimt tänkande under tiden efter VKII kom att negligeras till följd av "att invasionsförsvaret är Försvarsmaktens viktigaste uppgift". Den rädsla för ockupation som kom att vara förhärskande under det kalla kriget skapade en mobiliserande Försvarsmakt där skyddet av sjövägarna – med vår export- och importberoende ekonomi – inte togs på tillräckligt allvar. Nu som NATO-medlem är vårt land med alla dess resurser en del i avskräckningen dvs att krig inte ska uppstå. Det menar Magnus Haglund borde vara ett nytt fundament för vår försvarsplanering

Jag fortsätter med att uppmana läsarna att fatta pennan och formulera tankar och strategiska analyser av innebörden av vårt medlemskap i NATO, det allvarliga säkerhetsläget och varför inte marina rekommendationer till de politiska och militära beslutsfattarna hur regeringens försvarsproposition möter säkerhetsutmaningarna. Att formulera en maritim strategi för Sverige brådskar. Ledamöternas kunskap skulle kunna bidra till att en sådan snarast kommer till stånd.

Trevlig läsning önskar,
Redaktören

Ledamoten
JOHAN NORLÉN

Flottiljamiral Johan Norlén är Försvarsmaktens rådgivare på UD. Han har en bakgrund i ytstrids-systemet och har bland annat tjänstgjort som fartygschef på robotbåt och Visbykorvett samt som adjutant till Försvarsministern.

Elev vid Centres des Hautes Etudes Militaires

Inträdesanförande i Kungl. Örlogsmannasällskapet hållet vid det ordinarie sammanträdet i Stockholm den 21 augusti 2024.

Abstract: This article is based on my experience after a year as a student at the French military programme, Centres des Hautes Etudes Militaires (CHEM). The programme aims to prepare French officers for the highest positions in the French defence forces at the level of admiral and general. The article aims to provide the reader with an understanding of the French military educational system and the choices that underpin French strategic decisions, not least regarding its nuclear weapons programme. Furthermore, it gives my view on how France utilises CHEM as a strategic tool used to maintain and further develop relationships with strategic partners and allies.

France is a major European power with global ambitions and a permanent member of the United Nations Security Council. As a nuclear nation since the 1960s, France's nuclear deterrence is based on a strong constitution, national expertise and independence. With this as a starting point, perhaps in the future, we could better understand the French position and develop co-operation between our countries.

Bakgrund

Som första svensk fick jag den fantastiska möjligheten att studera ett år, 2022/23, på Centre des Hautes Etudes Militaire (CHEM) i Paris, programmets 72:a session. Syftet med att delge mina erfarenheter är, att tillsammans med andra skribenters och inte minst OL Lars Wedins artiklar i ämnet, utöka kunskapsbasen för akademins ledamöter avseende Frankrike i allmänhet och dess försvarsmakt i synnerhet.

När Sverige, efter en lång politisk process, slutligen valde att stå utanför konventionen om kärnvapenförbud blev det återstarten på förbättrade relationer med flera länder däribland Frankrike. Politiskt som militärt utvecklades relationen med Frankrike och idag spänner det militära samarbetet över alla områden, övningar, materiel, utbildning och insatser. Viktiga förtroendeskapande händelser som svensk ledning av operation MINUSMA och Sveriges insatser inom ramen för Task Force TAKUBA bidrog till att Sverige hösten 2021 fick möjlighet att nominera en kandidat till CHEM.¹

Det är alltid en ynnest att få studera utomlands då det, förutom ett nytt professionellt nätverk, ger perspektiv på och förståelse för andra nationers förhållningssätt i olika frågor. Samtidigt ger det en unik möjlighet att reflektera över svenska tillvägagångssätt såsom beslutsprocesser och kulturella ståndpunkter. Utbildningen vid CHEM genomfördes under en period, som föregicks av en historisk svensk Nato-ansökan. Samtidigt innebar det försämrade omvärldsläget och ett ökat intresse för vårt närområde, förutsättningar för ett intressant år.

Frankrike

Frankrike är ett land med många nyanser och där kulturen alltid har en framträdande roll i samhället. En nation där ibland de enkla sakerna blir svåra, de svåra lätta, och där religionen ständigt är närvarande. Kryddat med lite sydeuropeiskt temperament kan kontrasterna bli så stora att vi nordbor ibland får svårt att förstå vad fransmännen vill eller är på väg. Ansatsen blir således, genom mina erfarenheter, att öka förståelsen för det franska samhället.

Frankrike är en europeisk stormakt med globala intressen och ambitioner. Landets strategiska intressen innefattar hela världen som spelplan. Frankrike har världens näst största exklusiva ekonomiska zon (EEZ), vilken omfattar ~7 % av jordens yta, och utomeuropeiska landområden i de flesta världsdelarna. Detta kräver avsevärda resurser bara för övervakning och i dagsläget finns en permanent närvaro av ca 10 000 militärer utposterade i världen och på franska territorium. Därutöver är ca 1,6 miljoner fransmän bosatta utanför det europeiska Frankrike. Den försämrade omvärldsutvecklingen, Frankrikes ekonomiska utveckling samt dess höga ambition avseende den nukleära avskräckningen, tänjer landets resurser till det yttersta.

Utbildningen i stort

CHEM ingår i, som en av tre pelare i *Direction Enseignement Militaire Supérieur* (DEMS), vilket i stort betyder ledningen för den högre militära utbildningen.² De andra pelarna utgörs av *Ecole de Guerre* (krigsskolan vilket motsvarar det Högre

1. MINUSMA | *United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali* (unmissions.org) United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali (MINUSMA) En FN-operation i Mali mellan åren 2013–2023. *Mali – Task Force Takuba – Försvarsmakten* (forsvarsmakten.se). Task Force Takuba var en multinationell specialförbandsstyrka i Mali som leddes av Frankrike och utgjorde en del av operation Barkhane.

2. *Présentation de la DEMS* | *Ministère des Armées* (defense.gouv.fr). Viktigt att notera att chefen för DEMS, viceamiral motsvarande, är underställd den franske ÖB och sorterar under försvarsdepartementet.

Officersprogrammet (HOP)) samt militärbiblioteket. Utöver dessa utbildningsinstitutioner finns ett sextiototal organisationer, med cirka 2 500 militärer och civilanställda, samlade på den 13 hektar stora platsen, Ecole Militaire.³

CHEM fyllde 100 år 2011 och har sedan 1952 bedrivit utbildningen försvarsgrensgemensamt. Många kända franska officerare har passerat skolan och Charles de Gaulle studerade här 1936/37. Skolan har inga egna lärare utan kursen är uppbyggd av ett antal tematiska moduler där man bjuder in föredragshållare med specifik kunskap inom respektive område. En normal dag genomförs fyra föredrag med frågestund à 90 minuter följt av diskussion mellan auditoriet, skolledningen och specifika mentorer. Att föreläsa vid CHEM är uppskattat, inte minst för att de adresserar framtidens högsta chefer inom det franska försvaret. Föredragshållarna ser också CHEM som en plats där man kan föra fram och experimentera nya teoretiska resonemang för en diskussionsvillig och erfaren grupp officerare. Sammantaget bidrar dessa faktorer till den höga kvaliteten på föreläsarna som passerar under ett utbildningsår.

Utbildningen är fransk, på franska men med internationella inslag, där den senare delen blir alltmer framträdande i takt med att omvärldssituationen förvärras. De franska kollegorna tillhör en utvald exklusiv skara, endast ca 10 % av officerarna som genomgått *Ecole de Guerre* erbjuds en plats vid CHEM. Kursen omfattar 32 officerare från alla försvarsgrenar, Gendarmeriet, franska FMV (Direction Générale de l'Armement) och kommissarier från *Secrétariat Général pour l'Administration* (SGA).⁴ Normalt är fem allierade officerare inbjudna och länder som USA, Storbritannien och Tyskland har alltid en plats. Italien och Spanien delar den fjärde platsen och den femte är avsedd för ett land som Frankrike, för stunden, särskilt vill framhålla. Kursen syftar till att förbereda de franska officerarna för de högsta befattningarna på militärstrategisk nivå inom Försvarsmakten eller i befattningar inom Regeringskansliet. För en allierad officer är kursen en intellektuell och språklig utmaning vilket kompenseras med ett intressant kunskaps- och erfarenhetsutbyte med allierade kollegor. Mottot för DEMS är; *förbereda för krig är att förbereda och utbilda chefer*.⁵ Därav avsätts mycket tid för att förbereda officerarna, företrädesvis de franska, för kommande höga befattningar och arbete som amirals- och generalspersoner.

Frankrikes roll inom alliansen och EU är ett annat återkommande tema och det råder inget tvivel om att Frankrike avsätter mycket tid och resurser på att visa sig solidariska och trovärdiga inom Nato. Försvarsmaktsledningen är härvid mycket tydlig och vägen

3. *L'École militaire, une histoire illustrée* | Association nationale des croix de guerre et de la valeur militaire (croixdeguerre-valeurmilitaire.fr). École Militaire är både en institution för högre militär utbildning som grundades 1751 av kung Ludvig XV och det byggnadskomplex som uppfördes 1785 för att inhysa den i Paris 7:e arrondissement.

4. *Secrétariat général pour l'administration* | Ministère des Armées (defense.gouv.fr) SGA inrättades 1962 och är en stödfunktion till Försvarsmakten. En kommissarie jobbar inom stödfunktionen SGA och bistår Försvarsmakten och försvarsdepartementet med allmänt stöd och kompetens inom flera områden bl.a. upprättande av budgeten, juridiskt stöd för den operativa verksamheten, infrastruktur och bostäder.

5. <https://www.defense.gouv.fr/dems/actualites/seminaire-rentree-dems>, nedladdat 2024-09-14. DEMS har ett motto som hämtats från en handskriven anteckning av dåvarande kapten Charles de Gaulle 1921 (författarens översättning).

framåt är internationellt samarbete för att kunna möta framtidens utmaningar. Det kan således uppfattas som en paradox att Frankrike, som sedan 2009 åter är fullt ut integrerad i Natos militära struktur, har få karriärvägar via Nato som leder till de högsta militära befattningarna i den franska Försvarsmakten.

I början av kursen förklarade chefen för CHEM varför vi var där med orden: ”Utbildningen syftar till att förbereda er för kriget som kommer!”⁶ Beskrivningen av en förkrigstid är inget kontroversiellt inom den franska Försvarsmakten då de kontinuerligt anser sig befinna sig i någon form av konflikttillstånd, utomlands eller på hemmaplan. Skillnaden ligger i hur situation beskrivs, från epoken med de valda krigen, via den ständiga närvaron av terrorism på det egna territoriet och i Afrika, till dagens situation där ett påvingat högintensivt krig numera utkämpas i Europa.

Den geopolitiska spelplanen karaktäriseras utifrån **konkurrens**, vilket sker hela tiden även mellan allierade, **bestridande**, där bland annat konkurrensen blir negativ och/eller innefattar ett skadligt beroende, samt **konfrontation** vilket i ren bemärkelse innebär krig. Detta kan jämföras med det mer traditionella synsättet, fred, kris och krig. Bestridandefasen omfattar även hybridaktioner som håller sig under tröskeln för att inte leda till eskalering och krig.

IHEDN

Som officer på CHEM deltar du parallellt på säkerhetspolitiska programmet på *Institut des Hautes Etudes de Défense Nationale*. Kursen syftar till att främja en försvarskultur, stärka den nationella sammanhållningen och att bidra till utvecklingen av strategiskt tänkande kring försvars- och säkerhetspolitiska frågor.⁷ Premiärministern ansvarar för programmet som, förutom ovanstående, försöker förmedla en förståelse för fransk strategi och nationella säkerhetspolitiska prioriteringar. Syftet, förutom att skapa större förståelse mellan samhällets hörnstenar, såsom förtroendevalda politiker, näringslivet, statstjänstemän, militären och media, är att deltagarna efter kursen går ut i samhället som goda ambassadörer och sprider kunskap om landets säkerhets- och försvarspolitiska vägval. Som exempel hade jag i min grupp bland annat företrädare för Orange, Dassault, en journalist, en läkare samt en ledamot från den franska Senaten.

Utbildningen vid IHEDN belyser även Försvarsmaktens roll inom nationen och grunderna för den franska nukleära avskräckningen. En utbildning motsvarande IHEDN i Sverige skulle kunna betona svenska strategiska prioriteringar och intressen inom det säkerhets- och försvarspolitiska området samt skapa en gemensam kunskapsbas om Nato och hur vi förväntas arbeta inom alliansen. En gemensam grund att utgå ifrån skulle sannolikt underlätta arbetet inom Nato och skapa förutsättning för Sverige att uppfattas som en pålitlig, trovärdig och solidarisk allierad.

Ett område där den allomfattande franska ansatsen imponerar är resorna som företas under CHEM och IHEDN. Båda institutionerna används i detta avseende som säkerhetspolitiska verktyg syftande till att skapa nya relationer eller utveckla redan existerande. På CHEM var fokus för året riktat mot Nato med besök i Bryssel, Mons, Berlin,

6. Dåvarande chef för CHEM Francois-Xavier Polderman tjänstgör sedan den 1 augusti 2024 som ställföreträdande marinchef och är utnämnd viceamiral.

7. *Présentation - L'IHEDN : Institut des hautes études de défense nationale.*

London, Washington och Norfolk, och där fältövningen gjordes till FLF i Tapa/Tallinn och Cincu/Bukarest i stället för som tidigare till Afrika. Denna prioritering på alliansen låg också helt i linje med försvarsmaktsledningens retorik. Slutligen koordineras reseverksamheten med IHEDN för att balansera utfallet mellan kunskapsinhämtande och förtroendeskapande. Sammantaget stödjer således verksamheten den nationella strategin och hävdar franska intressen, ett tillvägagångssätt som kanske borde vara intressant för Sverige!

Strategiskt samarbete

Generellt har Frankrike ett bra samarbete mellan de tre stora allierade, USA, Storbritannien och Tyskland. De senaste årens omvärldsutveckling har inneburit att samarbetet på den militäroperativa nivån förstärkts. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina byggde på ett antal strategiska antagande som helt eller till del inte realiserats. Det amerikanska intresset och närvaron i Europa har bibehållits samtidigt som stödet, europeiskt och amerikanskt, till Ukraina har varit massivt och uthålligt. Samtidigt som den europeiska sammanhållningen visat sig hålla har EU och Nato utvecklat nya samarbetsområden.

Den strategiska kontexten är dock inte utan friktion, vissa EU-medlemsstater utmanar den europeiska sammanhållningen. När det gäller hotuppfattningen har Frankrike på kort tid ändrat åsikt. Den franska retoriken har svängt från, tiden vid den fullskaliga invasionen, att Ryssland inte får förödmjukas till att Ukraina nu ska vinna kriget. Den franska positionen har således kommit att mer likna den som gäller i norra Europa även om hotet från Ryssland inte uppfattas som existentiellt.

US

Frankrike är USA:s äldsta allierade och samarbetet tog sin början under frihetskrigen mot Storbritannien på 1700-talet. Årsdagen av slaget vid Chesapeake Bay 5 september 1781 högtidlighålls i den franska marinen. Om relationen på den politiska nivån inte alltid varit friktionsfri finns det på det militära planet en mycket nära samverkan. På det strategiska planet kretsar mycket av samarbetet kring kärnvapenavskräckning och den Indo-pacifiska regionen. För att möta det ökade hotet från Kina i Stilla Havet har USA behov av franskt stöd i regionen. I det sammanhanget framstår händelsen med AUKUS som ett strategiskt misstag vilket fick långtgående konsekvenser för förtroendet mellan länderna.⁸ Idag har relationen förbättrats och mycket av diskussionen i Frankrike handlar om vilken roll amerikanerna kommer ha i Europa framgent. Härvid är det amerikanska valet i november av extra intresse och den relaterade frågan rör vilket europeiskt land som bör och kan kliva fram om USA fortsätter att minska sitt europeiska engagemang till förmån för den Indo-pacifiska regionen?

8. AUKUS (defense.gov) AUKUS, är ett trilateralt säkerhetssamarbete mellan Australien, Storbritannien och USA som skapades i september 2021. AUKUS syftar till att stärka respektive regerings förmåga att stödja säkerhets- och försvarsintressen genom att bygga vidare på de långvariga och pågående bilaterala förbindelserna. Som en direkt konsekvens bröt Australien avtalet från 2016 om att ersätta sina gamla ubåtar av Collins-klass med franska konventionella ubåtar.

Frankrike deltar inte i nuläget i Natos nukleära planeringsgrupp (NPG) men uppfattas ha ett nära samarbete med USA och Storbritannien utanför denna. Frankrike är inte heller en medlem av underrättelsesamarbetet *Five Eyes*.⁹ På den operativa nivån finns ett mycket nära samarbete mellan de båda marinerna. Exempelvis utbildas franska hangarfartygspiloter av US Navy i Pensacola och de franska och amerikanska hangarfartygen är interoperabla, det vill säga att en F-35 kan landa på *Charles de Gaulle* och en Rafale på ett amerikanskt hangarfartyg.

UK

Båda länderna uppvisar stora likheter, europeiska stormakter som är permanenta medlemmar av säkerhetsrådet och samtidigt kärnvapennationer. Länderna har strategiska ambitioner och globala intressen som inte fullt ut korrelerar med deras ekonomiska och militära resurser. Samarbetet mellan de två stora i Europa utgår mycket från Lancaster House avtalet från 2010.

Ett område som är särskilt viktigt är kärnvapenutveckling där länderna delar såväl anläggningar som forskningsresultat med varandra. Redan 1995 klargjorde Frankrike och Storbritannien att de inte kunde föreställa sig en situation där ett av de två ländernas vitala intressen äventyrades utan att det andra landets vitala intressen också hotades.

GE

Trots de stora olikheterna i ländernas beslutsprocesser står Frankrike, inte minst av historiska skäl, mycket nära Tyskland. På materielområdet råder det i dagsläget viss oklarhet, då länderna verkar gå åt motsatt håll i flera frågor. När Europa, som svar på omvärldssituationen, ånyo upprustar på bred front ser Frankrike möjligheten att skapa en stark europeisk försvarsindustriell bas. Med en stark inhemsk tysk försvarsindustri och till del andra nationella prioriteringar skapar detta samarbetsutmaningar. Även hur stödet till Ukraina ska genomföras är en källa till friktion. Fransmännen ser med oro över *Zeitenwende* och problematiserar över tyska materielanskaffningar från USA och Sydostasien.¹⁰

Gemensamma projekt som framtidens flygstridssystem brottas med oenighet vad avser kravspecifikationen där de franska kraven på ett stridsflyg som kan ersätta Rafale som den flygande komponenten i avskräckningen och på hangarfartyget inte nödvändigtvis sammanfaller med de tyska. President Macrons utspel under våren 2024 om avskräckningen och strategisk tvetydighet fick förbundskansler Scholz att kraftfullt öppet dementera detta. Parallellt har båda länderna tuffa inrikespolitiska situationer som inte heller underlättar samarbetet.

9. *What Is The Five Eyes Alliance?* – Forbes Advisor

10. *The End of the Zeitenwende* | DGAP. Den tyske förbundskanslern Olaf Scholz proklamerade i ett banbrytande tal bara tre dagar senare att Rysslands attack markerade en ”*Zeitenwende*”: en historisk vändpunkt. Han menade att Tyskland, efter att i årtal ha försummat sitt försvar och varit vårdslöst eller naivt i sin geopolitiska positionering, nu måste anta utmaningen med den förändrade tiden. Den tyska regeringen inrättade en särskild fond på 100 miljarder euro för omedelbara investeringar i militär kapacitet.

Fransk avskräckning

Bakgrund

En av de viktigaste och mest informativa modulerna handlade om fransk nukleär avskräckning. Om det är något område där Frankrike uppvisar en imponerande nationell sammanhållning och beslutsamhet är det kärnvapenområdet. Genom föreläsningar på CHEM och besök på flertalet viktiga platser för utvecklingen av kärnvapenförmågan ville fransmännen skapa en förståelse för hur systemet fungerar och motiv till det nationella oberoendet. Som delsyfte ville man påvisa en trovärdighet för systemet gentemot sina allierade. Det är också ett kunskapsfält där Sverige som nation behöver förstå avskräckningens natur då den numera öppet bidrar till vår säkerhet. Avskräckningen syftar till att förhindra att krig bryter ut, vilket innebär att avskräckningen har misslyckats om kärnvapen behöver användas.

För att förstå de franska vägvalen måste man gå tillbaka i historien för att finna anledningen till hur och varför de kom till. I korthet handlar det om tre nationella existentiella förödmjukelser och trauma, från nederlaget i kriget mot Preussen 1870, förlusten mot tyskarna 1940 och debaclet under Suez-krisen 1956. I den sistnämnda ut-sattes både Frankrike och Storbritannien för påtryckningar från Sovjetunionen, vilket efter krisen ledde fram till att båda länderna kom att skaffa sig kärnvapen. Slutsatsen visar dock på en stor olikhet, Storbritannien valde att utveckla sin förmåga med stöd av USA medan Frankrike valde maximal handlingsfrihet och nationell oberoende när de på egen hand utvecklade sitt kärnvapenprogram.

Decennier av svaga regeringar och politisk instabilitet beredde vägen för de Gaulles återkomst i politiken mot slutet av 1950-talet. Han fick sedermera ansvaret för framtagan-det av en ny konstitution, den femte, där presidents makt stärktes i syfte att skapa handlingskraftiga regeringar och inrikespolitisk stabilitet. Konstitutionen tillsammans med utvecklingen av ett eget kärnvapenprogram skulle ånyo göra Frankrike till en mäktig nation på den internationella scenen. Något som skulle visa sig viktigt då 60-talet fortsatt blev en omvälvande tidsperiod med förlusten av Algeriet.

Strategiska vapen med politisk kontroll

Charles de Gaulle lär ha sagt:

Frankrike kan inte vara Frankrike utan storhet

Avskräckning, garanterar skyddet av Frankrikes vitala intressen (*Intérêts vitaux*). Dessa skulle kunna utgöras av: förmåga att upprätthålla integriteten för det nationella territoriet, möjliggöra utövande av fransk suveränitet, samt att skydda befolkningen. Som en del i den strategiska tvetydigheten deklareras aldrig de vitala intressena officiellt.

Kärnvapenavskräckning och konventionella styrkor kan ses som doktrinärt åtskilda, men blir på den operativa nivån alltmer integrerade, inte minst genom Natos aktiviteter inom ramen för *Deterrence and Defence Activities of the Euro-Atlantic Area* (DDA). I Frankrike står kärnvapen helt under presidentens kontroll. Kärnvapnen ska nyttjas mot motståndarens strategiska maktcentra och är således inte för taktiskt nyttjande på

slagfältet. Den franska avskräckningslogiken menar att det är omöjligt att återhämta sig från de oacceptabla förluster som ett kärnvapenkrig förorsakar. En kärnvapen-nation utan tillräcklig konventionell militär förmåga skulle påverka avskräckningens trovärdighet. Robusta konventionella styrkor bidrar särskilt till avskräckningen genom att de kan tvinga motståndaren att avslöja sina verkliga avsikter.

Frankrikes nukleära avskräckningsförmåga är en nationellt allomfattande ansträngning. Kärnvapenprogrammet mobiliserar en industri som omfattar mer än 450 franska tillverkare, varav en fjärdedel är små och medelstora eller mycket små företag (PME et TPE). Avsevärda ekonomiska resurser avsätts årligen för att säkerställa funktionaliteten, uppskattningsvis ~50 miljarder Euro under försvarsbeslutsperioden 2024–2030. Den årliga kostnaden motsvarar ~0,2 % av bruttonationalprodukten. Med tanke på kostnaderna, landets övriga ambitioner och ekonomiska begränsningar med en hög statsskuld, över 110 % av bruttonationalprodukten, kommer möjligen kärnvapenprogrammet och dess betydelse för det nationella oberoendet att analyseras i framtiden.

Skulle Nato-allierade i framtiden kunna tillåtas bidra till fransk avskräckning och därigenom omfattas av den europeiska dimensionen?

När det gäller teknisk funktionalitet kan det vara intressant att nämna att franska flottan är, med sina 12 reaktorer, den näst största kärnkraftsbrukaren i Europa. Som ett exempel på nationellt allomfattande ansats fick franska marinen bidra med teknisk kompetens när statliga kärnkraftsbolaget *Electricité de France* (EDF) för några år sedan hade problem med underhållet av sina reaktorer. Nationellt oberoende och handlingsfrihet är vägval som ibland tolkas som protektionism, men där förklaringen snarare går att hitta i den franska historien.

Som grundande medlem av EU och Nato har Frankrike en dubbel ambition: att bevara sin strategiska självständighet samt bidra till att bygga upp densamma för Europa. Avskräckning är en central del av Frankrikes strategiska identitet och dess historia är sammanflätad med den femte republikens utveckling. President Macron har uttalat att Frankrikes vitala intressen har en europeisk dimension, men vad detta innebär är inte klart uttryckt. För att säkerställa en trovärdig och redundant nukleär förmåga avsetts omfattande resurser för vidmakthållande och nyutveckling.

Frankrike har påbörjat projektering av en ny hypersonisk missil som ska ersätta ASMP-A och har samtidigt påbörjat byggandet konstruktion av nästa generations strategiska ubåt (SNLE).¹¹ Det innebär att Frankrike, i alla led, behöver säkerställa kompetens fram till 2090 för att behålla såväl trovärdigheten som handlingsfriheten. Detta ger oss ytterligare en förklaring till varför ord som nationellt oberoende och handlingsfrihet är så viktiga för Frankrike.

Övningar/vapentester – viktig del i avskräckningen

En viktig del i den politiska trovärdigheten är att den måste stödjas av en reell militär förmåga som återkommande demonstreras för potentiella motståndare. Detta sker genom tekniska demonstrationer med skarpa vapensystem, M51 och ASMP-A, samt med

11. www.francebleu.fr/infos/societe/snle-3g-ce-programme-offre-de-la-visibilite-pour-cherbourg-v-groizeleau-mer-et-marine-6376450

test av ledningskommunikation där ordergivning från högsta nivå till genomförande testas.¹²

Ett annat exempel utgörs av övningen *Poker*, som genomförs fyra gånger per år, där ett 40-tal flygplan övar ett kärnvapenfall. Den på hangarfartyg ombordbaserade flygstyrkan deltar när den är operativ. Frankrike har också förmåga att kunna sätta in den strategiska flygkomponenten mot mål långt utanför europeiska fastlandet.¹³ Ungefär vart tredje år, eller på begäran av den politiska ledningen, genomförs, efter en flygning med representativ varaktighet och svårighetsgrad, en skjutning av en operativ robot, ASMP-A. Liknande skjutningar, med den interkontinentala missilen M-51, genomförs också från de strategiska ubåtarna. Detta sänder viktiga signaler till motståndaren, och franska folket, och ingår som en integrerad del i den strategiska kommunikationen kring avskräckningen. Sammantaget bygger Frankrike avskräckningen kring två redundanta och av varandra oberoende system. Ett dolt system genom de strategiska ubåtarna, vilka säkerställer en permanent andraslagsförmåga, samt ett synligt system genom stridsflygssystemet Rafale med egen lufttankningskapacitet.

Erfarenheter

Frankrike, är en europeisk stormakt med globala ambitioner och en permanent medlem av Förenta nationernas säkerhetsråd. Landet är sedan 60-talet en kärnvapennation där den nukleära avskräckningen vilar på en stark konstitution, nationellt kunnande och oberoende. Även om jag imponeras av deras strategiska kunnande, geopolitiska kunskaper och erfarenheter av världen i allmänhet, uppfattar jag ibland att ambitionerna övergår resurserna för att realisera desamma.

Som nybliven allierad i Nato är ett utvecklat samarbete med de tre stora nationerna, USA, Storbritannien och Frankrike, särskilt viktigt, inte minst för att bygga kunskap om kärnvapenavskräckningens principer. Att Frankrikes inställning till avskräckningen dessutom skiljer sig något från sina allierade understryker bara vikten att förstå alla perspektiv. I tidevarv av oro med många säkerhetspolitiska utmaningar borde således ett nära samarbete med Frankrike ligga i vårt nationella säkerhetsintresse. Att bättre förstå ett annat lands ståndpunkter skapar en kulturell interoperabilitet vilken är en grundsten för fortsatt förtroendeskapande relation. Detta är kännat särskilt viktigt med dagens omvärldssituation där vi behöver förstå för att kunna agera.

12. *M51 | Missile Threat* (csis.org) M51 är en fransk ballistisk missil med lång räckvidd, fast bränsle, MIRV-kapacitet och ubåtsavfyrning och en vital komponent i andraslagsförmågan. ASMP-A, Air-Sol Moyenne Portée-Améliorée är en luftburen kärnvapenbestyckad kryssningsmissil för landattack. Den är en central del av Frankrikes kärnvapenavskräckande styrka och utgör bestyckningen på RA-FALE.

13. *Minotaure exercise : French Strategic Air Forces (FAS) sent to Djibouti* (aircosmosinternational.com).

STENA

Med våra 15500 anställda utvecklar Stena AB ett hållbart samhälle med säkra transporter, energiförsörjning och trygga boenden – i hela världen.

Vi verkar inom färjetrafik, offshore, drilling, rederi, fastigheter, finans och nya investeringar.

www.stena.com

Stena

Ledamoten
JENNY STRÖM

Kommendör Jenny Ström är yrkesofficer med bakgrund inom minröjning och undervattensstrid. Hon tjänstgör för närvarande som stabschef vid Försvarsstabens stödenhet.

Behov av systematisk bedömning inom ramen för Försvarsmaktens befälssystem med karriär- och yrkesutveckling

Inträdesanförande i Kungl. Örlogsmannasällskapet hållet vid det ordinarie sammanträdet i Stockholm den 18 september 2024.

Abstract: *The Armed Forces and the Navy can be described as a knowledge-based organization where the competencies of the individual are the core. The different personnel categories in the Navy represent various competencies and depths of expertise. The officer's profession is characterised by leadership and the management of armed conflict. The specialist officer is characterised by practical skills primarily developed through experience, and the purpose of professional development is to deepen this expertise. The current assessment of the individuals is typically conducted at two points, annually during the performance review and when the individual applies for education. The assessment of both personnel categories is based on the same criteria with no distinction made regarding the different expectations that are required. In the article I am presenting a proposal for an assessment system with different criteria and timeline for the initiation of assessment for officers and specialist officers within the Naval Warfare Flotillas.*

Inledning/beskrivning nuläge

Yrkes- och karriärutveckling genomförs i marinen i enlighet med Marinchefens beslut om FM befälssystem i marinen.¹ Skrivelsen beskriver i sin helhet grunderna för Försvarsmaktens befälssystem tillämpning, inklusive karriär- och yrkesutveckling

1. FM2023-21179:1, Marinchefens beslut om FM befälssystem i marinen.

samt befordran för OR 1-5², SO 6-8³, OF 1-4⁴ samt RO⁵ inom marinens organisation. Beslutet sammanfattar och bryter ned de beslut som har fattats centralt inom Försvarsmakten och inom marinen, avseende befälssystemets införande i marinen och karriär- och yrkesutveckling för soldater, gruppbefäl, specialistofficerare, officerare och reservofficerare. Här framgår att:

”Försvarsmakten behöver befäl som både har djup yrkeserfarenhet av ledning i alla ledningsnivåer och har ett självständigt kritiskt tänkande utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Befälskåren har därför delats upp i olika kategorier såsom gruppbefäl, värnpliktigt plutonsbefäl, tjänstepliktigt befäl, hemvärnsbefäl, specialistofficerare respektive officerare, officersutbildningen har akademiserats och gruppbefäls- och specialistofficersutbildningen har utvecklats. Likaså har strukturerna för tjänstegrader samt karriär- och yrkesutveckling utvecklats och anpassats för FM befälssystem. Detta ska sammantaget säkerställa ett djupt och adekvat yrkeskunnande hos befäl på alla ledningsnivåer under nu överskådlig tid.”⁶

Försvarsmakten och marinen kan utifrån ovan beskrivning enligt Bertels & Savage betecknas som en kunskapsbaserad organisation där den kompetens individen besitter står i centrum. Det är viktigt att organisationen nyttjar, vårdar samt skapar förutsättningar för de anställda att använda sin kompetens. Vidare menar man att det finns en problematik att synliggöra och definiera mänsklig kompetens när den utförs i ett visst arbete. Eftersom det är svårt att definiera kompetensen är det också svårt att bedriva en effektiv utveckling av kompetens.⁷

Svenska akademins ordbok beskriver kompetens genom att definiera begreppets motsvarighet i adjektivet kompetent. Att vara kompetent, erforderlig skicklighet, erforderliga kvalifikationer, duglighet, befogenhet, behörighet; förr även i uttrycket vara i kompetens, vara kompetent.⁸ Kompetensen sätter individen i fokus. Det latinska ordet *Competere* betyder sammanfall eller vara ägnad något. Ordet betyder med andra ord samband av något slag. Enligt Davidson & Svedin sammanlänkas begreppet kompetens till individen som ett samlingsbegrepp för olika kunskaper, förmågor, erfarenheter och attityder besuttna av individen brukade för att lösa olika uppgifter i specifika kontexter. Davidson & Svedin menar därmed att begreppet kompetens kan omfatta såväl handlag, förmåga att lösa problem, attityder, sociala färdigheter och kunskaper.⁹

De olika personalkategorierna står för olika kompetenser och djup i dessa. Officerens yrkesutövande karaktäriseras av ledarskap och ledning av den väpnade striden. Ansvaret och kunnandet utgår ytterst från att fatta beslut om storskalig legitim

2. Personalkategori GSS (gruppbefäl, soldater och sjömän)

3. Personalkategori Specialistofficer

4. Personalkategori Officer

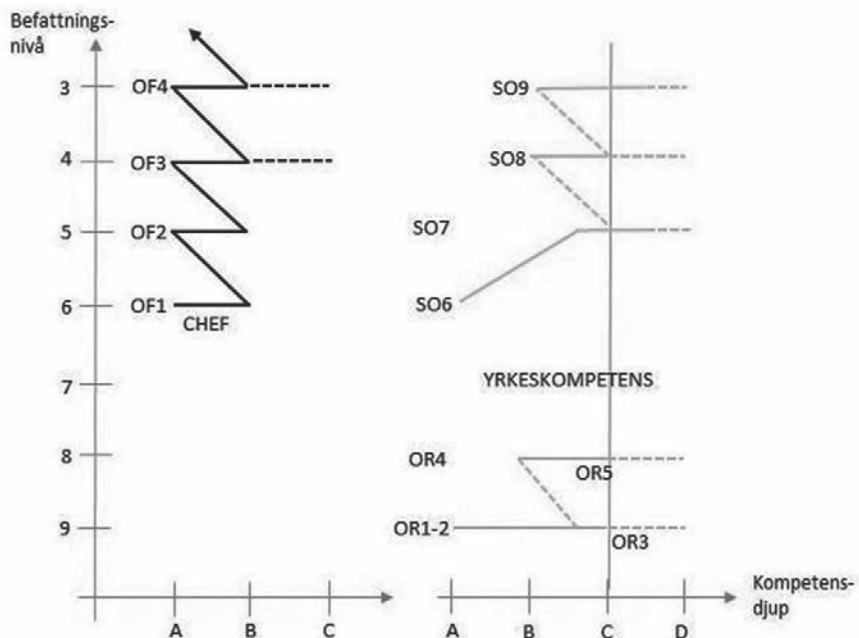
5. Personalkategori Reservofficer

6. FM2023-21179:1, Bilaga 1 *Utveckling av beslutet, grunderna för FM befälssystem och principer för karriär och yrkesutveckling inom marinen*, s.2.

7. Bertels, T & Savage, C.M (1998). *Tough questions on knowledge management*

8. Svenska Akademiens ordbok, 2022

9. Davidson, B & Svedin P-O (1999). *Lärande i produktionssystem*

våldsutövning och att leda krigsförband. Systemet är uppbyggt för att utvecklas i yrket på respektive nivå och efterhand att leda på högre nivåer. Urvalet gör att färre når nivåerna över OF 3.

Specialistofficeren kännetecknas av praktisk skicklighet och expertis som främst utvecklats genom erfarenhet och syftet med yrkesutvecklingen syftar till att fördjupa denna. Expertisen kan utövas som specialist, stabsmedlem, som chef på lägre nivå eller som stöd till chef inom ledningslag på alla nivåer. Vissa utvecklas vidare mot högre nivåer över SO 7.

Gruppbefäl utmärks av praktiska kunskaper och specialiserad skicklighet där det praktiska utövandet i den väpnade striden står i centrum. Ovanstående beskrivs i figuren ovan.¹⁰

Vidare beskrivs områden i marinen som behöver utvecklas utifrån Försvarsmaktens befälssystem med organisation och verksamhet som huvudfokus. Här lyfts regelverk och lönesystem som särskilda områden att se över.

Ytterligare ett område som är väsentligt och nödvändigt utifrån befintliga instruktioner är ett systematiskt och gemensamt bedömningssystem kopplat till det krav på kompetens som följer av det arbete som ska bedrivas. Eftersom det är olika arbete som ska bedrivas och kraven för dessa ser olika ut behöver bedömningssystemet vara anpassat för respektive personalkategori för att matchas in och för att individuellt bedöma och ta fram lämplig plan för yrkes- och karriärutveckling.

10. FM2023-21179:1, Bilaga 1 *Utveckling av beslutet, grunderna för FM befälssystem och principer för karriär och yrkesutveckling inom marinen*, s.5.

Dagens bedömning av individen genomförs normalt sett vid två olika tillfällen, dels årligen i medarbetarsamtalet och dels i samband med att individen söker befodringsutbildning i form av Högre officersprogram, HOP, för officeren och Högre specialistofficerutbildning, HSOU, för specialistofficeren.

Medarbetarsamtalet är ett av verktygen som Försvarsmakten har för att bryta ner och kommunicera verksamhetens övergripande mål och utifrån dessa sätta individuella mål samt säkerställa att medarbetaren har rätt kompetens. I samtalet diskuteras prestationer och beteenden utifrån perspektiven nuläge, tillbakablick och framtid.

Medarbetarsamtalet ska ha en verksamhetskoppling och bidra till Försvarsmaktens kompetensförsörjning på lång sikt. Vid medarbetarsamtalet ska en bedömning av prestation genomföras. Alla medarbetare, oavsett befattning och nivå, ska bedömas utifrån kriterierna som finns i Försvarsmaktens värdegrund – det vill säga Öppenhet, Resultat och Ansvar. Det finns också möjlighet att komplettera med ytterligare kriterier som anses viktiga för att nå verksamhetsmålen. Kriterierna ska i förväg vara kända för medarbetaren och vara relevanta utifrån befattning och verksamhetsmål men begränsas till max fyra.

Är medarbetaren chef med potential mot högre nivå ska chef även bedöma medarbetarens potential utifrån FM ledarledarkriterier.¹¹ Ingen instruktion eller direktiv finns för att underlag från medarbetarsamtal och bedömning som genomförts ska sparas vid förbandet. Det saknas därmed en spårbarhet både för individen och organisationen. Fördelarna med att inte spara underlaget är att varje individ hela tiden bedöms utifrån nu rådande läge och att en senare bedömning inte riskerar att färgas av tidigare bedömning.

Vid ansökan till befodringsutbildning genomförs en särskild bedömning i enlighet med uppsatta kriterier vilka fastställs årligen i samband med att bestämmelser för befodringsutbildning ges ut. I bestämmelser för ansökan till 2025 års utbildningar framgår att det är närmaste chef som ansvarar för att hitta, coacha och uppmuntra rätt individer till att söka befodringsutbildning. Hänsyn ska tas till den tänkta utvecklingen för de sökande på kort sikt (upp till 5 år) samt på längre sikt (över 5 år).¹² Vidare framgår att lämplighetsbedömningen utgår ifrån delar av Försvarsmaktens ledarkriterier och ledarprofiler, relevanta utifrån individens nästa nivå och tänkta framtida inriktning.

Inför lämplighetsbedömningen ska även ett skriftligt 360°-referensunderlag inhämtas och en intervju genomföras. Referenstagning och intervjun ska båda ligga till grund för den sammanvägda lämplighetsbedömningen där individen bedöms utifrån kunnsighet, arbetskapacitet, omdömesförmåga, samarbets- och kontaktförmåga samt ledarskapsförmåga.¹³ Genom att använda sig av fastställda kriterier finns en tydlighet både för individen och organisationen kring förväntningar och krav.

Forskning inom området kompetenshantering har bland annat bedrivits av Lindgren, Henfridsson och Schultze som beskriver att kompetenshantering syftar till att

11. <https://emilia.swedi.mil.se/Arbeta-i-FM/Utveckling-och-karriar/Sidor/Medarbetarsamtal.aspx>.

12. FM2024-2767:1 *Bestämmelser och anvisningar för befodringsutbildningar 2025*.

13. Ibid.

specificera vad organisationen har för kompetensbehov och att identifiera det eventuella gap mellan aktuell och önskad kompetens.¹⁴

Systemet för kompetenshantering i marinen idag kan beskrivas bestå av en del som beskriver strukturen och principer för karriär och yrkesutveckling (Marinchefens beslut om FM befälssystem i marinen) samt en del som beskriver hur bedömning av individen genomförs i förhållande till dessa principer (Medarbetarsamtal och bedömning inför ansökan befordringsutbildning). Det är sedan upp till respektive chef att matcha individen i detta system.

Jag anser att det idag finns brister i framför allt de delar som utgör bedömning av individen med avsaknad av tydliga kriterier i det årliga medarbetarsamtalet samt avsaknaden av spårbarhet både för individen och organisationen då dessa inte arkiveras. Kopplingen till hur bedömning av individen och dess kompetens påverkar och vad som antingen kvarstår att hantera för att nå krav mot nästa nivå i enlighet med fastställda direktiv eller vad det är som gör att individen är lämplig att gå mot nästa nivå saknas.

Med andra ord så ger dagens bedömningssystem ingen tydlighet för individen eller organisationen i att identifiera det kompetensgap som eventuellt finns. Ingen skillnad görs i vilka bedömningskriterier som används för respektive personalkategori, med andra ord så bedöms officeren och specialistofficeren utifrån samma kriterier trots att kraven och vad som förväntas av respektive kategori tydligt skiljer sig åt. Det finns sammanfattningsvis två grundläggande brister i dagens bedömningssystem. Det första handlar om avsaknad av kompetenshanteringssystem som tydliggör kopplingen hur resultatet av bedömning i medarbetarsamtalet ska användas som verktyg för de fastställda principerna för yrkes- och karriärutveckling. Det andra handlar om brister i koppling mellan de krav som ställs för respektive yrkeskategori och de kriterier som sedan används för bedömning av prestation och kompetens både vid medarbetarsamtal och vid ansökan till nivåhöjande utbildning.

Tidigare system för bedömning

Fram till 2010 användes ett system med årliga tjänstgöringsomdömen och vitsord. Tjänstgöringsomdöme bestod av två delar, kunskaper och färdigheter samt prognos och användes för elever vid officershögskola under praktiktjänstgöring samt för alla yrkes- och reservofficerare till och med 35 års ålder eller längst till påbörjad taktisk utbildning vid Försvarshögskolan.¹⁵ Vitsord bestod även detta av två delar, Tjänstgöringsvärdering och Befordringsomdöme. Vitsord skulle årligen tilldelas den som fyllt 36 år samt den som genomfört vidareutbildning i form av taktisk utbildning eller reservofficerskurs vid Försvarshögskolan. Den som hade högre tjänstegrad än överste eller kommandör skulle inte tilldelas vitsord.¹⁶

Vitsorden redovisades för flera chefsnivåer, vilket utgjorde en struktur för organisationens sökande av talanger för de högsta chefsbefattningarna. Kritik som framfördes mot systemet handlade bland annat om att det var en del i en byråkratisk apparat av

14. Lindgren R, Henfridsson O, och Schultze, U, "Design Principles for Competence Management Systems: A Synthesis of an Action Research Study". *MIS Quarterly* 28:3 (2004).

15. FIB 1997:3 *Försvarsmaktens interna bestämmelser om personaltjänst*, 5 kap 4-5§.

16. FIB 1997:3 *Försvarsmaktens interna bestämmelser om personaltjänst*, 5 kap 15-25§.

ansenlig omfattning samt att det var tidskrävande och innebar en kostnad för verksamheten. Försvarets rationaliseringsinstitut (FRI) anförde dock att vitsordssystemet i allt väsentligt visat sig fungera väl. Institutet ansåg att systemet tillgodosåg de krav man bör ställa för att få ett fungerande befordringssystem.¹⁷

Under 2011 ersatte Försvarmakten bedömningssystemet vitsord och tjänstgöringsomdöme med utvecklingssamtal inklusive det utvecklade bedömningssystemet, UBS.¹⁸ Kritik som framfördes mot det nya systemet med UBS handlade bland annat om att detta hade helt andra syften än vitsorden, att bedöma och diskutera medarbetares betenden med utgångspunkt i Försvarmaktens värdegrund snarare än att bedöma medarbetarens prestation utifrån verksamhetens krav. Vidare kritik om lämnades handlade om att underlag för UBS inte fick sparas och att det därmed saknades spårbarhet i individens utveckling.¹⁹ UBS har därefter utvecklats till Medarbetarsamtal i enlighet med tidigare beskrivning. Ett mer allmänt system kan ses som ett mer flexibelt verktyg som kan anpassas utifrån verksamhetens behov.

I och med avskaffandet av vitsord och tjänstgöringsomdöme gick Försvarmakten från ett system med tydliga och gemensamma kriterier för årlig bedömning av prestation till ett mer allmänt system utgående från helt andra principer.

Förslag till nytt system

Marinens karriär- och yrkesutvecklingssystem syftar ytterst till att säkerställa att varje individ har rätt kompetens i sin nuvarande och kommande befattning samt att bidra till och säkerställa hela Försvarmaktens kompetensförsörjning. Som beskrivet tidigare, ställs olika krav på kategorierna officer och specialistofficer och därmed även ett behov av olika system för bedömning av OF och SO utgående från olika kriterier som tydligt kan kopplas till krav på kompetens. Jag presenterar här förslag till bedömningssystem med olika kriterier och tidpunkter för start av bedömning för officeren respektive specialistofficeren vid sjöstridsflottilj. Förslaget är framtaget gemensamt vid 3.sjöstridsflottiljen och 4.sjöstridsflottiljen under perioden 2021-2023 då jag var chef 3.sjöstridsflottiljen.

Bedömning OF

Officeren är som tidigare beskrivits chef och stabsofficer inom flera militära kompetensområden med tyngdpunkt på ledning av förband, systemförståelse och chefskap/ledarskap.

I Marinchefens beslut om FM befälssystem i marinen framgår att för officeren är målet med karriär- och yrkesutvecklingen att nå så långt som möjligt i yrkesskicklighet inom ledning av förband och chefskap/ledarskap, med grund i den funktion man tillhör. De främsta officerarna, men inte alla, blir experter på ledning av förband och chefskap/ledarskap. Några blir experter i rollen som chef, medan andra blir experter inom särskilda kunskapsområden, till exempel som stabsofficer eller forskare.

17. FöU 1984/85:2, *Betänkande om försvarmaktens vitsordssystem*.

18. *Försvarmaktens årsredovisning 2011*, bilaga 2 till 23 386:53019 s.14

19. *Försvarets Forum* nr 1, 2013 s.18

Yrkesskicklighet tar tid att utveckla och de flesta experterna bland officerarna utvecklas i den senare delen av karriären.

Vidare framgår att för att nå målsättning med karriär- och yrkesutvecklingen behöver det finnas en bemanningsplanering som sträcker sig över flera år – första delen som order, andra delen som en inriktning. Målsättningen bör vara att det ska finnas en femårsplan för samtliga officerare. För att besluta vad den enskilde officeren ska planeras mot krävs en kvalitativ värdering av individen som är så objektiv som möjlig av den enskilde officerens förmåga i ledarskap, stabs- och stridstjänst samt i navigation och manöver. Som stöd i bedömning av officeren föreslås bedömningsformulär användas som bland annat utgår från av ÖB fastställda ledarskapskriterier. Bedömning av officeren bör påbörjas så snart denne påbörjar sin tjänstgöring vid förband. Urvalet gör att färre når nivåerna över OF 3.

Inför medarbetarsamtalet ska chefen utöver det av Försvarsmakten fastställda verktygen där bedömning görs mot Öppenhet, Resultat och Ansvar med stöd av formuläret, även analysera och delge individens förmågor i ledarskap, stabs- och stridstjänst samt navigation och manöver i enlighet med ett fastställt formulär. Formuläret svarar ej på vilken befattning individen ska planeras mot utan är ett stöd för att kunna resonera om hur individen bör ska utvecklas. Vid bemanningsarbetet ska analysen därefter ligga som grund för individens planering. Formuläret sparas av HR-avdelningen vid flotttiljstaben i syfte att kunna ta fram historiken på olika chefers syn på individen. Detta borgar för att flotttiljen och marinen kan placera officerare på lämpliga befattningar, råda individen till tidpunkt för ansökan till högre utbildning, råda individen till arbete i lämpligt arbetsområde m.m.

Kriterier för bedömning

Individens ledarskap

Kriterier utgående från ÖB ledarskapskriterier²⁰ dvs. Helhetssyn och problemlösning, Resultatorientering, Mod och Stabilitet, Påverkan-Influens, Kommunikation och Samarbete vilka värderas mot den befattning i organisationen som officeren bestrider vid tillfället för värderingen – fartygssystemet, divisionsnivå (TU - Task unit), flottiljnivå (TG - Task group) eller högre stab (TF - Task Force eller högre).

Individens förmåga i stabs- och stridstjänsten

Officeren värderas mot den befattning i organisationen som denne bestrider vid tillfället för värderingen – fartygssystemet, divisionsnivå (TU), flottiljnivå (TG) eller högre stab (TF eller högre) i förmågorna planering och genomförande av stabs- och stridstjänst.

Navigation och manöver (endast gällande för officerare med nautisk utbildning)

Officeren värderas mot den befattning i systemet denne bestrider för tillfället vid värderingen - fartygssystemet, divisionsnivå (TU), flottiljnivå (TG) eller högre stab (TF eller högre) i förmågorna kvantitativ erfarenhet och kvalitativ förmåga i navigation och manöver.

20. FM2022-12833:1 ÖB beslut FM uppdaterade ledarkriterier för nivå OF/CF4, 5 och 6, bilaga 1.

Bedömd prognos och förslag på inriktning

Chef bedömer slutligen individens prognos efter följande indelning:

- A – prognos att kunna befordras två nivåer inom åtta år.
- B – prognos att kunna befordras till nästa nivå inom tre år.
- C – prognos att kunna bestrida mer kvalificerade befattningar på innevarande nivå i närtid.
- D – bedöms vara på rätt nivå och ej ha prognos enligt ovan.
- E – bedöms vara på fel plats och ej ha prognos enligt ovan.
- X – ej bedömbär.

A, E & X ska motiveras särskilt.

Chef bör göra ett kvalitativt yttrande som motiverar ovan angivna prognos med en text som även innehåller förslag på arbetsområden och befattningar som är lämpliga för individen.

Chef kan med fördel inhämta information från andra i den bedömdes arbetslag för att kunna ge en underbyggd beskrivning av individen (en form av 360-modell). Metod för denna inhämtning är upp till enskild chef (samtal, blankett m.m.).

Bedömningen och prognosen kan sedan ligga till grund för succession- och karriärplanering av officerens väg till OF3 där officeren planeras såväl i tjänst ombord, som tjänst i stab eller vid skola under sina första år. Detta skapar förutsättningar för att individen finner arbetsområden som är av intresse för individen, men även att organisationen kan ge sin breda syn på vilka arbetsområden som är lämpligast för individen att fortsätta sin karriär inom.

Bedömning SO

Som framgår av Marinchefens beslut om FM befälssystem i marinen kännetecknas specialistofficeren av yrkesskicklighet och expertis, som utvecklats genom kvalificerad utbildning följt av lång yrkeserfarenhet. Den önskvärda yrkesutvecklingen innebär att individen bygger sin erfarenhet med lång befattningstid i respektive befattning. För huvuddelen av specialistofficerarna är målet med yrkesutveckling att nå så långt som möjligt i kompetensdjup inom sin egen funktion på stridsteknisk och lägre taktisk nivå.

Vidare framgår att antal specialistofficerare som bedöms lämpliga utvecklas i den senare delen av sin karriär/tjänstgöring mot förvaltare. Dessa har i grunden en djup yrkeskunnighet. Normerande grad för specialistofficeren är fanjunkare. För att kunna bemanna de befattningar som berörs av denna nivå på förbandet, i marinstaben och i Högkvarteret krävs en planering som tidigt lägger grunden för att möta dessa krav.

Detta görs med en klok bemanningsplanering som sträcker sig över flera år – första delen som order, andra delen som en inriktning. Målsättningen bör vara att det finns minst en femårsplan för samtliga specialistofficerare. För att besluta vad individen ska planeras mot krävs en kvalitativ bedömning av individen som är så objektiv som möjligt av den enskildes förmågor.

Som stöd i bedömning av specialistofficeren föreslås bedömningsformulär användas som bland annat utgår från beskrivning av specialistofficeren i ”Vår militära profession”. Vid medarbetarsamtalet ska chefen, med stöd av formuläret, även analysera

individens förmågor enligt nedan listade kriterier. För specialistofficeren bör divisionsförvaltare/kompaniförvaltare även lämna underlag. Formuläret svarar ej på vilken befattning individen ska planeras mot utan är ett stöd för att kunna resonera om hur individen ska utvecklas. Vid bemanningsarbetet ska analysen därefter ligga som grund för individens planering.

Formuläret sparas av HR-avdelningen vid flottiljstaben i syfte att kunna ta fram historiken på olika chefers syn på individen. Detta borgar för att flottiljen och marinen kan placera specialistofficerare på lämpliga befattningar, råda individen till arbete i lämpligt arbetsområde samt råda individen till alternativ för att nå ytterligare kompetensdjup, m.m.

Bedömning av Specialistofficeren bör påbörjas först efter att funktions- och förbands-profilerings skede är genomfört, vilket innebär att bedömningen påbörjas sex år från att specialistofficeren tog sin examen. Därefter bör bedömning göras kontinuerligt varje år.

Bedömning av en specialistofficer tar sin utgångspunkt i "Vår militära profession"²¹, samt i Marinchefens beslut om FM befälssystem i marinen. Med kontinuerlig och adekvat användning kommer underlaget ge en profil på individens förmågor, vilken över tid kan ge en bild över individens progress och utvecklingspotential.

Kriterier för specialistofficeren är:

- Yrkesskicklighet och kompetensdjup
- Leda/Kommunicera
- Utbilda
- Utveckla
- Förmåga fatta beslut på aktuell nivå
- Föredöme/föregångsperson
- Värdegrund
- Förmåga att omsätta chefens order till åtgärd/HUR/Resultat

Ovanstående kriterier värderas mot nivå (novis, nybörjare, kompetent, skicklig, expert) av yrkesskicklighet och kompetensdjup.²²

Avslutning

Genom att utöka det årliga medarbetarsamtalet till att även omfatta en årlig bedömning med fastställda kriterier som kopplas mot krav för respektive personalkategori kommer ett kompetenshanteringssystem som tillgodoser både individens och organisationens behov skapas.

Genom att använda fastställda och väl beskrivna kriterier finns en tydlighet kring förväntningar på individen från organisationen likväl som en tydlighet för bedömande chef. Kompetens likväl som eventuella gap i kompetens kommer kunna identifieras och en plan för hur dessa ska fyllas kan skapas likväl som att ett underlag för chefen att göra en prognos utifrån principer för yrkes- och karriärutveckling syftande till att varje individ ska ha en femårsplan. Genom att spara underlagen finns en spårbarhet och möjlighet att över tiden se individens utveckling både för individen och organisationen.

21. *Vår militära profession* (2017), kap 4.

22. FM2023-21179:1, *Marinchefens beslut om FM befälssystem i Marinen*, bilaga 4.

The background of the advertisement is a grayscale collage. At the top, there's a blurred image of a submarine on the left and a helicopter on the right. Below these, the main focus is on two men in a control room. They are sitting at a desk with multiple computer monitors. One man is pointing at a screen that displays a complex network or map. Another person wearing a headset is visible in the background. The overall theme is defense and technology.

THALES

Building a future we can all trust

50 countries
across the globe protect their populations
with Thales technologies

thalesgroup.com

Search: Thalesgroup

Viken talks Introduction and intentions

The Anglo – Swedish Naval History Society, also called FieldEx, was established 2008 by CEO Carl-Johan Hagman, Captain Peter Hore RN, and Captain Christer Hägg RSwN. The purpose was to study naval history at the spot where it happened. Increasingly, FieldExes have turned towards strategy and current affairs and the 16th FieldEx in 2024 was dedicated to look forward and discuss naval strategy in the light of the maritime strategy paradigm change in the Nordic region after Finland and Sweden joined NATO.

The symposium took place August 24th - 25th in a naval inspired room (se picture above) at Bösa Backe in the village of Viken, NW part of Skåne. The aim was to analyze how the present international and regional maritime situation would affect a future Swedish Maritime strategy. The theme of the symposium was: In search of a Swedish Maritime strategy.

The scope of the Viken Talks corresponds to the preset “Table of content” on page 394. As only 8 hours could be used for lectures and discussions several other aspects of a new Swedish Maritime strategy had to be left out at this time. Some of them were mentioned during the last general discussion hour, but hardly analyzed in any depth and therefore left out. Nevertheless, topics as Seabed Control (i.e. protecting seabed infrastructure), cyber war, AI, grey zone operations, drone war, logistic support of Naval forces and more, are important factors when considering a Swedish Maritime Strategy and could be approached in a similar way as in this document.

Ledamoten
CHRISTER HÄGG

Kommendör Christer Hägg (PA), kurs 1963 från KSS, tjänstgjorde därefter på jagare och omväxlande i flygtjänst, sjö tjänst och stabstjänst. Hägg har genomgått Empire Test Pilots School (RAF), Flygvapnets divisionschefs kurs och Royal Navy Staff Course samt FHS chefskurs och tjänstgjort som Chef för provturskommando patrullbåt, Flaggadjutant Taktik i Flaggen (Chefen för Kustflottans stab), Chef för 1.helikopterdivisionen och chef för flottans Vapenavdelning i Marinstaben. 1986 utarbetade Hägg Taktikreglemente för Flottan (TRFL)

Efter utnämning till Kommendör blev Hägg chef för Marinlinjen på MHS, Marinattaché i Washington DC och Flaggkapten (stabschef) i Kustflottan, varefter han valde förtida avgång 1994. Hägg har blivit publicerad ett flertal gånger i *Tidskrift i Sjöväsendet*, samt även i *Royal Naval Review* i huvudsak i maritima strategiska ämnen och skrivit ett flertal böcker t ex *Fregatten Eugenies världsomsegling*.

Hägg planerade och genomförde *Viken Talks 2024* samt sammanställde vidstående rapport till KÖMS.

Kort sammanfattning av syftet med Viken Talks 2024

Det är lätt att konstatera att Sverige har, över tid, förlorat det mesta av sitt Maritima strategiska tänkande på klassisk grund sedan mitten av 1900-talet. Det maritima Sverige utmanades tydligt under krigsåren 1939-1945 med en delad handelsflotta (utan- och innanför spärren), lejdtrafiken, krigsförluster av såväl handelsfartyg som fiskebåtar. Utöver detta omfattande fartygsvisitationer, konvojering och eskortverksamhet kusten runt samt en ständigt pågående minröjnings- och mineringsverksamhet. Flyktingar från Baltikum under 1944 förstärker det svåra läget. Dessutom var marinen inte dimensionerad för krig. Allt som ”flöt” rustades.

Efter kriget var marinen färdig för krig, men då glömdes de marina utmaningarna bort, resurserna minskades och invasionsförsvaret blev Försvarsmaktens viktigaste uppgift. För marinen innebar det i huvudsak att bekämpa motståndarens invasionstonnage på väg mot svenska hamnar och stränder.

Idag är vår marin bara en anorektisk kompetensbärare som ett resultat av de stora neddragningarna genom försvarsbesluten 2000 och 2004 och det marina tänkandet och förståelsen för marina och maritima operationer har gått förlorat.

Nu har vår anslutning till NATO, tillsammans med Finland, inneburit en fundamentalt ny marinstrategisk situation i våra omgivande hav. Mot denna bakgrund och på privat grund, samlads en grupp om 14 personer i byn Viken i Skåne, för att diskutera under rubriken ” Sökande efter en ny svensk Maritim strategi”.

Diskussionen benämndes *Viken Talks* och genomfördes under två dagar i augusti 2024. Deltagare i diskussionerna var:

Ambassador Tomas Bertelman,	Ordinarie ledamot KKrVA
Dr Robert Dalsjö,	FOI och ordinarie ledamot KÖMS
Captain (N) Fredrik Edwardson,	RSwN
Commander Michael Ellis,	RN, korresponderande ledamot KÖMS
Chairman Carl-Johan Hagman,	NYK-line, ordinarie ledamot KÖMS
Professor John Hattendorf,	US Naval War College, korresponderande ledamot KÖMS
Commodore Gustaf von Hofsten,	RSwN, ordinarie ledamot KÖMS
Captain (N) Peter Hore,	RN, korresponderande ledamot KÖMS
Captain (N) Christer Hägg,	RSwN, ordinarie ledamot KÖMS
Professor Geoffry Till,	Kings College London, korresponderande ledamot KÖMS
Rear Admiral Claes Tornberg,	RSwN, hedersledamot KÖMS
Commander Carl Wachtmeister,	RSwN
Captain (N) Gordon Wilson,	RN and RUSI
Commander Michael Zell,	RSwN, hedersledamot KÖMS
Mr Joachim Hägg,	Audio/Video inspelningar

Föredragshållarna, från USA, UK och Sverige, ombads att leverera en sammanfattning av sina föredrag eller föredragsunderlag i sin helhet, som sedan skulle ingå i den antologi som i sin helhet presenteras på de följande sidorna. Efterföljande diskussioner skedde off record och dokumenterades ej för att deltagarna skulle ha full frihet i diskussionen efter varje föredrag. Såväl texter som diskussionerna genomfördes på engelska.

Föredragens ämnen var förbestämda av arrangören för att ge en överblick från globala maritima sammanhang och sedan gradvis fokusera på NATO:s Nordöstra region och slutligen på svenska maritima strategiska förhållanden samt att ge förslag till innehåll i en svensk marin strategi och de marina uppgifterna på operativ nivå.

Eftersom en marin strategi **skall** driva styrkeuppyggnad, utbildning, taktik och övningar för att skapa nya och efterfrågade förmågor i en ny säkerhetspolitisk omvärld, är det av största vikt att en sådan tas fram och presenteras i form av en Svensk Maritim Doktrin (SMD). Sättet att åstadkomma detta diskuteras i antologin och förslag läggs fram.

Innehåll

Grand strategy

The Parliamentary Defence Review of 2024 makes it crystal clear what the primary strategy and the objectives are for the Swedish naval forces: "to establish Sea Control and keep the Sea lanes open... and protect military and logistic transports to Finland and the Baltic States". Thus: Sea Control is the prerequisite for the latter tasks.

Strategy of containment

To achieve Sea Control the Russian Baltic fleet must be contained and not be able to operate, interfere with and inflict damage on sea transports to and from NATO's North Eastern and High northern flanks.

How to do this is firstly a timing issue. The strategic dilemma is that a quickly established naval blockade of St Petersburg and Kaliningrad, which will secure shipping from surface and underwater threats both in the western and central Baltic, might not be feasible quickly enough.

A delayed established blockade might be ineffective and might instead turn into a naval war of attrition with insecure Sea Lanes of Communication that will hamper NATO operations in Finland and the Baltic States. This will risk the security of the shipping and in the end risk that the Baltic States will be overrun before reinforcements arrive. The shipping over the Gulf of Bothnia might be threatened as well.

A blockade of the two Russian naval bastions in the Baltic Sea must thus be established quickly by having naval and air forces at high readiness and being prepared in all aspects.

Such countermeasures, to contain the Russian fleet in the Baltic Sea, that can be in place before a shooting war starts, as for example closing off and control the Gulf of Finland, the Sea of Åland narrows and the Baltic exits must be installed in peacetime. If not, the Russian Baltic fleet might instead be used to interfere with NATO's shipping across the Gulf of Bothnia or the transatlantic shipping to NATO's High north region, provided that the Russian Naval forces can transit and be moved out of the Baltic Sea in time.

The strategy of containment must be a joint strategy for the sea- and air forces as their missions overlap. The air-threat against shipping must be countered with strong and effective area anti-air capable naval ships and fighter cap missions.

To put the above into an operational command language. The Swedish naval forces, in cooperation with NATO allies should be able to:

- **Establish** Sea Control in the Baltic Sea
- **Block** Russian naval forces in St Petersburg and Kaliningrad
- **Protect** Swedish critical infrastructure with AA warfare systems
- **Protect** critical seabed infrastructure in the Baltic Sea
- **Protect** NATO's shipping and amphibious operations in the Belt and the Sound, the Baltic Sea and the Gulf of Bothnia
- **Block** the Baltic Exits, the Sea of Åland narrows and the Archipelago Sea for Russian naval forces

- **Protect** overseas shipping to and from the west coast of Sweden and its harbour's.
- **Counter** Russian amphibious operations against Sweden or its allies.

Presenting a Swedish Maritime strategic doctrine

A strategic doctrine could be very useful if it is presented in the right way and to the right readers.

How to do this has been discussed in the Royal Navy and resulted in unclassified editions of the British Maritime Doctrine (BMD). The thoughts behind the purpose and design of the BMD could well be used when formulating a similar Swedish Maritime Doctrine (SMD) bearing in mind that earlier Swedish efforts formulating a Maritime Doctrine are now mostly obsolete.

Whether strategic level doctrine publications should be comprehensive teaching manuals or brief synopses which catch attention and be read quickly, was and is still debated. It was certainly the intention of the authors that the early editions of BMD should take the latter form: that it would be thorough in its content, but very accessible to politicians (i.e. Members of Parliament) and their advisers, journalists, scholars and think-tankers as well as members of the Armed Forces from the most senior to junior levels.

A thorough glossary was particularly important, but metaphors and acronyms were to be avoided, and a single, thorough and comprehensive document would be preferred.

The BMD is clear that doctrine is not prescriptive. It is not dogma. While the maritime doctrine of other medium powers, and of the British Army and RAF, typically takes the longer comprehensive format. Maritime doctrine should not focus specifically and exclusively on the roles of navies in the maritime environment but should describe what navies are for, i.e. the purpose they should fulfil. Others may be more prescriptive in their doctrines, but BMD, it is reiterated, gives a maritime commander mission control, even if there are constraints, such as national and international law, levels of interoperability with other forces and non-military entities, etc.

In the British context of the late 1990s and 2000s, successfully articulated maritime doctrine can be shown to have changed national strategy and to have promoted greater investment in maritime affairs.

A SMD along these lines, would of course have the greatest effect if it is presented as soon as possible as Sweden now is at its beginning of adapting to its totally changed security position. It would be a welcome and necessary complement to the 2024 National Security Strategy which hardly touch on this matter. A SMD should be initiated and authorized by the Defence Department and worked out by the Navy.

As Strategy and doctrine should drive force structure, no time should be lost.

The Corresponding Fellow GEOFFREY TILL

Geoffrey Till is Emeritus Professor of Maritime Studies at King's College London and Chairman of the Corbett Centre for Maritime Policy Studies. Once Dean of Academic Studies at the UK Joint Services Command and Staff College, a corresponding fellow of The Royal Swedish Society of Naval Sciences. He is author of nearly 300 books, chapters and articles. Since 2009 he has been a Visiting Professor, Senior Research Fellow and Advisor at the Rajaratnam School of International Studies, Singapore. He held the Dudley W. Knox Chair for Naval History and Strategy at the US Naval War College, Newport, Rhode Island and is now a Non-Resident Research Fellow at its Hattendorf Historical Centre. His *Understanding Victory: Naval Operations from Trafalgar to the Falklands* was published by ABC-Clio in 2014 and he completed a fourth edition of his *Seapower: A Guide for the 21st Century* (2018) and an edited version of Bo Hu's *Chinese Maritime Power in the 21st Century* (2019). His *How to Grow a Navy: The Development of Maritime Power* was published by Routledge in 2022. With John Hattendorf, he edited *Recovering Naval Power; Henry Maydman and the Revival of the Royal Navy* (Routledge, 2023). He is now working on a 5th edition of his *Seapower* book.

NATO and the China Challenge

China's future maritime policy will depend on how its leaders view and interpret its external environment (particularly the role of the US) and its domestic environment (its maritime geography, economy, society and system of government and maritime forces).

On this basis President Xi seems to be responding to three key policy drivers, and the country's future maritime development will reflect the result. This raises the issue of how Europe should best respond.

The first driver of Chinese policy is simple regime survival. With his deep immersion in Chinese culture and history, Xi will be aware that regime collapse is common

in the country's history. There have been 83 dynasties, many disorderly power transitions even within dynasties and long periods of chaos. He knows that averting this has always depended on an implicit bargain between the ruler and the ruled. The latter will only give the necessary consent in return for acceptable levels of prosperity and physical security. Thus, Xi has currently secured the highest level of personal authority since Mao and is actively defending its maritime rights and interests.

But he has a problem. China can neither feed itself nor rely on its own energy sources. To acquire these, China depends on the outside world and needs to trade with it to a degree completely unknown in Chinese history. Gone are the days when a China whose GDP exceeded that of Europe put together could dismiss the Macartney Embassy of 1797 saying we do not need 'your ingenious manufactures'. China does now need the world and its trade more than ever before, but this has in the past often brought in ideas unsettling for regime stability.

Moreover, China now has a variety of domestic challenges. To manage them, Xi has emphasised the need for a supply side economic policy of exporting 'ingenious manufactures' (like solar panels and Electric vehicles) based on 'new productive forces' but is encountering stiffening resistance from the West and even a degree of economic decoupling. Hence the Belt and Road Initiative as an attempt to secure the country's economic (and strategic) security. The result is a level of strategic dependency on the outside world, and rivalry with the West, unique in Chinese experience and concerning for regime security.

The second driver is a determination to reverse the long agonies of the century of humiliation and to rejuvenate the country, so that it can take its natural place in the order of things. Visceral memories of how the outside world used its sea power to force its terms of trade on a reluctant China, achieving total military and economic dominance over the country, have stoked its determination to change the system so that these terrible things can never happen again.

This requires the recovery of territories lost to China during its period of weakness, most obviously Taiwan and the South China Sea, and new interpretations of the rules-based order. The search for economic and military security is again intrinsic to the concept of rejuvenation.

The third driver is the determination, once again, to become a maritime power able to defend its newly global interests in a century likely to be more maritime than most. China cannot afford this time to 'miss the boat' as it did in the 19th Century. There has always been a maritime streak in Chinese experience, but most of the time its maritime interests were not seriously threatened; this obviated the need for a navy, which would be costly and brought its own dangers.

Sometimes the defence of those interests could even be subcontracted, such as to the Arabs in the Tang dynasty. But now China had once again to build a fleet and a maritime community commensurate with its recovered status, referencing its staggering achievements under Song and mid-to-late Ming dynasties.

These three broad objectives would seem understandable and even reasonable. What is much more troubling are Chinese methods of advancing them; these are concerning enough to raise the issue of how the West should respond to them.

The first problem is the relentless, brutal bullying and the ‘wolf warrior’ approach now evident against the Philippines over Second Thomas shoal. Now, all too often, it seems simply to be a matter of saying ‘We’re back, we’re big, get used to it.’

The second problem is the speed and scale of China’s progress to date in becoming ‘a’, and maybe ‘the’, world’s leading maritime power. While the US battlefleet is still ahead in tonnage and capability terms, that lead is diminishing fast and depends on a small number of large carriers which some say are likely to be dangerously exposed to the new technologies of naval war.

This plus a commanding strength in its defence industrial base poses a very real threat to US naval supremacy. It is forcing a focus on China as the ultimate threat at a time when affairs in the Middle East and Europe are proving particularly turbulent.

Responding to such major shifts in the strategic requires NATO/Europe to make some new and challenging decisions. At the highest level, would treating China as an adversary simply make it one, driving it into closer alignment with Russia? To what extent, though, should Chinese aspirations be accommodated?

When dealing with Chinese economic statecraft, what balance should Europe strike between engagement and decoupling? Given an increasing US focus on China, should Euronavies continue to expand their presence in the Indo-Pacific or draw back to respond focus on the more immediate Russian threat?

Above all, perhaps, in a world that some have labelled ‘pre-war,’ how should strategic and economic policy be best harmonised, Chinese fashion? Rarely has Europe been confronted with so many uncertainties, strategic dilemmas, dangers and decisions, and all at the same time. Sweden cannot safely evade the consequences of this.

The Corresponding Fellow
JOHN B. HATTENDORF

Professor John B. Hattendorf is the Ernest J. King Professor Emeritus of Maritime History, a chair he occupied at the U.S. Naval War College from 1984 to 2016. He served as chairman of the College's Advanced Research Department from 1986-2003, chairman, Maritime History Department and director of the Naval War College Museum from 2003-16. He began his career as an officer on active duty in the US Navy from 1955-73. While serving on the destroyer *O'Brien* (DDG-725) in the Vietnam War he received a Letter of Commendation for Performance of Duty in Combat from the Commander, U.S. Seventh Fleet after the ship had been hit by Vietnamese coastal batteries. He earned his degrees in history from Kenyon College (A.B., 1964), Brown University (A.M., 1971) and the University of Oxford (D.Phil., 1979; D.Litt., 2016). He is the author or editor of more than 50 books, including "Sailors and Scholars" and the "Oxford Encyclopedia of Maritime History" (2007). He has been a Corresponding Fellow of The Royal Swedish Society of Naval Sciences since 1986. In 2024, he fully retired from the Naval War College faculty after more than 50 years of service, but continues to write.

Key thoughts from NATO's strategic concept

As we think more deeply about the Royal Swedish Navy's participation in NATO, it is useful to summarize and review the fundamental strategic concept that motivates the treaty organization.

NATO had a long history during the Cold War of defending Western Europe against the Soviet Block, but with the Russian Federation's attack on Ukraine, NATO's heads of state and government met in Madrid in 2022 to craft a new strategic concept: "Our vision is clear: we want to live in a world where sovereignty, territorial integrity, human rights and international law are respected and where each country can choose its own path, free from aggression, coercion, or subversion. We work with all who share these goals. We stand together, as Allies, to defend our freedom and contribute to a more peaceful world."

To reach this vision, NATO's key purpose is to ensure a collective defense against all threats, from all directions. It has three core tasks: deterrence and defence, crisis prevention and management, and cooperative security.

The strategic concept makes it clear that "the Euro-Atlantic area is not at peace. The Russian Federation has violated the norms and principles that contributed to a stable and predictable European security order." While NATO does not seek confrontation and poses no threat to the Russian Federation, NATO will respond to Russian threat and hostile actions in a united and responsible way.

The deepening strategic partnership between the People's Republic of China and the Russian Federation and their mutually reinforcing attempts to undercut the rules-based international order run counter to our values and interests. Nevertheless, NATO remains open to constructive engagement with the PRC.

In other areas, Terrorism is the most direct asymmetric threat to the security of NATO countries and to international peace and security. Simultaneously, Cyberspace is always contested.

Maritime security is key to NATO's peace and prosperity. It will strengthen its posture and situational awareness to deter and defend against all threats in the maritime domain, uphold freedom of navigation, secure maritime trade routes and protect NATO's main lines of communication.

The strategic nuclear forces of the Alliance, particularly those of the United States, are the supreme guarantee of the security of the Alliance. The independent strategic nuclear forces of the United Kingdom and France have a deterrent role of their own and contribute significantly to the overall security of the Alliance.

The Western Balkans, the Black Sea, and the Indo-Pacific are of strategic importance for NATO as developments in those regions can directly affect Euro-Atlantic security. In addition, the Alliance will lead efforts to assess the impact of climate change on defence and security.

Subsequent meeting of NATO's heads of State and government at Vilnius in 2023 and in Washington in 2024, reinforced these principles. The Vilnius meeting condemned Russia's irresponsible nuclear rhetoric and coercive nuclear signaling and noted that Russia had increased its multi-domain military buildup and presence in the Baltic, Black and Mediterranean Seas and maintains significant military capabilities in the Arctic.

Russia's more assertive posture, novel military capabilities, and provocative activities, including near NATO borders, as well as its large no-notice and snap exercises, continue to threaten the security of the Euro-Atlantic area. In the High North, its capability to disrupt Allied reinforcements and freedom of navigation across the North Atlantic is a strategic challenge to the Alliance. NATO and Allies will continue to undertake necessary, calibrated, and coordinated activities, including exercising relevant plans. The Washington Summit in July 2024 formally welcomed Sweden as the newest ally in NATO.

The historic accession of Finland and Sweden makes them safer and our Alliance stronger, including in the High North and Baltic Sea. Every nation has the right to choose its own security arrangements. The new generation of NATO defence plans take full advantage of the accession of Sweden and Finland by fully integrating them into NATO plans, forces and command structures.

The Corresponding Fellow
PETER HORE

Captain (RN) Peter Hore's 38-year naval career included exchange service in the US Navy, and two tours in NATO's Standing Naval Force Atlantic. During the Falklands War he was joint logistics commander on Ascension Island, he was Base Supply Officer in Hong Kong 1986-87 and Plymouth 1988-89, military assistant to the Deputy Chief of Defence Staff (Systems) 1990-91, as deputy director of plans and programmes he helped direct the Royal Navy's applied research programme, and he was Head of Defence Studies, 1997-2000. In 2001-2010 he worked in the film and TV industry, and is now a full-time writer, editor, and obituarist, writing for the *Daily Telegraph* and for *Warships International Fleet Review*. He has written or edited a dozen books on naval history, biography and strategy. He is a fellow of the Royal Historical Society, the Society for Nautical Research, and the Royal Swedish Society of Naval Sciences.

British Maritime Doctrine (BMD) and Future UK and NATO Interest in the Baltic

BMD stems from Fighting Instructions which have a very long history in the Royal Navy, going back to the 16th century, when, like Gustav Vasa, some of Henry VIII's ships were hired from Danzig and Lübeck. *Fighting Instructions 1530-1816* were analysed by no less than Julian Corbett in and published by the Navy Records Society in 1905. It was quickly realised that Corbett's analysis was incomplete and three years later he issued another volume, *Signals and Instructions 1776-94*. These two volumes were the mainspring to Corbett's opus magnum *Some Principles of Maritime Strategy*: in just six years he had progressed from an incomplete and flawed analysis of the archives to a classic of naval thinking, published in 1911 on the eve of the First World War.

The Royal Navy had always favoured 'mission command' which gives a commander the right to make imaginative decisions with freedom of action and initiative to achieve

the required objective. Nevertheless, the British Grand Fleet fought the German High Seas Fleet under the burden of *Grand Fleet Battle Orders* which was so bulky and voluminous, that it is a wonder that Jellicoe, the British commander-in-chief, was as successful as he was in snatching a strategic victory from the jaws of a tactical defeat at the Battle of Jutland.

When Beattie took command of the Grand Fleet he did what he could to reduce that bulk and their burden. By 1939 the *Fighting Instructions* contained the preface but they were instructions for general guidance not to be regarded as orders, they should not be necessary on the bridge at sea in time of war, and, in echo of Nelson's own method of command, it was the duty of captains to acquaint their officers with the contents of fighting instructions.

In the Second World War the fighting instructions were only part of a hierarchy of written orders, which was supposed to be headed by a Naval War Manual. The last edition of the Naval War Manual was in 1959, and the Royal Navy fought the Cold War with *Fleet Exercise and Training Instructions* (FXTI) and *Fleet Operating and Tactical Instructions* (FOTI). Such naval doctrine and strategy were threat-based, driven by intelligence in which it was in our own interests to believe, and was reinforced by the principle of perseverance.

At the end of the Cold War with no threat and no naval war manual, all that was left was FXTI and FOTI. The RN had to begin again, starting by looking at what the Soviets – or rather the Russians? – might be thinking. We looked at what Stepan Makarov and Sergey Gorshkov had written, and we looked largely through American eyes. At the same time, we were talking to the Russians, through highly secret navy-to-navy channels in what were the Adderbury talks, and which became the Russian-UK-US naval staff talks (RUKUS).

Meanwhile Richard Hill wrote *Maritime Strategy for Medium Powers*, but the Royal Navy, having just won the Falklands War, was in no mood to listen to Hill. Nevertheless, navies of the world were becoming more interested in doctrine and a first edition of BMD was published in 1995. The Navy's aim in writing BMD was to create a Trojan horse: its doctrine, its thought would help shape future British defence policy, and the success of BMD95 came during the New Labour government's Strategic Defence Review when British defence policy was effectively changed from a continental to a maritime strategy. This success necessitated a second edition of BMD in 1999, which was copied by several other medium navies.

There is a debate as to whether strategic level doctrine publications should be comprehensive teaching manuals or brief synopses which catch attention and be read quickly. It was certainly the intention of the authors of early editions of BMD should take the latter form: that it would be thorough in its content but very accessible to politicians (ie Members of Parliament) and their advisers, journalists, scholars and think-tankers as well as members of the Armed Forces from the most senior to junior levels. A thorough glossary was particularly important, but metaphor and acronyms were to be avoided, and a single, thorough and comprehensive document would be preferred.

The BMD is clear that doctrine is not prescriptive. It is not dogma. While the maritime doctrine of other medium powers, and of the British Army and RAF, typically

Carl-Johan Hagman has an LL.M. Degree from the University of Lund and he has also studied maritime law at the University of Oslo. He is a reserve officer in the Royal Swedish Navy and has had positions as combat systems officer on fast attack craft, gunnery officer on board the mine cruiser *Carlskrona* and mine warfare officer on auxiliary minelayers. He has been CEO of the shipping companies Wallenius (Stockholm), Eukor Car Carriers (Seoul), Hoegh Autoliners (Seoul) and responsible for all shipping within the Stena Group based in Gothenburg. Currently he serves as regional manager based in London for the shipping company NYK, the largest shipping company in the world when measured in the number of ships. He is also a member of the board of directors in Gotlandsbolaget, in the maritime insurance company Gard and in Mercy Ships Sverige. He also represents Japan in the International Chamber of Shipping. Hagman is a fellow of The Royal Swedish Society of Naval Sciences and of the Royal Swedish Academy of War Sciences. He would like to remind the world that the car carrier *Galaxy Leader* was hijacked by the Houthi rebels in November 2023 and the crew has, since then, not been able to be contacted or allowed to leave their ship.

Trade generates prosperity – and needs to be protected

It is generally accepted, and proven by many macro-economic empiric studies, that there is a direct correlation between trade and human prosperity. Modern trade theory was founded by Adam Smith and his ground breaking book *The wealth of nations* from 1776. A later theory is the “Heckscher-Ohlin model”, built on statistics from the Sound dues 1249-1857, and for which the Helsingborg born Bertil Ohlin got the Nobel prize in 1977.

Global trade has increased at almost twice the rate of underlying GDP since about year 1990, due to the fall of the Berlin wall, China’s accession to the WTO, information

technology and the decreasing cost of transportation. In the past years, trade has grown at a rate on par with GDP growth, expected to be 3.5 % this year.

This dramatic increase in trade has had very positive effects for global prosperity. This year the world has 8 billion people, of which 7.3 live above the poverty line. It is a moral disaster that we still have 700 million people living in abject poverty, but the number can be compared to year 1980, when the world had 4.5 billion people and almost 40 % subsisted below the poverty line.

Maybe even more interesting is that global average GDP/capita is today at USD 12 200, with the number for Sweden being USD 60 000. In the year 1978 Sweden had the same GDP as what the global average is today. Most human beings in the world have similar consumption preferences, wherefore we probably are facing a dramatic increase in global demand, as consumption thresholds are being surpassed. Modern democratic societies, other than maybe Japan, that do not deliver prosperity growth, risk falling victim to protectionism, short term populism and social upheaval.

Sweden, as one of the richest countries in the world, should recognize that it is in its core national self-interest to support free trade. Additionally, as a rich country, we have a moral obligation to take responsibility. If the rich aren't willing to pay, nobody else will.

Also, deglobalization is a myth. According to UNCTAD statistics, the world has never seen as much trade as we have today. And 80-90% of that trade is carried on vessels at sea. Europe's dependency on Russian oil and gas has been shifted to imports of LNG from Qatar and the USA. These longer, and more sophisticated supply chains create increased dependency on global shipping. Never has Sweden been more dependent on the freedom of navigation in the Arabian Gulf.

Sir Julian Corbett was very clear in defining that national interest, culture and geography are key considerations when defining national strategy and a supporting and subordinated maritime doctrine. Sweden has an existential need to protect itself from an aggressive and expansionistic Russia. But it also needs to consider threats to its national prosperity. Also, in a NATO context it is not improbable that Sweden will be asked to help, in the same way as Danish men-of-war have served the Arabian Gulf, a Norwegian frigate will serve as an escort in a US Navy Carrier Strike Group and a French frigate is currently upholding freedom of navigation in the South China Sea.

Fortunately, the global trading system is very resilient, with all merchant vessels being able to do about 20 knots and can be rerouted in an instant. Also, the multitude of ports and the structural over-capacity of such facilitates, due to nations' penchant for owning such infrastructure, has the fortunate side-effect of creating redundancy, optionality and flexibility.

The biggest challenge lies in waters that are defined as narrows and that adjoin closed waters to the open ocean. Historically the Baltic straits has been one such area, today the Hormuz sound, through which 40 % of all globally traded oil is transported, is the most prominent.

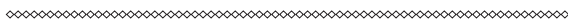
Another challenge is the working situation which we expose two million seafarers to. The car carrier *Galaxy Leader* was taken by Houthis in the Red Sea in November 2023 and transferred to the port of Hodeida. As of today, nine months later, the crew have

not been able to communicate with the outside world or been able to leave their vessel. I cannot imagine that the auxiliary engines have been run to power the air conditioning, that you would have thought to be a necessity to survive in the confines of a metal box, in scorching desert summer heat. Had this been on land, or had the seafarers been from Sweden, there would have been global outrage. Now there is silence.

With relatively limited military power, a lot of protection can be generated. What the Royal Navy has done in the Middle East with one single frigate, during the past two decades, should serve as an example for others. The soon to be delivered Type 31 frigates will be ideal platforms for such missions also in the future. For merchant shipping, nothing can compensate for the lack of military protection. Once a threat has materialized it is only through close escort and area air defence that ship owners will put their crews, their vessels and their cargo in harm's way. What has been created in the Black Sea during the past year is inspiring. On the other hand, with the absence of any protection at all, even a dingy with a khat-chewing teenager, wielding a Kalashnikov, can be a costly threat, even though he does not disrupt global trade.

Shipping companies pay tax and for that money they should be able to expect protection. National legal regimes that provide commercial entities a platform for not paying tax, usually do not either have the naval capability to protect merchant vessels under their flags. There should be a stronger link between protection given and corporate tax paid. For example, historically the Royal Navy should probably be better named "London's Navy", for it was the merchants in the City that provided Nelson with his guilt swords, price money and glory. They did this out of enlightened self-interest 250 years ago, and I am quite convinced we can and should do it again today.

Today Sweden does not have a single navy vessel that can provide adequate protection to a merchantman.

Swedish National Security Strategy and Parliamentary Defence review (published 2024)

By Captain Christer Hägg, RSwN (ret)

National Security Strategy

Prime minister Kristersson said when presenting the National Security Strategy, (NSS) in June 2024: “A strategy doesn’t do the job, but without a strategy one does not know which job one has to do”. This is a very reasonable standpoint as it underlines the primacy of Grand strategy over subordinate levels as, in our case, Maritime strategy, Maritime operations, Naval tasks and in the end, over the hardware fall-out in form of naval systems to do “the job”. A Maritime Strategy should drive the Naval Force structure.

Prime minister Kristersson continued: **“... Russia is the dimensioning military threat against Sweden during under the foreseeable future...”** So, the given fundamentals for the new NSS are, that it will tell you what to do and Russia is the bad guy.

So does this new security strategy clarify what jobs that have to be done, in particular, on the Maritime strategy level?

The Strategy defines the different threats to our society; war, crime, cyber, climate and others more odd ones, for example strategy for “increased trade with South America” and strategy for “bettering the smoking and drinking habits of the Swedish people”. Do these latter strategies really fit into a National Security Strategy?

The aggregated threats are considered serious and no less than 80 different strategies, sub strategies and sub-sub strategies could be found in the 40+ pages. This is bewildering and the government includes too much and prioritizes too little. To counter the military threats, the NSS lists;

- 1 “being a loyal and integrated member of NATO”,
- 2 “speedy rearmament and buildup of the civilian defence and increase the resilience of the society,” and
- 3 “increase the ability to cope with diverse crisis on all levels” – meaning that it is rather bad presently and must be fixed. The strategy is totally right about that.

Those airy goals hardly fulfill the Prime minister’s presentation of a strategy that tells you what to do, specially the first one – being a loyal and integrated member of NATO? Does this tell you “What and How?”

Furthermore, there are set strategic targets for 2030. “Sweden will then be on a higher deterrence level and Russia will have a weaker military ability”. How our target for Russia will come about is not explained.

The government sets the benchmark that all authorities within the Total defence domain “must be driving, focused and adapt a forceful attitude and, within EU and NATO, drive a long term strategic policy to contain Russia’s power expansion... the military defence must be adapted to the tasks that will be given to Sweden by NATO”.

Total subordination to a NATO strategy it seems, in spite of the government's publicly repeated assertions that Sweden always decides what Sweden will do, or not do, in most controversial issues, like nukes on Swedish territory and American military forces access to Swedish military bases in peace time.

Finally, the Security Strategy establishes that a "deterrence credibility is of paramount importance.

The Maritime security of sea borne trade is represented only by a picture of a Danish Maersk container ship in harbour and a few words about the importance of "regulated global trade". This is it – even when one reads this National security strategy with one's Maritime strategy antennas in the air. There is nothing more.

Conclusion

Most of the text is about other threats, than Military and Maritime, to the society, all imbedded in a mix of fluff, obvious things, empty phrases and platitudes. For concrete guidelines the strategy refers to sub, or sub-sub strategies. Government guidelines for these sub-strategies are not given in the document and the prime minister's "tell you what to do" statement is so far from an empty barrel and it could therefore be difficult to concretize at lower authority levels. What does the government's strategy want them to do is a fair question.

Of course, subordinate levels will have more details via other government directives, by why publish a glossy brochure in this core government task when neither the public nor the concerned authorities get anything useful out of it?

There are areas that are not mentioned at all, for example the importance of sea borne trade for Sweden and that it must be protected.

A military strategy for a case when help from allies may take several weeks to months to arrive, i.e. in an NATO article 3 scenario.

The special maritime strategic importance of Gotland is not mentioned. Indeed, the Armed forces latest budget estimates to the Government, describes, among others, a type-scenario where Russian troops are landed on Gotland to establish Sea Control in parts of the Baltic Sea. Isn't that something for a National Security strategy to dwell on? After all Gotland is a part of Sweden and 61 000 Swedes live there. A straight message like; *"we will fight at sea, we will fight in the air, we will fight on Gotland, we will never surrender"*, would have been nice to read.

So, my steadfast opinion is: The 2024 National Security Strategy gives no guidelines at all to help formulating a Swedish maritime strategy.

This is clearly a major fault, considering that Sweden is almost as an island, to 90 % depending on sea transports for its trade, survival and not least being an important logistic node for NATO's overseas transports to the eastern front states and to transport wounded and refugees out of the fighting areas.

The Swedish Parliament Defence Review 2024

The Parliamentary Defence Review (DR), issued in March this year contains a lot of information for the Military and Naval levels, but it was issued several months before the National Security Strategy - this seems to be a case of adding the yeast after the

dough. In addition, the Parliamentary Defence Review was published even before our country at least officially had received NATO Capability Targets.

Most of the text is about organization build up and above all – procurement of new materiel for the armed forces. To me that indicates that at least the committee members partly know “what to do” as they seem confident to micromanage the coming procurement process for the Defence forces.

The DR is a very comprehensive document, and it will not be possible to concentrate the whole thing into 10 minutes, so I will try to point out **the one** most important strategic maritime change in the chapter about the naval forces.

But first a background. The great paradigm shift will be clearer by doing that. During the Cold War and 10+ years after the end of it, the operational scenario described as “Defence in depth against an [Sovjet/Russian-] amphibious operation” was the holy mantra, since ancient times hacked on stone tablets.

This is not a strategy but just a naval battle scenario in the particular sea-borne transportation phase of an amphibious operation.

When some naval officers, tried to call for a naval strategy along the classical lines they were met with silence. It was inopportune and not politically correct to use key words from an international, maritime, strategic vocabulary as, Command of the Sea, Blockade, Offensive etc. It didn't fit into the Swedish quasi-neutrality stance, no alliance coupling and defensive doctrines.

The Fleet-in being concept could be used but only if it meant to survive an enemy's pre-invasion attacks, not the other part of the doctrine - to grab every opportunity for a tactical offensive.

The Swedish navy had lost something important over time. In the Fleet Fighting instructions from 1962; the first chapter, “About Naval Warfare”, described Julian Corbett's Maritime strategy principles (1911) in general, without mentioning Corbett's name. One big editorial mistake, however, was that this unclassified chapter was included in a secret tactical instruction, which the CO of the ship always kept in his safe. It was not a publication that one used when at sea.

This gives us an important clue when we try to formulate a Maritime strategy – it must be, as much as possible, unclassified, so that also junior officers can study it and understand how the maritime strategy principles works and how “to do the job”. Those principles are the foundation for effective mission tactics.

Even the parliamentary committee with members from left to right, realized that the DR now had to conform to a totally new situation after Sweden joined NATO. The terrifying Sovjet/Russian, fat, red “arrows” coming at us over the Baltic Sea charts and overhead slides, was no longer relevant as a prime scenario, but rather to secure the NATO blue arrow in the opposite direction in support of NATO:s eastern flank. There was no way the committee could avoid those facts, and they were forced, some with a lot of public whining, to use the S-WORD;

Namely: **SEA CONTROL**, Which is almost the same as Command of the Sea. Establish Sea Control is one primary goal for a new maritime strategy, but the methods used should be left to the executing levels and the committee has, to my surprise, done that in the DR. Those methods must be the job of all the good offices of the Navy to figure out.

The Defence Review's portal statement for the naval forces reads like this; **"The naval forces must have the ability, together with our allies, to establish Sea Control and keep the Sea Lanes open. This is of paramount importance. As a participant in NATO's operational planning, it is important to have capabilities for protecting military - and logistic transports to Finland and the Baltic States" Balticum".**

Establishing SEA CONTROL in our adjacent seas, is now, officially, the primary task for our Naval forces. This should be achieved together with our allies of course. This Maritime strategy change exposed that our present naval force structure is not balanced for this completely new task. For example, capabilities as area-air-defence and anti-submarine- warfare with organic air are lacking or inadequate.

The defence budget was doubled and a procurement bonanza started at once. The S-word changed everything.

Now we will procure larger ships that can protect shipping, a task that was scrapped 1972 when the government proclaimed that such ships were no longer necessary (read: too expensive to replace). Shipping could just as well be protected "by other means" i. e. other friendly navies or free passage agreements with both sides in a conflict. Both methods were used with some success by Sweden during WW2, thanks to our trump card – our production of iron ore in the north.

It would probably be extremely difficult for us to achieve a bilateral free passage agreement from Russia regarding Sweden's overseas trade when Sweden now is a member of NATO. It simply will not happen.

Now, at the end, I will put some petrol on the fire: Presume that NATO-planners decide that Sea Control in the Baltic Sea should mainly be achieved by a distant naval blockade, the geographical circumstances are obviously well suited for it, and thereby establish Sea Control in a more indirect way and that the Swedish Navy should take the NATO-lead in such a strategy.

Will then the future Swedish naval force structure, as presently planned, have the optimal balance to execute such a strategy? Would the balance point instead move towards submarines, mines, drones and long range, land based, mobile anti-ship missile batteries? Such batteries could, with adequate target spotting, hit surface ships or land targets in the Bay of Finland, the Riga Bay and the ports of Baltijsk/Kaliningrad. This capability will be very useful to have both in an article 5 and 3 scenarios. The distances to all three areas are about 300 km from Åland, Gotland and Bornholm and equals almost exactly the distance between Odessa and Sevastopol.

Thus, it has already been successfully tried. The Russian Black Sea has been forced, it seems, to abandon plans to secure Sea Control in the Western part of the Black Sea and, with it, any plans for an amphibious operation against Ukraine's coastline or to interfere with Ukraine's economically vital grain export by sea. A remarkable thing considering that Ukraine doesn't have a conventional navy but a drone one.

Actually, we have before our eyes, this ongoing case for a distant blockade: The Russian Black Sea fleet has, recently, been entirely withdrawn from Sevastopol and moved to Russian ports east of Crimea, said the spokesman for the Russian Navy recently. He didn't mention that 1/3rd of the fleet also has been badly damaged or sunk, for example

Random thoughts

By Professor Geoffrey Till, Kings College, London

NATO Europe is facing a defence paradigm shift of such magnitude, as to undermine most of our past assumptions. The rapidly advancing technologies of war, particularly in cyber, AI and land-based precision strike, and the increasing salience of grey zone operations are forcing reappraisal of established concepts of maritime strategy. The maritime rise of China, the relative decline of the United States, the aggressiveness of a Russia driven by a lethal consequence of paranoia and megalomania together with ferocious and possibly expanding wars in Gaza and even in Europe combine to produce a possibly prewar state of strategic turbulence. Systemic war is no longer inconceivable on European soil. Relying on established ideas of Swedish maritime policy will therefore no longer do.

What is needed instead is a considered and sustainable vision of the way forwards for Sweden-within-NATO which establishes the country's basic maritime policy objectives, makes them clear to government, the people with the money and the attentive public and sets a strategy of the ways and means of achieving them. A jargon free unclassified statement of ends, ways and means provides a head mark for people to think about and aim at. It will need constant re-evaluation as experience is gained and circumstances change. This is a race without a finishing tape, but even participating in the process is of value in that it encourages the discourse.

More broadly, Sweden-in-NATO needs to consider the consequence of likely American preoccupation with the China challenge especially in the Indo-Pacific but more widely too, while Europe must wrestle more with a probably continuing threat from a revanchist Russia. Should Europe focus on back-filling in the West for a US distracted by a threat in the East or hope to sustain the Atlantic partnership and the overall US guarantee by joining it there. Circumstances might force NATO-Europe into greater strategic autonomy, and that could well require state-led rehabilitation of its defence industries.

In this connection, moreover, as a new member of a multinational alliance with global interests, Sweden will need to consider what contribution It should make as a rich, trade-dominated country to the defence of the global shipping system in the light of current challenges and the principles of free navigation on which the world's peace and prosperity seems likely to depend for the foreseeable future.

Given the costs and risks of war a primary motive must be to deter and to prevent war, presumably by the demonstrated capacity to fight and perhaps win it. But how in practice is this to be done? What is the concept of operations for deterrence in the Baltic? Forwards movement, external interventions and presence? Where's the line between successful deterrence and precipitating war? Who should be leading on this?

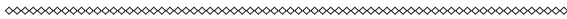
Amongst the most urgent of issues is for Sweden to decide how best to deal with the grey zone tactics likely to be employed by our adversaries to advance their interests while avoiding the costs and risks of full-scale combat operations. A coordinated whole-of-nation approach will be necessary. Most likely, this will demand a greater

focus on economic security and the much closer coordination of economic capacity and military effort. The protection of underwater and coastal infrastructure in the Baltic must also command greater attention.

There needs to be serious analysis of the impact of new technologies on the conduct of sea control operations in a closed sea like the Baltic, especially in the light of Ukrainian success in wresting control of the western black sea away from the RFN by shore-based long range precision strike at a time when activity at sea is becoming much more visible. Taking advantage of the Swedish archipelago might prove an option. The salience of USMC thinking about archipelagic operations in the western Pacific might prove illuminating.

Once secured, what might be the benefits of sea control in the Baltic? Some argue that this would offer defence in depth of Sweden and its islands, and that is a reward big enough to justify the efforts made to gain it. A more ambitious possibility would be easier resupply and reinforcement of the Baltic states. The ability to threaten St Petersburg and Russian strike capabilities from the sea, could be another axis of advance, that the Russians would need to defend against with air defence forces displaced from other areas. This might prove a cost-effective Corbettian way of exploiting the manoeuvrability offered by the sea to improve correlations of force elsewhere.

A connected issue would be one of timing. Under what conditions and when would NATO-Swedish forces be prepared to move forwards to establish or exploit sea control. How is this related to the capacity of the Baltic states to continue to resist until main forces arrived. What assumptions are to be made and acted upon, in regard to their period before relief.

Towards a Swedish Maritime strategy

By Captain Peter Hore, RN (ret)

Defence and security strategies are the responsibility of the highest organs of the Swedish state. In Sweden this Strategy is set out in Swedish Government National Security Strategy and by the Swedish Parliamentary Defence Review, both from 2024. These strategies are discussed in this anthology.

Defence and Security

By defence is meant the organs of state which use or threaten violence, and security is provided by governmental and non-governmental organisations which contribute to the well-being of Swedish society, the maintenance of living standards, progress, etc.

Levels of Warfare

Defence forces are needed when war is fought at any level: which may be

1. Grand strategy/general war - when all branches of government are involved
2. the military level
3. operational level
4. tactical level

This paper does not address so-called 'grey' or 'hybrid' forms of warfare though the conclusions may have an effect upon or influence the way in which these novel threats are countered.

Purpose of strategy

Swedish defence and security strategy is needed to address the organisation and the management of the state and of its armed forces. Strategy should inform decisions regarding:

1. Action
2. Research, manufacture and purchase of equipment, weapons, osv and detailed operational functions
3. Funding and the balance of investments

Hierarchy of strategy

An appropriate strategy is needed at all levels of war, and for each of the armed forces, navy, army and air force. Their roles overlap and must be coordinated. The maritime dimension consists of the sea, the land in those areas known as the littoral (coast), and the airspace above them: modern maritime operations are by definition joint operations because they involve activities in many spaces, sea, land, air, electronic,

Further considerations are government policy, diplomacy, law (in particular UNCLOS), etc

Types of Maritime Action

Combining defence and security aspects, maritime doctrine must cover:

1. Military action
 - a. From the sea (amphibious operations, missile strike, etc)
 - b. At sea (convoy escort, protection of undersea cables and pipelines, etc)
2. Constabulary
 - a. Embargo
 - b. Peacekeeping
 - c. Anti-piracy
 - d. Etc.
3. Benign
 - a. Disaster relief
 - b. SAR
 - c. Salvage
 - d. Hydrography
 - e. Etc.

Naval Diplomacy – Peacekeeping

An important product of these aspects of maritime defence and security is naval diplomacy, the use of maritime forces as a diplomatic instrument in support of political objectives and foreign policy, to back up and provide support to diplomatic efforts at all levels, to demonstrate support to friends and to deter potential enemies.

Granted, that forces may be designed for military action their actual pattern of deployment will be on constabulary or benign operations. However, it is the ability for these same forces to continue action, across the spectrum through to combat, if that becomes necessary, which confers their effectiveness in a broad range of peacetime activities. Not least of course is their effectiveness in applying naval diplomacy as means of keeping the peace and therefore avoiding using the full range of their military capabilities.

Regions of Interest

There are separate regions, each with its own characteristics, which Swedish maritime strategy must address:

1. Balticum - the Baltic Sea including the Gulfs of Finland and Bothnia
2. The North Sea, Skagerrak, the Baltic approaches and Kattegat.
3. Arguably there is another region, in NATO parlance ‘out-of-area’, where Sweden has strong commercial interests, largely in the form of mercantile shipping and not necessarily under the Swedish flag.

Swedish interests in these regions comprise securing offshore, in coastal waters and into and out of harbours of:

1. Imports and exports.
2. Military transport movements.
3. The ‘offshore tapestry’ comprising underwater pipelines and cables, wind-farms, oil and gas platforms, etc.

The force levels and capability to act or to intervene vary across these regions. For example, in the Baltic, Swedish armed forces have a leading expertise in the defence and security of the region. Whereas overseas, apart from rare deployments, there is little expertise, but where membership of NATO carries some responsibility to participate in ‘out-of-area’ activities. The Swedish Navy has already participated in several UN-led missions in the Eastern Mediterranean Sea and around The Horn of Africa such as anti-piracy, embargo and disaster relief operations.

Sea Control

Strategy is not immutable. For example, Western doctrine changed at the end of the Cold War, and it changed again following the terrorist outrages of ‘9/11’ in New York and ‘7/7’ in London. Throughout the Cold War, Sweden followed a maritime strategy of ‘sea denial’, intended to prevent an invasion by the Soviet Union, but changed geostrategic considerations since the Russian invasion of Ukraine, and Sweden and Finland’s accession to NATO implies a switch from a doctrine of ‘sea denial’ to one of ‘sea control’. Under ‘sea control’ Swedish forces might be expected to convoy re-inforcements across the Baltic Sea and Gulf of Bothnia, police the flow of refugees if displaced from the Baltic states, protect underwater facilities such as pipelines and cables, and help in closing the Gulf of Finland to Russian seaborne traffic, and placing an embargo or blockade upon Kaliningrad.

Future Technology

Whilst this paper does not consider ‘grey’ or ‘hybrid’ warfare, for example an attack upon underwater cables, it does not exclude future technology. There have been considerable advances in *autonomous underwater vehicles* (AUV) and unmanned aerial vehicles (UAV) in recent years, and a maritime strategy might indicate where research and funding should be directed.

Force Levels

The use or threat of use of force is multi-dimensional and integrates sea, land and air forces with political aims and tools. Maritime forces are flexible, carry low political risk while offering access, reach, mobility and sustainability, and allow maritime power to be employed across a range of crises and political activity and the ability to give a wide range of diplomatic actions. Maritime power however must be regarded in its joint context when their considerable potential, if integrated fully into a joint force, increase their operational value beyond the mere sum of its constituent parts.

From all these characteristics, maritime force structures can be determined.

The Fellow
ROBERT DALSJÖ

Robert Dalsjö is Director of Research at the Swedish Defence Research Agency (FOI) and a senior specialist in European politico-military affairs. Recent unclassified texts include thoughts on how Sweden should adapt to NATO membership and to the reality of a major war in Europe, a reassessment of Russian military capabilities in the light of the war in Ukraine, thoughts on this war's geopolitical consequences, and critical assessments of Russian A2/AD-capabilities and of the air war in Ukraine. He has previously written on Swedish national interests and on tasks and equipment for the Swedish navy. He has served as Senior Advisor to Sweden's MoD and as Defence Advisor at Sweden's delegation to Nato. He holds a Ph.D. from KCL, with a thesis on Sweden's covert military ties to the West during the Cold War, and a M.S.F.S from Georgetown, and is an active reserve officer in the amphibious corps.

Sweden's search for a new naval strategy

A spell finally broken

The Swedish navy and the wider Swedish naval community are undergoing a thorough intellectual awakening, which is as welcome as it was surprising. Welcome, because it heralds a more open-minded and strategic thinking on the role and tasks of the Swedish navy, surprising because the navy and the naval community long seemed wedded to Cold War notions of being an attack craft navy for hit and run attacks on a Soviet/Russian invasion fleet, and on anti-submarine warfare in home waters.

This of course had been the paramount tasks during the Cold War, especially its latter part, and by the end of the Cold War it had thoroughly permeated the Swedish navy's force structure, doctrine, thinking, and self-image. The collapse of the Soviet Union, and the regained freedom of its former satellites and vassals, of course, fundamentally changed the strategic and operational situation in the whole Baltic region, making a sea-borne invasion of Sweden well-nigh impossible. While the army

refocussed on international peace operations in the Balkans and Afghanistan, the navy lacked such a clear new task, and following draconic cuts of budgets and force structure (75% of vessels struck), the remains of the navy rallied around the old tasks and old identity of hide-hit-and-run. The naval establishment also rallied around the new hi-tech, but troubled, Visby corvettes – not seldom in a sullen and defensive way. Being the Benjamin of the services, the post-Cold War navy often had a chip on its shoulder and perversely seem to find comfort in its perceived role as victim of the politicians and the other services.

The spell of inertia and self-pity was finally broken by Russia's invasion of Ukraine and by Sweden's application for NATO membership, which triggered a wave of reassessments of the tasks, structure and doctrine of the Swedish navy, rooted both in naval strategy and in the prospect of NATO membership. Interestingly, this renewal of thought was driven both by active officers near the top, by more junior officers and by retirees. As a result, there is an ongoing shift of emphasis away from solitary sea denial tasks to sea control tasks in an alliance context. In line with this, plans for building a second batch of Visby corvettes have been scrapped in favour of a larger and more capable class of conventionally built ships.

This change of course has not met with universal acclaim in the naval establishment, especially not among those involved in the project to build a second batch of Visby class of ships. The new course necessitates often painful breaks with in-grained concepts, but it also opens wider horizons of strategy, tasks, roles and capabilities. Work on these matters is well under way, but has yet to be seriously confronted with budgetary realities and alliance politics, so we cannot yet be sure of the outcome. In this lecture I will try to outline the emerging naval situation in the Nordic-Baltic region, as I see it, and explore the tasks, problems and opportunities that Sweden's Navy may face in an alliance context.

A NATO lake?

Since Finland's and Sweden's NATO accession we have seen numerous statements in the media about the Baltic having turned into a "NATO lake". While this may be an exaggeration, it is without doubt true that Finland's accession should make it fairly easy to close the Gulf of Finland in wartime and thus to bottle up the Russian Baltic fleet in its Kronstadt base. As the geographic preconditions already existed for similarly bottling up the southern flotilla in Baltisk, and the accession of Sweden has greatly improved the chances of NATO establishing dominance of the airspace above the Baltic in wartime, this should make it possible – nay imperative – for NATO forces to establish control of the surface of the Baltic Sea in wartime. Put differently, if we fail to prepare for doing this, and then fail to do it in case of war, we deserve to be not only sacked, but tarred and feathered too.

However, even if we are successful in keeping the Russian surface ships cowering in port and manage to keep most of the submarines bottled up too, this does not amount to the establishment of NATO sea control in the Baltic. This is because Russia could still attack Western warships and civilian shipping with aircraft and with air- or shore-based anti-ship missiles. While the threat of old-style bombing runs or attacks with

short-range missiles probably could be managed by suppressing the Russian air force in the region combined with combat air patrols, the threat from long-range missiles should be much harder to counter. The war in the Black Sea has shown that shore-based missiles can indeed be very effective against ships also at long distances, but a very important corollary is that such over-the-horizon targeting needs to be supported by sensors that provide accurate and up to date data on the target. Without target data the missile batteries will be firing blindly at targets beyond the radar horizon. Thus, it may be that the most important part of the protection of shipping against long-range anti-ship missiles will be to keep the airspace free of any Russian reconnaissance drones or reconnaissance aircraft. Moreover, even if we should be able to establish a semblance of sea control in the Baltic, we will have to reckon with a threat from armed surface drones, which have proven their utility in the war in the Black Sea, with covertly laid mines, with sabotage, and perhaps even with armed vessels masquerading as civilians.

Nonetheless, Finland's and Sweden's accession is far from the most important thing that has happened in the region lately. The most important thing is, in my mind, that the largest conventional war since 1945 is raging on the doorstep of Europe, a war which Russia started by attacking a peaceful and democratic neighbouring state, with the objective of erasing it from the map. While Russia's military performance in this war has proved to be poorer than expected, and its gains more modest, Russia has also proven to be willing to accept great risk and terrifying casualties, and its economy has proven able to withstand sanctions previously thought crippling. When combined with the fact that this war seems to be largely driven by a desire to resurrect the Russian empire and a desire for revenge, and that Putin says he is already at war with the West, this makes the risk of the current war expanding to engulf most of Europe very real. This, that there is a real risk of a major war in the near future is, in my mind, the most important strategic change in later years. But the war in Ukraine has also reawakened the West, and NATO and its members have been scrambling – albeit at differing speeds – to wake up from its long torpor and construct a credible defence against Russia.

Against this background, what should NATO's major naval tasks in the Baltic be in wartime, and what needs to be done in case of a crisis and in peacetime?

NATO's naval tasks

In case of a war between Russia and NATO, the most important naval tasks in the Baltic region should be, firstly, to keep the Russian navy bottled up in its bases and to sink any of its ships at sea, secondly, to keep the Baltic approaches open, thirdly, to secure safe passage of ships carrying military reinforcements and supplies to allies on the eastern and southern shores of the Baltic, and fourthly, to secure sea-borne transport of vital civilian supplies to eastern allies.

Of these tasks, keeping the Russian navy bottled up in port and securing the Baltic approaches should be a task for nearby allies, with suitable support, but securing SLOCs for military and civilian transports will be a more demanding task both in terms of capabilities, in risk, and in volumes/time, necessitating contributions from all

capable allies in the Baltic-North Sea region, and probably some from further away too. Unless the bottling-up operations fail, the threat will primarily be from Russian aircraft and drones, and from shore based missiles, secondarily from any submarines that have sneaked out at sea. This means that ships providing escort must have strong anti-air capabilities, and a secondary anti-submarine capability, besides good sea-keeping and endurance. It also means that a naval task force – besides organic ASW helicopters – must have access to organic drones for surveillance and target-spotting, access to support from maritime patrol aircraft/drones, and for there to be deep integration with shore based air and intelligence assets, air defences, and counter-A2/AD assets. Given the difficulties Western forces are currently having in suppressing Houthi attacks on shipping in the Red Sea, confidently finding and neutralising shore-based long-range anti-ship missiles on Russian territory would seem a demanding task. In that light, a more workable approach would be to cut the Russian kill chain by keeping the skies clear of any snooping eyes in the shape of drones.

In case of a crisis or grey-zone conflict, the major task would be to deter Russia from escalating, to secure the Baltic approaches, to maintain enhanced situational awareness, and to protect vital seabed infrastructure. In peacetime, the main tasks would be to maintain a basic deterrence posture and maritime domain awareness, intelligence gathering, and training and exercises.

Sweden's role in this

How could Sweden contribute to fulfilling the tasks just outlined? Despite in recent years having exercised the protection of shipping in a multinational context, the Swedish navy as currently configured is, alas, not particularly well suited to practising the kind of sea control tasks outlined here. Yes, we maintain a recognised maritime picture and have intimate knowledge of the Baltic Sea, the mine hunters might come in useful, the marines might help secure islands and guard against infiltration, and the submarines could gather intelligence and serve as a back stop. But while the surface combatants could be useful as scouts or outriders, their weapons and other equipment, the doctrine and the training of the crews still reflect a strong focus on hide-hit-and-run sea denial tasks. Basically, they are hi-tech attack boats. Moreover, the Visbys will soon undergo a much needed mid-life upgrade, including installation of air defence missiles, but this also means that one or two of them will constantly be in the dockyard in the coming years. And the new and more capable Luleå class ships will hardly be able to make a contribution this decade. This “operational dip” makes it imperative for us to find, or create, means to get more and better use of assets already at hand or within our reach, but that task lies outside the remit of this lecture.

Luckily, Sweden's air force is better placed to make a useful contribution to the assertion and maintenance of sea control in the Baltic than the navy currently is. While the Gripen fighter force is still handicapped in a number of ways, its two strong points – defensive counter-air and maritime strike – fits the task like a glove, to which can be added the wherewithal to maintain a recognised air picture of the Baltic basin.

With time and further integration into the alliance the Swedish Navy should be poised to make a more substantial contribution to the assertion and maintenance of

allied sea control in the Baltic Sea and adjacent waters, and occasionally contribute to NATO's standing frigate force, perhaps also to operations further away. The larger and more capable Luleå corvettes are ships, not boats (at 3000+ tons more like frigates) and the first two are scheduled to be delivered in 2030, with two more to follow. The veil has not yet been lifted on specifics for the ships, such as which weapons system and sensors will be mounted, or the ships propulsion and range, but it seems clear that the Luleå class vessels will have a medium-range air defence missile system and hopefully a Mk 41 missile well, an embarked ASW-helicopter, more powerful command and control assets, longer range and endurance, and spare room for later add-ons. Unlike all Swedish combatants built after 1960 the Luleå class will not be optimised for high-intensity warfare and hide-hit-and-run tactics, but be built for sea control tasks in peace, crisis and war. As these are largely unfamiliar tasks and technologies for most Swedish naval officers, requiring also a change of mind-set from being an underdog to being part of a top dog pack, we have a lot to learn and need to learn it quickly. The risk of war is real so the ships are needed in service as soon as possible. In order to avoid delays, risks and cost overruns the design philosophy has been turned around 180 degrees, jettisoning experimental high-tech in favour of a conventional steel hull fitted with proven systems and mature technologies.

Of course, the Swedish navy's conversion from a solitary sea denial navy to a sea control navy in an alliance context will not stop here. As there are no maritime patrol aircraft (MPA) slated for service in the Baltic, there is an urgent need for maritime patrol drones to maintain domain awareness on, under and over the surface at all times, relieving the corvettes from such tasks, and later, also for patrol craft with a similar purpose and capable of showing the flag. That way, the more capable vessels can be used what they were intended for.

Finally, it should be mentioned that the task of reinforcing and resupplying the Baltic States after the outbreak of war may very well present NATO with a dilemma: given the weakness of NATO's land forces in the Baltics in peacetime, they will need prompt reinforcement and resupply early on in a war, otherwise Russia might gain the upper hand and seize these allied countries in a fait accompli. However, it might take days or even weeks before NATO declares this to be an article 5 event, allies normally have few vessels ready in the region suitable for the protection of high-value shipping, it would take time to reduce Russia's A2/AD-assets in Kaliningrad to an acceptable level, and some allies might still be loath to send their ships in such harm's way. So here we have a dilemma: run the risk of losing the Battle for the Baltics by waiting or run the risk of failure or costly losses by running convoys through the gauntlet before Kaliningrad has been neutralised.

In a similar manner, a war which comes as a surprise – as most wars do, may present Sweden with a dilemma concerning initial use of its naval forces in the Baltic Sea: On the one hand to play it safe and wait for NATO to come on line, but thereby also ceding the opportunity to establish sea control early on, and running the risk of the Baltic becoming a contested space, at least for a time. Or, on the other hand, to accept the costs and risks of giving battle to any Russian units at sea early on, and to establish an early forward presence as a door opener for later sea control by NATO.

A new Swedish naval strategy?

I have been asked if it is not time to formulate a new Swedish naval strategy, and to present it to the public and politicians to build support. I am very sceptical of such ideas, for several reasons. Firstly, over the years I have seen too many such manifestoes, written by naval men and applauded by other naval men, but they have always fallen flat outside the naval community. In later years we have had at least two such documents, rather good at that, but they have still failed to arouse interest outside the circle of the naval-minded. Secondly, too many times I have seen naval officers lay their professional credibility on the line to support this or that project, not seldom of very questionable utility: “We need this – trust me, I am an admiral”. This no longer works, trust me.

Instead, we need to do our homework before soliciting wider support beyond the normal defence budgeting processes. First, we should build capability and credibility from below, starting with deeds rather than words. In various ways, we should build a naval capability that will be useful both in a national and an alliance context, and then go on to demonstrate its utility in practice. In the first Gulf war Denmark sent an old frigate and an old submarine down to the Persian Gulf, and the political value of this was so great that the Danish foreign minister named his cat after the frigate. Secondly, we need to work out the components and content of a strategy, and test them, before thinking of going public with it. We should primarily do this within the navy in close cooperation with the other services, and the first aim should be to develop something that we have lacked for at least thirty years: a relevant and coherent operational idea to guide everything from tactics to training and acquisition. We could start with developing operational concepts for the naval forces in different circumstances – first peace, crisis or grey-zone, and war, and then variations for acting nationally, with a coalition of the willing or with the full alliance. Once these have concepts have been developed and tested, they can hopefully be amalgamated to a single operational idea, which can form the basis of a strategy.

And in a radical departure from what has been the case for fifty years, the force planning strategy should focus on capabilities in the near term, not on a distant future of which we know little. And acquisition strategies should be highly conventional but hard-nosed, aiming for dependable capability delivered on time and on budget. *Keine Experimente*, as Adenauer’s successful slogan once ran.

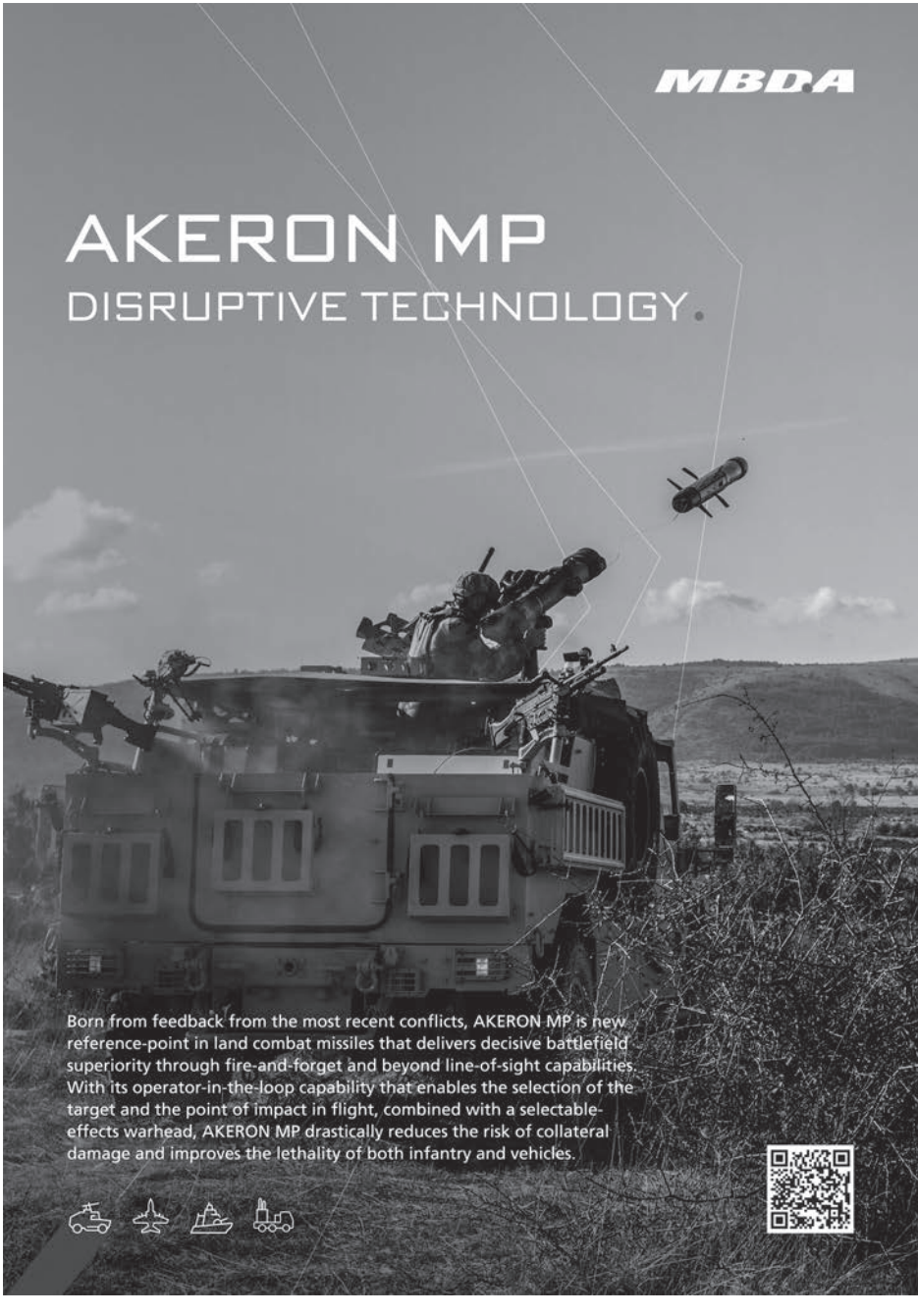

MBDA

AKERON MP

DISRUPTIVE TECHNOLOGY.

Born from feedback from the most recent conflicts, AKERON MP is new reference-point in land combat missiles that delivers decisive battlefield superiority through fire-and-forget and beyond line-of-sight capabilities. With its operator-in-the-loop capability that enables the selection of the target and the point of impact in flight, combined with a selectable-effects warhead, AKERON MP drastically reduces the risk of collateral damage and improves the lethality of both infantry and vehicles.

Ledamoten
NIKLAS GRANHOLM

Niklas Granholm är forskningsledare vid
FOI och reservofficer i marinen

KÖMS & Svensk Sjöfarts seminarium den 15 oktober i Stockholm

Abstract: This article is an edited version of the keynote presentation at the maritime safety and security conference arranged jointly by the Swedish Ship-owners Association and The Royal Swedish Society of Naval Sciences. The role and significance of the sea is changing, due to two main trends. Firstly, the geostrategic shifts with fast, relative redistribution of resources for power and influence globally provides for confrontation and open conflict. Secondly, the accelerating climate change means more frequent and powerful storms and affects the function of oceanic choke points. The combination of these two processes leads to a number of follow-on effects. In the Arctic Ocean, ice-melt at sea and on land gradually opens up new transoceanic shipping-lanes. Our dependence on the sea for sea-borne trade, as a protein source, for energy import and export, telecommunications and lately seabed mining, is substantial. Because of the sanctions against Russia, a shadow fleet, often underinsured and unsafe, has emerged, projecting an environmental threat. The overall redistribution of power and influence leads to numerous regional conflicts, challenging the agreed good order at sea and the safety and predictability of the just-in-time system for distribution and production worldwide. In addition, a challenge to the law of the sea by nations not accepting the current status quo has emerged. The barometer indicates worsening conditions, even storm. The topic of today's conference is how to safeguard our access to the sea.

God morgon. Tack för att jag får vara med och inleda och bidra till denna diskussion i detta för oss centrala ämne. Jag talar här i personlig kapacitet som forskningsledare vid FOI och ledamot av KÖMS.

Havens roll förändras. Vi är alla starkt beroende av haven för handel, samfärdsl, som proteinkälla, för energiöverföring och telekommunikation. Efter en lång period när den utvecklingen inte har setts som hotad, är vi nu på väg in i en epok som präglas

av allt hårdare konfrontation och öppna konflikter. Demokratierna i väst ställs mot autokratierna i öst och det som kallas ”Det Globala syd” ligger mitt emellan dem. Den regelbaserade världsordning vi dragit så stor nytta av är nu hotad.

De geostrategiska förskjutningar vi kan observera i kombination med allt snabbare klimatförändringar får en rad följeffekter – inte minst till havs.

Vi har länge inrättat oss efter att sjöfarten kan röra sig fritt och i stort sett utan hinder – men det är på väg att förändras. Det globala säkerhetssystemet får allt svårare att hantera och begränsa konflikter. Störningarna blir fler och svårare.

Havens roll förändras

Dagens sjöburna handel står för runt 90 procent av det globala handelsutbytet. Den transoceana handeln hålls i gång av ungefär 300 miljoner containrar och 50 000 större handelsfartyg som rör sig i ett ständigt omlopp över jordklotet. Under de senaste årtiondena har den sjöburna handeln vuxit starkt, och de lager med insatsvaror som tidigare lagrades i land har flyttat ut ombord då lager är bundet kapital. Utvecklingen har lett till det *just-in-time*-system vi är så beroende av idag. IT-stödet för att styra detta gigantiska distributionssystem är lika imponerande som det är sårbart.

Under många tusentals år har haven fungerat som proteinkälla och väg för utbyte av varor, idéer och människor, men användningen av haven har breddats. På 1860-talet började de första telegrafkablar läggas ut på havsbotten och idag går mer än 90 procent av trafiken på internet via kablar på havsbotten.

Till havs byggs också vindkraftsparker där energin som genereras transporteras in till land. På havsbotten ligger också ett allt tätare nätverk av kablar och rörledningar för överföring av elektricitet, olja och gas.

Den senaste utvecklingen med *sea-bed mining* av omfattande mineralresurser på havsbotten, reser en rad frågor inte minst om hur havsmiljön påverkas. Den begränsade kunskapen om havsbotten i djuphaven kan leda till skador på eller förstöring av hittills okända ekosystem.

Ovanför denna utveckling ligger också en allt snabbare klimatförändring. Haven har hittills kunnat absorbera mycket av den värme som uppvärmningen har lett till, men det leder till ett högre energiinnehåll i haven. Stormarna blir fler, svårare och polarisarna smälter i allt snabbare takt. Följderna är många och svåröverskådliga.

Geostrategiska förskjutningar – påverkan på havet och marinstridskrafterns roll

Under många hundra år har regler och internationell rätt utvecklats för att hantera mänskligt uppträdande och reglera havens roll.

Regleringarna av uppträdandet till havs är idag hotade. Olagligt fiske, piratverksamhet, miljöförstöring, sabotage mot installationer på havsbotten och andra hot mot sjöburen handel som följd av konflikter på land behöver kunna beivras.

Den långa utvecklingen av havets regelverk har också bidragit till hur marinstridskrafter utformats och uppträder. Marinstridskrafter har därför också uppgifter av polisär art. Upprätthållande av en överenskommen version av uppträdande till havs – *good order at sea* – ingår naturligt som en del i alla marinstridskrafterns aktiviteter.

Marinstridskrafter spelar också en diplomatisk roll. Örlogsbesök, fartyg som plattform för förhandlingar och dialog, synlighet på horisonten eller under den för påverkan samt klassisk kanonbåtsdiplomati. Sist men verkligen inte minst, så finns också de rent sjömilitära funktionerna.

Kombinationen av marinstridskrafterns polisiära, diplomatiska och sjömilitära uppgifter präglar marinens kultur och förhållningssätt. De skiljer sig från mark- och flygstridskrafter där dessa drag inte är lika framträdande.

Flera av de geostrategiska förskjutningarna och klimatförändringarna tar sig olika uttryck i skilda delar av världen. Jag ska ge några korta exempel.

Sydkinesiska havet

Kina hävdar historisk rätt till stora delar av Sydkinesiska havet, vilket inte följer det regelverk som havsrättskonventionen sätter upp. Agerandet ingår i Kinas ambition att bli den ledande världsmakten under detta århundrade. Trots rättsliga avgöranden som gått Kina emot, driver man med dubiösa historiska argument linjen att Sydkinesiska havet tillhör Kina. Rättigheterna som kuststat ska maximeras och man agerar därefter. Konfrontationen har efterhand blivit allt hårdare där övriga kuststater i regionen samt USA och västvärlden motsätter sig de kinesiska anspråken.

I Arktis tycks Kina driva motsatt linje. Regionen ska inte delas upp mellan kuststaterna runt Norra ishavet – det utgör mänsklighetens gemensamma arv och några nya gränslinjer ska inte dras upp där. Kina anser sig också ha rättigheter i Arktis och beskriver sig sedan 2018 som en *Near Arctic State*, vilket avvisas av nationerna runt Norra ishavet.

Förutom den regionala påverkan på säkerheten till havs, finns också risken att Havsrättskonventionen på lång sikt försvagas. Den kommer att finnas kvar, men kan i sämsta fall bli som druiderna vid Stonehenge vid sommarsolståndet: ritualerna observeras, men inte särskilt många bryr sig om dem. Det skulle vara dåliga nyheter för små och mellanstora stater, som önskar en regelbaserad och förutsägbär värld.

Flaskhalsar med problem

Den internationella sjöfarten är beroende av genomfart vid ett tiotal olika sund, kanaler och farvattenförträngningar. När dessa hotas av konflikter, olyckor och naturfenomen, bromsas eller stoppas sjöfarten som får ta långa, kostsamma och oplanerade omvägar. *Just-in time*-systemet störs, då konsumtions- och insatsvaror inte kommer fram i rätt tid. Här kommer två exempel med öppen konflikt och sjöfarten respektive klimatpåverkan.

I Röda havet hotar konflikten mellan Israel och Hamas i Gaza säkerheten för den internationella sjöfarten genom de Iranstödda Houthi-rebellernas beskjutning och kapning av handelssjöfarten. Genom Röda Havet, Suezkanalen och förbi *Bab-el Mandeb*-sundet mellan Yemen och Eritrea/Djibouti passerar årligen ungefär 12 procent av den sjöburna världshandeln och det motsvarar ungefär 30 procent av den globala containerhandeln. Värdet av varorna som passerar utgör ungefär 1 000 miljarder dollar per år. Egyptens inkomster från kanalavgifterna har snabbt sjunkit. Kostnaderna för att skicka containrar stiger kraftigt, vilket i sin tur eldar på inflationen genom högre kostnader som läggs på konsumenter och tillverkare.

En koalition av stater har organiserat en multinationell sjöfartskyddsoperation – *Operation Prosperity Guardian* och EU:s *Operation Aspides* – som aktivt bekämpar Houthierna till havs och på land.

Även den indiska marinen uppträder ordningshållande i Arabiska sjön mot pirater och motverkar med kraftfulla insatser Houthiernas aktiviteter till havs.

Ändå har de flesta av de större rederierna omdirigerat sina fartyg runt Godahoppsuden i Sydafrika, vilket innebär en försening på upp till 14 dagar på rutten mellan Asien och Europa.

Det andra exemplet är Panamakanalen där drygt tre procent av världshandeln passerar. Det återkommande väderfenomenet *El Niño*, där regnen som kontinuerligt fyller på kanalen periodvis kraftigt minskar, gjorde under 2023 vattenbristen till den värsta på 75 år. Aktuell klimatforskning indikerar att klimatuppvärmningen förstärker effekten av *El Niño*. Kanalens normala kapacitet halverades under december 2023. Begränsningar av genomfarten på grund av vattenbrist har aldrig tidigare behövts. Trots att *El Niño* nu avtagit kommer vattenbristen att fortsätta begränsa sjöfarten genom kanalen.

Kombinationen av dessa två utvecklingar med sinsemellan helt olika orsaker fick följd effekter för världsekonomin. Även om sjöfarten har en inbyggd flexibilitet, så innebär det kostnader som till sist hamnar hos konsumenterna, vilket i sin tur driver på inflationen. Om Panamakanalen dras med begränsningar kan man normalt omdirigera fartyg mellan Asien och Europa via Suezkanalen och tvärtom – nu begränsades samtidigt de möjligheterna.

Rysslands krig mot Ukraina – Sjökriget i Svarta havet

Rysslands förnyade storskaliga anfall på Ukraina i februari 2022 innebär också ett krig till sjöss. Rysslands mål med sjökriget var att skära av Ukrainas tillgång till havet genom en blockad av den sjöburna handeln, sannolikt också en landstigningsoperation mot hamnstaden Odessa som en av flera anfallsvektorer.

Den ukrainska marinen lyckades dock under påsken 2022 sänka flaggskeppet för den ryska Svartahavsmarinen, kryssaren *Moskva*. Det utgjorde en vändpunkt och Ryssland fick därefter avskriva planerna på landstigningen. Förlusten av *Moskva* fick tre följd effekter, två på operativ nivå och en på strategisk nivå.

Ukrainas armé kunde för det första omdisponera resurser som stod i beredskap för att möta landstigningen och flygvapnet kunde för det andra uppträda ute till havs när hotet från kryssarens luftvärn försvunnit. Den ryska sjöblockaden kunde efterhand hävas.

Framgången öppnade för det tredje för spannmålsexportavtalet i juli 2023 mellan Turkiet, FN, Ukraina och Ryssland – *Black Sea Grain Initiative* – som gjorde att den sjöburna exporten kunde återupptas. Detta var en effekt på strategisk nivå: Ukraina som är en av världen största spannmålsproducenter kunde fortsätta spannmålsexporten.

Den ryska de-facto blockaden hade också inneburit kraftigt höjda världsmarknadspriser på spannmål och delar av det globala syd är starkt beroende av stabila brödspriser – en av de centrala faktorer som drev på de arabiska vårarna 2010 - 2011. I och med avtalet kunde exporten fortsätta och vissa fall förhindra ren svält.

Paneldebatt under seminariet under ledning av Niklas Ekdal. I panelen fr.v. Anders Hermansson (VD Svensk Sjöfart), Ewa Skoog Haslum (marinchef), Erik Eklund (GD Sjöfartsverket) och Henrik Jonsson (överdirektör Kustbevakningen).

När Ryssland efter ett år sa upp avtalet följde en tid av hårdare konfrontation till havs. Därefter återupptogs den ukrainska handeln på sensommaren 2023 utmed nya kustnära farleder i västra Svarta havet. En del av den framgången berodde på att den ryska Svartahavsmarinen pressats tillbaka till östra delen av Svarta havet efter att den tillfogats svåra förluster. Men den utgör fortfarande ett hot mot sjöfarten genom att skjuta kryssningsrobotar från havet mot ukrainska hamnar – något som hänt i tre fall den senaste veckan.

Ryssland lyckades inte klippa av den livlina som Ukrainas sjöburna handel utgjorde. Ukrainas sjöburna export är nu tillbaka på eller ligger över nivåerna före anfalllet 2022. Ukrainas exportinkomster bidrar till att hålla krigsansträngningarna i gång och minskar risken för ytterligare instabilitet och svält i delar av Afrika och Mellanöstern.

Sjökriget i Svarta havet pekar dels på betydelsen av klassiska faktorer som kustförsvaret som multiplikatoreffekt på andra domäner, dels på den strategiska betydelsen av öppna och säkra sjövägar.

Sjökriget är dock långt ifrån över och nya utvecklingar kan förväntas. Vi bör ställa oss frågan om hur vi själva skulle klara ett scenario likande det Ukraina utsatts för. Är våra system och resurser tillräckliga och lämpligt organiserade för någonting liknande?

Den ryska skuggflottan uppstod som en väg att gå runt västmakternas sanktioner. Gamla, osäkra och ofta underförsäkrade fartyg utgör en risk för säkerheten till havs – inte minst i östersjöregionen. En större miljöolycka är tyvärr en tidsfråga om inget görs.

Ett nytt Arktis – från Sörgården till säkerhetsdilemma

Kombinationen av klimatförändringar och geostrategisk påverkan är tydlig: Bägge faktorerna bidrar till att ett nytt Arktis växer fram. Regionen sågs länge som ett undantag där säkerhetsfrågor skulle hanteras på ett annorlunda sätt mot i resten av världen.

Långt efter det Kalla krigets slut var spänningsnivån i Arktis låg. Uttryck som *High North-Low Tension*, var länge närmast ett mantra för regionen. Regionen skulle hanteras med mellanstatligt samarbete på snart sagt alla områden. Idag beskrivs Arktis alltmer som en region med ett tydligt säkerhetsdilemma.

Samtidigt pågår sedan länge till havs ett spel om den militära säkerheten i Arktis. I Norra ishavet opererar strategiska kärnvapenubåtar främst från USA och Ryssland, vid och under Norra ishavets istäcke.

Dissonansen mellan det optimistiska synsättet på Arktis som en slags kallare variant av Sörgården och påverkan från ett alltmer försämrat geopolitiskt klimat ledde till en fördröjning av mer realistisk syn på regionen.

Redan i och med Rysslands anfall på Ukraina 2014 började regionens säkerhet utvecklas negativt. Vid Rysslands förnyade och storskaliga anfall på Ukraina i februari 2022 pausades det mellanstatliga samarbetet för Arktis i stort sett helt.

Klimatförändringarna i Arktis är fyra gånger snabbare än i resten av världen. Havsisen smälter och till lands tinar permafrosten. Följdeckterna är flera och svåra att överblicka.

Nya och kortare transoceana farleder med olika kapacitet – Nordostpassagen norr om Sibirien, Nordvästpassagen norr om Kanada och en Nordpolsrutt genom Norra ishavet – öppnas efterhand mellan Atlanten och Stilla havet med kortare transporttider som följd. Olja, gas och mineraler blir möjliga att utvinna och anspråk på utökade ekonomiska zoner läggs.

Sjöfarten genom Arktis är ännu blygsam jämfört med de större globala rutterna, men kommer efterhand att ses som ett alternativ, särskilt om kriser, konflikter och klimatgenerade begränsningar skulle göra dessa allt svårare att använda. De ökande geopolitiska spänningarna kan också påverka utvecklingen. Bristen på lämpligt tonnage och erfarna besättningar för de arktiska rutterna kan öka riskerna för säkerheten till sjöss.

På land medför den smältande permafrosten att all infrastruktur påverkas.

För Ryssland är innehavet av de strategiska ubåtarna i det närmaste existentiellt, då ungefär två tredjedelar av den ubåtsbaserade kärnvapenavskräckningen har sin hemmabas i baskomplexet på Kolahalvön där ubåtarna upprätthåller rysk nukleär andra-slagsförmåga gentemot USA och därför måste skyddas till varje pris.

Nordatlanten

Arktis europeiska del hänger i säkerhetssammanhang ihop med Nordatlanten som maritim region. Ryska intressen i norr skapar en tänkt intressecylinder med centrum på Kolahalvön som sträcker sig långt söderut i Finland, Sverige och Norge, samt norrut upp till och med Svalbard/Spetsbergen och västerut ut i Norska Havet. All militär och marin aktivitet i detta ryska intresseområde är därför viktig för Ryssland.

Samtidigt är detta finskt, svenskt och norskt territorium som ska skyddas i fredstid och ytterst kunna försvaras i krig. I de nordiska länderna finns också viktiga naturresurser – flera viktiga mineraler – samt i Sverige den ena av EU-Europas rymdbas Esrange och Norges motsvarighet i Andøya.

Som en del i Rysslands skydd av resurserna för kärnvapenavskräckning i norr blir också Nordatlanten relevant. Ryssland önskar hålla västliga marin- och flygstridskrafter så långt borta som möjligt från Nordområdena och opererar därför så långt söderut

i Nordatlanten som de förmår. Det leder i sin tur till att hot uppstår mot farlederna över Atlanten, telekommunikationskablar och energiproduktion.

Västvärldens mariner har reagerat genom att öka sin aktivitet i området. En marin konfrontation har alltså åter uppstått i Nordatlanten. USA har återupprättat atlantflottan och Nato har återupprättat atlantkommandot.

I den europeiska delen av Arktis och Nordatlanten pågår också flera processer mot självständighet. Grönland, Färöarna och Skottland söker på olika sätt självständighet eller ökad autonomi.

I Nordirland har konfrontationen mellan republikaner och lojalister ökat efter Brexit. Irlands roll som neutralt land i regionen ifrågasätts allt mer. De processerna bör ses långsiktigt, och yttre påverkan med syfte att destabilisera och underblåsa inre spänningar bör tas med i beräkningen.

I Sveriges norra och västra närområde pågår alltså stora förändringar som påverkar både direkt och indirekt – både ryskt uppträdande längre söderut i Norra ishavet och ner i Nordatlanten och pågående självständighetsprocesser.

Sverige har inte på mycket länge behövt ta med det perspektivet i sin omvärldsuppfattning. Det är hög tid att väga in även dessa övergripande säkerhetspolitiska dynamiker i utformningen av svenska handlingslinjer.

Sverige – maritim och marin utveckling

Sverige påverkas på flera olika sätt av havens förändrade roll och de ökande geostatiska spänningarna. En ny säkerhetssituation med annorlunda förutsättningar är på väg. För att möta den är flera olika processer inledda och åtgärder på väg.

Sjöfartspolitikerna är på väg att läggas om. Under lång tid dominerade ett synsätt där statliga regleringar tog ett steg tillbaka och marknaden själv till stor del fick ordna den sjöburna handeln. Det dominerande synsättet att fred genom handel, uttryckt som globalisering, skulle leda till ökat välbästand och minskade konflikter i världen, dominerade årtiondena efter det kalla krigets slut.

Detta ledde för svensk del till att villkoren för sjöfarten blev sådana att svenska fartyg efterhand flaggades ut. Skatteregler som inte gav konkurrensneutralitet med övriga EU-länders, bidrog också till minskningen av den svenska handelsflottan. Följderna blev också att tekniskt underhåll av fartygen, sjöbefäls-, sjömans- och teknikerskolor flyttade utomlands eller minskade kraftigt. Långsiktigt påverkades därför förutsättningarna för teknisk utveckling. Idag är den svenskflaggade handelsflottan nere i ett drygt hundratal större fartyg.

Men insikten om att svenskflaggat tonnage spelar en större roll för folkförsörjning i kris och krig är på väg att få genomslag och vissa åtgärder har följt – sänkt stämpelskatt samt ett s.k. *Bareboat*-register är exempel på det.

Termen rådgivning har också börjat dyka upp. Statsmakten vill ha möjlighet till kontroll över centrala resurser i händelse av kris och krig. Ett exempel är isbrytarverksamheten där besättningarna på statsisbrytarna varit anställda på säsongskontrakt och anställningar och bemanning skötts av ett privat bolag. Från och med nu läggs systemet om och Sjöfartsverket sköter bemanningen. Isbrytarna ges åter en roll i totalförsvaret liknande den de hade fram till millennieskiftet.

Närvaron av allierade marinstridskrafter, gemensamma övningar, utbyten och örlogsbesök i Östersjöregionen är en tydlig och konkret signal riktad mot Ryssland. Andra samarbetsformer för säkerhet till sjöss har också aktiverats. *Joint Expeditionary Force*, JEF, genomförde patrullering i Östersjön efter de sabotage som under hösten 2023 skett på rörledningar och telekommunikationskablar. Operationsmiljön präglas alltmer av vad en pågående gräzonskonflikt eller hybridkrigföring – ett agerande där en motståndare agerar under nivån för öppen konflikt och med låg risk för upptäckt.

Insikten om att den svenska marinen liksom resten av Försvarsmakten behöver förstärkas och förändras på flera sätt givet den strategiska utvecklingen börjar slå igenom. Nya och större ytstridsfartyg med kraftigare vapensystem utvecklas, nya ubåtar byggs, amfibiekåren moderniseras och basförbanden förstärks. Ett skifte är också på väg, där ett nära nog exklusivt fokus på Östersjön kompletteras med marint uppträdande på Västkusten och i Nordsjön, och sannolikt också betydligt längre bort.

Uppgiften att skydda sjöfarten kommer åter i fokus. Natomedlemskapet påverkar lednings- och lydnadsförhållanden samt uppgiftsfördelning i den vidare östersjöregionen.

Sveriges samlade statliga resurser för säkerhet till sjöss är uppdelade på flera olika myndigheter. Ett effektivt samarbete dem emellan har ofta visat sig vara svårt att få till stånd. Frågan har utretts tidigare, men få åtgärder har ännu vidtagits för att möta utvecklingen.

Dessutom sker en snabb teknikutveckling där obemannade, autonoma farkoster i luften, på och under ytan förändrar förutsättningarna för havsövervakning, myndighetsutövning och strid till sjöss.

Sjöblindheten försvårar sikten och försenar åtgärderna

Haven och hur deras roll förändras av kombinationen av klimat- och säkerhetsutvecklingen är inte tillräckligt uppmärksammas – den är till och med undervärderad. Vi är starkt beroende av haven på så många olika sätt, men en utbredd sjöblindhet – ignorandet av förutsättningarna till havs och vårt beroende av dem – bromsar reformer, resurstilldelning, samarbeten och utveckling för att skydda de centrala ekologiska systemen och det ekonomiska utbytet.

Den geostrategiska barometern pekar på allt sämre väder, kanske storm. Havens centrala roll för vår försörjning och vårt välstånd kan inte längre tas för given. Klimatförändringarna påverkar redan nu och även haven påverkas – en omställning måste till även där.

Vi påverkas och det är inte likgiltigt hur vi förhåller oss till de här utvecklingarna och hur vi väljer att agera. Vi är långt ifrån tillräckligt förberedda för vad som kan komma och det är centralt att vi inte förlorar tid när förutsättningarna nu snabbt förändras.

Ledamoten
MATTIAS SVEDIN

Mattias Svedin är kommendör och tjänstgör som förbandschef för Försvarsmaktens logistik (FM LOG), vilket dels innebär taktisk logistikchef under chefen för Operationsledningen och dels innebär chef OrgE under Logistikchefen i Försvarsstaben. Därtill är han främste företrädare för försvarsingenjörer (FÖING).

Personalförsörjning i en ny tid

Abstract: *Naval engineers have an academic history that stretches back to the late 18th century. Access to this competence is crucial for a highly specialized and technical defence branch such as the navy to be developed and maintained from a technical/tactical perspective. From the post-war period onwards, there have been approximately 80 active naval engineers and current analysis indicate that this number is still relevant today.*

However, the real number of naval engineers is considerably lower today, which, together with an advanced age, is problematic. Today three naval engineers are trained annually, but the level should be tripled (eight to nine per year) to meet the needs of the organization for the next 15 years. Efforts are made and within two to three years the efforts are assessed to lead to the desired levels of new naval engineers.

Inledning

Föreliggande artikel utgör en del av den artikelserie ”Personalförsörjning i en ny tid” som initierats av *Vetenskapsgren II - Personal, utbildning och marinmedicin*. Ambitionen med artikeln är att beskriva vad som görs avseende kategorien mariningenjörer för att möta denna nya tid.

”En ny tid” pekar på skillnader och förändringar; att det var på ett sätt förut och nu är det på ett annat sätt. Många är vittnesmålen från 1900-talets början, om att teknikens fantastiska framgångar innebar att det inte längre skulle uppstå krig. Nu drygt 100 år senare så har det som då var nytt blivit beprövat och i den eviga kampen mellan medel och motmedel så ges försprång till den som har den bästa förmågan att kombinera befintlig och eller ny teknik med innovativ taktik.

Grundkravet på militär förmåga består – väpnad strid – men nivåerna på kraven ändras; det militära försvaret måste för att möta hotutvecklingen utöka sin förmåga till väpnad strid och även inkludera offensiv cyberförmåga, rymddomänen, obemannade

system, artificiell intelligens, osv. Tekniken har alltid varit en möjliggörare för utveckling av militära förmågor, såväl medel som motmedel. Och krig är tveklöst en materialsport, där den militära tekniken utvecklas av människor med rätt kompetens. Där har civilingenjörsutbildning sedan länge utgjort en viktig del för denna kompetens, både för civila och för officerare, där den senare kategorin för marinen innebär mariningenjörer.

Hedersledamoten Thomas Engevall skriver i *TiS* nr 3/2023 om nya tänkbara sätt att erhålla militär personal med relevant teknisk kompetens. Denna artikel fokuserar på mariningenjörer genom att beskriva ett nuläge och även peka på utvecklingsmöjligheter. I artikeln används förkortningen FÖING, vilket står för försvarsingenjör och är den samlade benämningen för armé-, marin- och flygingenjör. FÖING är en officer som dessutom är civilingenjör, i nämnd ordning. Utöver utbildning grundar en FÖING sina militära kunskaper och färdigheter på tjänstgöring inom försvarsgrenarna för att sedan fortsätta inom egen försvarsgren eller inom områden som ledning, underrättelser, cyber, rymd, osv.

Attrahera och rekrytera

Förkortningen ARUBA står för Attrahera, Rekrytera, Utveckla, Behålla & Avveckla och används på bredden inom HR/personal. När det gäller FÖING så fokuserar vi på att attrahera och rekrytera samt på officersutbildning. Försvarsmaktens tekniska skola, FMTS, har i uppgift att attrahera och rekrytera nya FÖING samt att vara arbetsgivare under officersutbildningen: *I enlighet med av HKV utgivna direktiv och styrningar, led och samordna genomförande av rekryterings- och utbildningsprocessen för OFSK/FÖING* (OFSK = officer med särskild kompetens).

FMTS är alltså rekryterande förband och där arbetar idag tre individer med detta, varav endast en på heltid. Nuvarande förhoppning och ambition är att FMTS ska ges möjligheten att lägga mer tid på detta angelägna arbete.

Några exempel på vad FMTS gör är att de håller samman deltagande i studentmässor på tekniska universitet och högskolor. Till stöd för detta finns under genomförandet dels FM HR-Centrum och dels yngre försvarsingenjörer. Vidare så intervjuar FMTS kandidater som sökt särskild officersutbildning (SOFU), de för dialog med och skickar dessa individer till Plikt- och prövningsverket. Dessutom är FMTS arbetsgivare för SOFU-kadetter och håller kontakten med kadetterna under studietiden. Parallellt med FÖING så låter FMTS högskoleingenjörer läsa SOFU/OFSK för att sedan anställa dem som tekniska officerare (OF), något som bör kunna spridas vidare i FM.

En genomlysning av försvarsgrenar och stridskrafter är gjord avseende behovet av FÖING, vilket resulterat i ca 270 befattningar, varav 75 mariningenjörer. I den siffran ingår "avkastning" till Högkvarteret och FMV samt övriga försvarsfamiljen. I dagsläget finns ca 130 aktiva försvarsingenjörer med en åldersmässig tyngdpunkt kring 50 år, så de flesta nuvarande FÖING är därmed skolade inom enbefälssystemet (NBO).

Nuvarande målbild är att årligen rekrytera och utbilda 25 försvarsingenjörer, vilka fördelade på de tre försvarsgrenarna skulle medföra en årlig tillförsel av 6–10 mariningenjörer. Om vi med start i år 2024 skulle utexaminera 25 FÖING per år så skulle numerären 270 kunna nås kring år 2033.

De senaste åren har SOFU/OFSK resulterat i en till tre nya FÖING årligen. Läsåret 2023–2024 innebar ett trendbrott med sju FÖING-kadetter, varav tre med marin inriktning. Pågående läsår 2024/2025 ser ungefär likadant ut; åtta kadetter varav tre mariningenjörer. Därtill kommer ett fåtal SO med civilingenjörsexamen som under 2024 har eller kommer att utnämnas till OF och FÖING.

Det finns sedan en tid en medvetenhet i Försvarmakten om att ”flera vägar in” är en nödvändighet för att nå upp till den personalvolym som krävs i denna nya tid. I och med att rekryteringsbasen för FÖING f.n. är färdigutbildade civilingenjörer (300hp), eller åtminstone studenter i slutskedet av sin civilingenjörsutbildning, så är det angeläget att använda flera tänkbara lösningar.

Framöver kommer vi förhoppningsvis att kunna anta officerare som är tjänstlediga för civilingenjörstudier som FÖING-kadetter, vilket då löses inom ramen för SOFU där huvuduppgiften formellt blir att göra klart sin civilingenjörsexamen. En närliggande ambition är att kunna anta tjänstlediga GSS som FÖING-kadetter, med skillnaden att de även ska ges officersutbildning.

Ytterligare ett spår som undersöks är att anta ”vanliga” civilingenjörstudenter som SOFU-kadetter i och med starten av årskurs 4, något som enligt H Pers förutsätter att påbörjad civilingenjörsutbildning lett fram till en kandidatexamen (180 hp inklusive examensarbete om 15 hp). En parallell möjlighet är att anställa civilingenjörstudenter som GSS/K och låta dem vara tjänstlediga med lön under studietiden, vilket då förutsätter att individen har en grundläggande militär utbildning.

Det är lätt att riva något, men det tar tid att bygga upp, vilket även gäller utbildning och personalförsörjning. Ett exempel: Det system vi tidigare hade med sommarkurser för mariningenjörer borde vara en smal sak att återuppta i en ny tappning, men det kräver utbildningsmål, planering, ekonomi, lärare, osv.

I en tid när varje förbandschef lägger stor möda på ”vanlig” tillväxt, så hamnar en sådan sommarkurs ofta i högen av goda idéer som kan lösas senare när tiden så medger. Det pågår sommarkurser på Militärhögskolan i Halmstad med reservofficersutbildning, vilket är något som kan vara en öppning även för FÖING. En första dialog är påbörjad, även om det idag inte finns några konkreta åtgärder i frågan. Sammantaget finns goda idéer och möjligheter och FMTS jobbar med dessa inom ramen för sina två (2) årsarbetskrafter, men ytterligare resurser krävs för att nå en hållbar utbildningsorganisation/-funktion för större volymer av FÖING.

Utveckla och behålla

När det gäller att utveckla, behålla och avveckla den färdiga försvaringenjören, så hanteras det formellt i linjen. En nybliven FÖING ges en individuell kompetensutvecklingsplan, vilken ska sträcka sig över de första tre till sju åren, beroende på individens bakgrund. Nämda kompetensutvecklingsplan har tidigare hanterats på lite olika sätt, men ambitionen är att främste företrädaren ska fastställa dessa planer och att de ska utgöra ett stöd för berörda chefer i linjen att ta sitt utvecklingsansvar för individen.

Frageställningen om huruvida en FÖING måste vara OF kommer upp med jämna mellanrum. Går det inte lika bra med en SO? En sak är hur det varit tidigare, där enbefälssystemet (NBO) sedan tidigt 1980-tal inneburit ett visst sätt att resonera. I

nuvarande flerbefälssystem så är det just nu OF som gäller för FÖING. Därmed inte sagt att detta är en för evigt gällande sanning, men det finns idag inga konkreta planer på att även specialistofficerare skulle kunna inkluderas i FÖING.

Gällande militär skolning för att kunna utnämnas till officer så gäller *”kunskap och färdighet för att tjänstgöra som chef, operatör eller delsystemledare”* enligt H Pers och officersförordningen. Denna skolning skulle kunna vara en specialistofficersutbildning om den är kombinerad med andra lämpliga erfarenheter och eller kunskaper. Vi har idag formella och praktiska möjligheter att kunna utnämna en specialistofficer med civilingenjörsexamen till FÖING.

Nyckeln här är befälslämpligheten och uppfyllandet av ledarkriterier, något som värderas av Plikt- och prövningsverket. En FÖING är predestinerad att inneha ledande befattningar, ofta chefsbefattningar, men kan även innebära projektledare, systemledare eller andra ledande roller utan direkt personalansvar. Om det skulle tummas på befälslämpligheten så tappas poängen med officer och civilingenjör. Då finns i stället flera civila befattningar som kan passa en civilingenjör utan officerskompetens.

I nuvarande flerbefälssystem är tanken att i princip alla FÖING har ledande roller. Många blir chefer och många blir projektledare eller liknande. Därmed är det inte orimligt att en FÖING ansvarsmässigt kan jämföras med en civilingenjör som är chef i statlig myndighet. För närvarande har civilingenjörer som är chefer i andra statliga myndigheter i genomsnitt högre lön än en försvarsingenjör. Arbete är påbörjat med att skapa en rimlig lönemålbild för FÖING, där ett riktvärde skulle kunna vara civilingenjör som är chef i statlig myndighet. Det kan då innebära allt från första linjens chef upp till högre chefer i statliga myndigheter. Det har gjorts en genomlysning av lönemålbild för disputerade officerare och förhoppningsvis kan den ge bra ingångsvärden för FÖING.

För den som är insatt i arbetsmarknadens mekanismer så är det lätt att inse utmaningen med nuvarande system för att ”producera” en försvarsingenjör. Vi söker individer som på egen hand utbildat sig till civilingenjör och därmed redan är högintressanta för försvarsindustrin, övriga industrin, statliga myndigheter, osv. Dessa ska sedan genomgå tester hos Plikt- och prövningsverket för att visa sig befälslämpliga, för att därefter genomföra en ettårig officersutbildning, innan de kan tillträda en befattning med fänriks grad.

Här gäller det att vara pragmatisk avseende befattningar – en FÖING ska ges ett svårt jobb och det kan till exempel innebära att en mariningenjörsfänrik tillträder en OF2 eller till och med en OF3-befattning. En individ som genomgått en krävande civilingenjörsutbildning måste ges ett krävande och utmanande jobb, för annars kommer individen tappa intresset och blicken vänds ut mot en gynnsam arbetsmarknad, där den erhållna civilingenjörskompetensen är mer efterfrågad.

Sammanfattning

Från att rekryteringen av mariningenjörer (FÖING) helt avstannat under 00-talet fram till idag så har det hänt en hel del. Det är dock ett återtagande som tagit och tar lång tid. Rekryteringstakten har förvisso mer än fördubblats relativt de senaste åren, men den skulle behöva ytterligare tredubblas relativt dagens nivåer, från åtta till cirka 25 individer årligen.

Flertalet åtgärder är vidtagna, fortsatt utveckling pågår och förhoppningsvis kommer en god skörd efter genomförd sådd. Rekryteringsåtgärder gentemot såväl civila studenter som tjänstlediga soldater, sjömän och officerare fortsätter. Antalet kadetter vid utbildningsstarten hösten 2025 är rimligen en god indikator på om vi gjort rätt. Förhoppningen är att vi till 2025 har 15 nya kadetter och att vi till 2026 är uppe i 25 nya kadetter årligen. Med väl genomtänkta kompetensutvecklingsplaner, så att dessa FÖING har rätt kompetens, så kan vi inom några år ha en bra tillgång till personal som kan bidra till bästa möjliga försvarsmateriel och till balansen mellan teknik och taktik.

WHEN EVERY SECOND COUNTS

BOFORS 40 MK4 NAVAL GUN SYSTEMS

When your survival hangs on a matter of seconds, you need agile weapon systems that enable a lightning-quick response. The Bofors 40 Mk4 naval gun system is designed to meet that demand. It has the capability to rapidly switch between optimised ammunition types, including programmable 3P all-target ammo. This combines with straightforward, cost-effective integration, delivering affordable flexibility — and outstanding survivability.

www.baesystems.com

BAE SYSTEMS
INSPIRED WORK

Captain, US Navy (ret.)
EDWARD LUNDQUIST

Captain (N) Edward "Ned" Lundquist is a retired US Naval officer with service as a surface warfare officer and public affairs officer. His last job on active duty was commanding the 450 men and women of the Naval Media Center. He currently writes for trade, technical and professional publications on naval, military, maritime and security issues. He is based in Springfield, Virginia, USA.

Maritime commerce critical to nations on and near the Baltic Sea, including Russia

Littoral OPTech 2024. Baltic Sea's "extreme littoral" is a multi-domain battlespace

The Baltic Sea and its approaches have emerged as a potential multi-domain battlespace involving Northern Europe and Russia. The high volume of critically important maritime activity converges and concentrates in these complex coastal waters.

Maritime activity, such as fishing, shipping and offshore wind energy, are expected to increase dramatically in the next 20 years. Likewise, tensions are running high as a belligerent Russia has alarmed its neighbors and all of Europe because of its actions in Ukraine.

It was not so long ago that much of the Baltic Sea was the realm of Russia and her Warsaw Pact clients. However, the former Communist states of Poland, Lithuania, Estonia and Latvia are now full-fledged members of the NATO alliance, as are the newest NATO members, Sweden and Finland. Today, Russia's footprint in the Baltic Sea has been reduced to the port of St. Petersburg and the enclave of Kaliningrad.

The recent Littoral Op-Tech workshop, held in May at the Polish Naval Academy in Gdynia, Poland, provided a unique opportunity for operators, strategists and policy experts to examine and discuss the geopolitical significance of Poland and the Baltic Sea, as well as threats, challenges and opportunities in the region, which have been amplified since Russia's invasion of Ukraine.

The Gdynia symposium was the most recent in the series of conferences that have been held around the world to study and discuss key maritime littoral operating areas. Workshops in Stockholm, Sweden, Helsinki, Finland, and now Gdynia, have focused on the Baltic Sea. The workshop in Tokyo, Japan looked at the South China Sea; the event held in Cartagena, Colombia, examined the Caribbean and Eastern Pacific; the

Capt. Edward Lundquist, U.S. Navy (Ret.), leads a panel examining operational, multi-domain threats in the Baltic Sea at the 2024 Littoral OpTech Workshop in Gdynia, Poland. (Photo by Anthony Mulligan)

Halifax, Canada, workshop, looked at the Arctic; and the conference at Souda Bay, Crete, Greece, emphasized the challenges in the Eastern Mediterranean.

“The Littoral OpTech series of workshops are about learning from each other,” said workshop chairman, retired Swedish Navy Capt. Bo Wallander, now with Saab AB, which sponsored the event. “While littoral environments and maritime traffic varies, all navies that defend or operate in coastal waters share some similar challenges.”

According to Wallander, the littorals are the areas where land and sea converge, and where most people live and global commerce travels. The proximity to islands and shores means littoral warfare includes a broad spectrum of threats in all domains, to include land, surface, air, undersea and seabed threats, as well as cyber and space-based threats. The Baltic Sea is an “extreme littoral” environment because the number of different nations with maritime borders on the Baltic Sea; the varied and extreme currents, different types of bottoms and coastlines, numerous islands, shifts in temperatures and salinity, and atmospheric conditions which impact sensors; and the significant amount of shipping traffic.

From a naval warfighting perspective, the Baltic Sea is especially challenging. “It is a very complex environment with limited space, and where it is easy to hide and difficult to detect targets,” Wallander said. “This means very short reaction times. The littorals are also characterized as having a great number of non-military actors

like merchant ships, fishing and pleasure boats.”

In his keynote remarks, Rear Adm. Włodzimierz Kulagin, Chief of Armaments Branch of the Polish Navy Inspectorate, said that having the workshop in Poland while there is a war going on at the nation’s eastern border is a statement of solidarity to the allies, all of Europe, and especially and to Ukraine.

“Enhanced cooperation and exchange of information to build maritime situational awareness is a starting point for each country,” Kulagin said. “The crucial factor remains the same: our military reaction time.”

Kulagin said “operational calculus” has been adjusted with the entrance of Finland and Sweden into the NATO alliance, and the added value they bring for defense, deterrence and mutual security cooperation in the region.

During the last Littoral OpTech workshop in Helsinki in 2022, the participants concluded that seabed warfare should be treated as a new warfighting domain, especially in light of sabotage events involving the Nord Sea pipelines.

For that reason, and the threat from underwater weapons such as submarines and mines, the workshop emphasized the increased importance of unmanned systems in the region, particularly in the undersea domain.

Eric Olsson, a retired Royal Swedish naval officer representing Embeddedart AB, which was one of the sponsors for the workshop, spoke about the challenges of operating below the surface of the sea.

Olsson talked about the cutting-edge technology available today for maritime sensor systems and the ability to carry those sensors on unmanned autonomous platforms. But, he said, attention must be given to developing the ability to send information between systems below, on and above the surface.

“There is a complexity with subsurface communication and the ability to communicate intelligence and to deliver it where it is needed, especially when you’re talking wide amount of information,” Olsson said. “We need autonomous vehicles on the surface to be the communication link between subsurface vehicles and the above water networks and be the link to the kinetic effectors to bring effective power into the battle space.” “Technology is great, but it needs to have a level of maturity,” said Olsson.

Prof. Alex Bordetsky of the U.S. Naval Postgraduate School discusses the importance of robust and secure operational networks at the 2024 Littoral OpTech Workshop at the Polish Naval Academy. (Edward Lundquist photo)

Image courtesy of EmbeddedArt.

Dr. Roger Berg, the director of technology management at Saab Kockums, said “disruptions” in technology and business models have “changed warfare forever,” especially for sensing and reacting in the confined Baltic Sea.

Berg cited several new kinds of precision navigation and timing that to replace GPS when needed; inexpensive drones that have replaced exquisite sensors and weapons delivery systems; and hand-held devices that can call for fire support in a fraction of the time that it used to take to get permission to shoot.

The workshop also provided a timely and relevant opportunity to recognize the 75th anniversary of the NATO Alliance.

“The event examined a rethinking of the strategic security of the Baltic and how we engage with the new technologies and peer competitors,” said James Bergeron, political-military advisor to the NATO Allied Maritime Commander in his keynote address at the workshop. “Our best chance for avoiding major conflict is to signal that we’re quite ready to prevail, if we must,”

Ledamoten
DICK BÖRJESSON

Hedersledamoten, viceamiral Dick Börjesson var Chef för Marinen 1990-94. Militärbefälhavare i Milo Mitt 1994-98 och sakkunnig i Försvarsdepartementet 1998-2003.

Några gamla erfarenheter duger förmodligen även i dag

Alla erfarenheter från en annan tid behöver inte vara gångbara, men vissa kan vara giltiga även idag och de behöver man nog komma ihåg. I mitt fall gäller erfarenheterna allt från förbandstjänst i Kustflottan via centrala staber, CM/MB-posterna till Regeringskansliet. Erfarenheterna från ett långt yrkesliv kan ännu komma dagens beslutsfattare till del.

Det är förmodligen ingen som lyssnar men har man inte sagt vad man tycker så är det heller ingen som kan lyssna. Om åsikterna är obekväma står det en pensionär (liksom varje svensk medborgare) fritt att tycka vad man vill. Historien påminner oss om att det andra världskriget (VKII) är ett av de allra värsta exemplen på mänsklig ondska. Ändå upplever Ukraina nu ett motsvarande krig mot landet. Det är därför viktigt att stödja Ukrainas frihetskamp mot ockupanterna – precis på samma sätt som många fria stater ville bidra till att övervinna den ondska som spreds från Berlin och Tokyo under VK II. Alla, som tror på demokrati, en rättsbaserad världsordning och på individuella mänskliga rättigheter, är sett i ett globalt perspektiv en minoritet och bör därför vara i huvudsak eniga.

Kungl. Krigsvetenskapsakademien (KKrVA) har publicerat ett inlägg – Förnyelse av försvaret – av mig på sin ”podd”. Nedanstående synpunkter tar upp en del av det som framgår av KKrVA:s ”podd”.

Redan i Årsberättelse avdelning 2, ”Strategi inför 2000-talet”, som är publicerad i Kungl. Krigsvetenskapsakademiens (KKrVA) *Gula tidskriften* 2/93 pläderade jag för en maritim strategi för de nya förhållanden som växte fram i Östersjöområdet. Armégeneralerna Skoglund och Björemann – båda har dessvärre gått ur tiden – debatterade med mig i KÖMS tidskrift (*TiS*) i början på 90-talet, där deras inlägg och mina svar publicerades. I mina svar hänvisade jag till den franske generalen Beaufre och hans bok ”Modern strategi för fred och krig”.

Som jag tolkade det pläderade den ene svenske generalen för en gemensam grundsyn och den andre för att man inte enögt skulle se på de marina frågorna utan koncentrera sig på vårt invasionsförsvar. ”I de blindas rike är den enögde kung” sade den ene svenske generalen. Självklart är invasionsförsvaret viktigt, men det finns enligt min mening också andra situationer, som måste beaktas.

Behovet av en maritim strategi återupprepades i en artikel av mig i KÖMS tidskrift *TiS* (nr 1/24). Drygt 30 år efter min första inlaga har knappast något hänt på den fronten. Det som sägs i *TiS* betraktas förmodligen som partsinlagor från marina företrädare. KKrVA kan knappast beskyllas för detta även om mycket av det som publiceras i Gula tidskriften och i deras ”podd” som författare också har sakkunniga inom respektive sektor.

Det är kanske inte bara en maritim strategi som behövs i Sverige utan en strategi som omfattar både militärt och civilt försvar. En ny strategi för totalförsvaret är kanske en uppgift för en framtida försvarsberedning och definitivt en uppgift för regering och riksdag. Alla militärer kan säkert beskyllas för att tala i egen sak, men detta kan knappast gälla våra centrala politiker som ju måste se till helheten i samhället. En investering för försvaret är en investering för fred och fortsatt välfärdsutveckling. Det svenska försvaret är till för alla i Sverige.

En strategi är intressant då den främst bör utformas utifrån den situation man befinner sig i för att därmed bedöma framtiden och vägen fram mot ett bedömt bättre läge än där man befinner sig. För mig är strategin ganska klar:

- Utnyttja tilldelade medel för att på kortast möjliga tid öka försvarsförmågan i alla hotnivåer.
- Det skall så långt möjligt ske med inhemska resurser, detta för att uppnå ett oberoende av andra och säkerställa kompetens och resurser för framtiden.
- Att starta stora och kostnadskrävande projekt som kanske blir klara om 10-15 år är inte optimalt i rådande situation. Att nu satsa på en tillväxt av krigsförband efter 2030 är alldeles för sent. Det bör ske långt tidigare då det allvarliga säkerhetspolitiska läget försämrats snabbare än vad de tillförda ekonomiska resurserna kan skapa säkerhet.

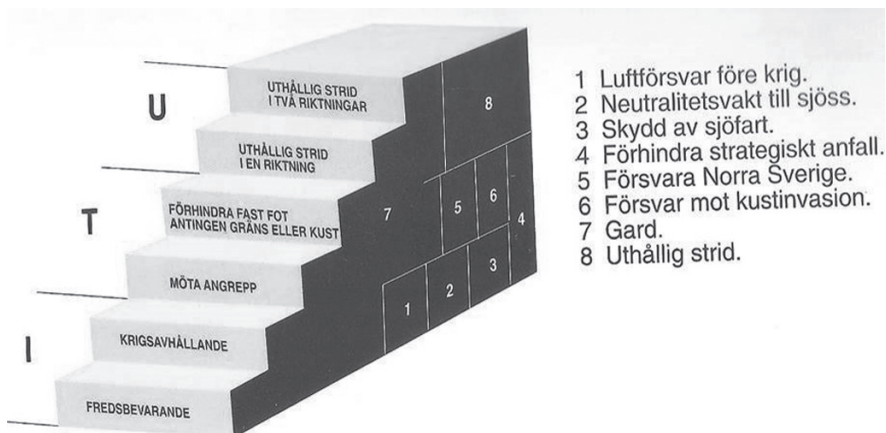
Många slår sig för bröstet och pekar på ökade försvarsanslag. Jag har lyssnat på en ”podd” där det föreslogs att man skulle bryta ut den marina problematiken och låta regeringen utforma en särskild proposition. Men man måste se till helheten.

Utan politiker med samvete och stark övertygelse, som inte främst lyssnar till sina partiledningar, blir politiken bara en karriärväg bland andra. När Försvarsberedningen i sin slutrapport med sina särskilda meningar avviker från ÖB militära råd så är det ett riskfyllt ingrepp i den militära professionen och visar samtidigt på svagheten i nu rådande ordning med ÖB som chef för hela Försvarsmakten.

Jag vill inte avskaffa ÖB, men då jag var Chef för Marinen (CM) satt försvarsgrenscheferna i militärledningen, såg till helheten i försvaret enligt sin instruktion för militärledningen och om man hade en annan åsikt än den som ÖB företrädde skickades försvarsgrenschefernas avvikande meningar (med ÖB:s kommentar) in till Försvarsdepartementet.

En tidigare försvarspolitik har sagt under 1990-talet att politikerna tar sig friheten att "stuvla om något i fredsorganisationen" men de "rubbar aldrig balansen i krigsorganisationen". Det är nu dags att se längre än till regionalpolitiken och invasionsförsvaret och lämna den tidigare låsta "påsfördelningen" av pengarna.

När jag jobbade i Försvarsstaben konstruerade vi i slutet av 80-talet den s.k. trappan, som jag tidigare publicerat i bland annat TiS. Trappan godtogs av dåvarande ÖB som ett underlag för hur man bygger ett försvar av Sverige. Trappan har nog än idag sin relevans, även om Sverige numera är NATO-medlem. Försvaret hade då och har även nu uppgifter i hela konfliktskalan nerifrån och upp. Garden kan NATO stå för, men Sverige har tidigt ansvaret för sitt "integritetsförsvar (I)" medan "tröskelförsvaret (T)" och det "uthålliga försvaret (U)" snarare är NATO-uppgifter även om svenska förband även då tas i anspråk.

Överbefälhavaren (ÖB) lämnade sitt militära råd till försvarsdepartementet under år 2023. Försvarsberedningen har tagit del av detta råd. Försvarsberedningen har i

sin slutrapport ökat ÖB ambitioner men fortfarande handlar det mesta om att stärka invasionsförsvaret och försvaret på marken.

Den senaste rapporten från Försvarsberedningen i april 2024 säger bland annat att luftförsvaret måste förstärkas, att antalet brigader i armén skall öka, att territorialförsvaret på land i Sverige skall bli bättre, att försvarsbeslutet från år 2020 skall fullföljas med mera. Det mesta handlar fortfarande om ett Sverige och NATO som är hotat av krig eller krigsfara och mindre om vad som kan hända på andra, lägre konfliktnivåer.

Det svenska försvaret ska ju verka konfliktväpnande och krigsavhållande. Då borde alla debattörer, inklusive regeringen, inte främst koncentrera sig på invasionsförsvaret och resurser för att förhindra en militär ockupation även om det också kan verka krigsavhållande.

Sverige är numera medlem i NATO och behöver inte längre försvara sig själv mot invasion om artikel 5 tillämpas. Sverige omfattas, liksom bland annat Finland och de baltiska staterna, av alliansens avskräckning och ytterst av dess kärnvapenparaply.

En stort upplagd invasion av ”kalla krigs-modell” är knappast heller trolig även om Ryssland har en lång västgräns samt marktrupper, som är stridsvana från Ukraina och att landet har ställt om till en krigsekonomi. Den ryska Östersjömarinen är idag inklämd i enklaverna Leningrad och Kaliningrad. Nordkalotten och nya arktiska sjövägar har alltmer kommit i fokus.

Putin och Ryssland hotar då och då med att använda kärnvapen om väst passerar vissa röda linjer. Den kärnvapenbestyckade ubåtsflottan i Ryssland utgår huvudsakligen från baserna på Kolahalvön. Kanske svenska ubåtar kan göra större nytta som förvarning för utlöpande ryska ubåtar från dessa basområden än några enstaka stora övervattensfartyg av Luleåklass, som deltar i sjöfartsskyddet på Atlanten? Men de stora fartygen har naturligtvis sin främsta uppgift som en rörlig komponent i luftförsvaret.

Risken i Norden är sannolikt större för andra aggressionsformer såsom störda handelsförbindelser, undervattens-, hybrid-, cyber-, eller rymdkrigsföring för att pressa NATO och Sverige till eftergifter. Ett kuppattat anfall mot till exempel Gotland kan heller inte uteslutas. Kommer de enskilda NATO länderna som har kärnvapen att använda dem? Använder NATO då sina kärnvapen mot Ryssland?

Putin har hotat med att anfälla F16-plan som är på väg från NATO. Bland andra har Danmark och Nederländerna sagt sig vilja leverera sådana stridsflygplan. Ett fartyg i Kaliningrad har attackerats av en drönare – som man tror är en drönare från Ukraina. En rysk flygbas i norr har nyligen anfallits.

Stridshandlingar har och kan alltså inträffa i det nordiska området. Avståndet från exempelvis Kaliningrad (där Ryssland tidigare hade Iskanderrobotar med en räckvidd på 50 mil) till Gotland och Karlskrona är cirka 35 mil. Sabotage av undervattensinfrastruktur har också inträffat. Det visar på en ny dimension – ”seabed warfare”¹.

1. Seabed warfare is defined as “operations to, from and across the ocean floor.” In general the target of seabed warfare is infrastructure in place on the seabed such as power cables, telecom cables, or natural resource extraction systems. Seabed warfare capabilities are expensive and because of that significant capabilities are only possessed by major powers. Conflicts on the seabed can be both conventional and unconventional, the latter encompassing non-kinetic approaches such as lawfare.

Vår strävan bör därför vara att hålla oss utanför alla konflikter. Det svenska territoriets integritet skall alltid kunna hävdas. Det gäller inte bara landterritoriet. Under min CM-tid försökte jag att skapa förståelse för våra rättigheter och skyldigheter till sjöss genom att projicera sjöterritoriet och den ekonomiska zonen på land. Sjöterritoriet sträckte sig norrut från Smygehuk till linjen mellan Strömstad och Stockholm och lades den ekonomiska zonen till så kom man ända upp till Härnösandstrakten. Det blev alltså en avsevärt större yta som måste övervakas och försvaras.

Det svenska marina försvaret bör därför i första hand ta ansvar för de havsområden som finns vid de svenska kusterna. Östersjön och dess inlopp är numera främst omgivna av NATO-länder. Marin infrastruktur såsom vindkraftsparkar till sjöss, undervattenskablar av skilda slag, hamnar och skärgårdar måste också kunna skyddas. Marinchefen har sagt att den svenska marinen är för liten och kan inte uppträda på flera håll samtidigt. Men om vi inte kan skydda oss till sjöss, riskeras våra handelsvägar i närområdet och vår försörjningssäkerhet med allvarliga konsekvenser för det svenska folket och vår industri.

Ytstridsfartyg (Visby II om någon vill ha större fartyg än Visby I, det behövs dock enligt min mening inte stora fartyg på Östersjön och i Göteborgsområdet), kan gärna delta som en rörlig komponent i det (svenska och europeiska) landbaserade luftförsvaret. Funktionskedjan i luftförsvaret är:

- upptäckt
- identifiering
- hotutvärdering
- ledning inklusive beslut
- insatsstyrning inklusive insatsoptimering
- insats inkluderande verkan i mål

På ett fartyg sker denna funktionskedja i hög grad automatiskt och den totala tidsramen från upptäckt till verkan i mål är kort.

Visbyserien med sitt automatiska luftvärn behöver förmodligen ta hand om Östersjön och den sjötrafik som går från Göteborg och till hamnar i Östersjön. I ett territoriellt luftförsvar, områdesförsvar, är funktionskedjan mer komplex och innehåller en högre grad av manuellt beslutsfattande, vilket ställer krav på en längre tidsram mellan upptäckt och verkan i mål.

Ytstridsfartygen, med sina ibland mer framskjutna geografiska positioner och sina aktiva och passiva spaningssystem, ger ett viktigt bidrag till att få en längre tidsram i områdesförsvaret genom att tidigt upptäcka, identifiera och hotutvärdera tänkbara luft-hot och skicka dessa processade data för ledning, insatsstyrning och verkan. Fartygen har således en avgörande betydelse för ett geografiskt områdes hela luftförsvar.

Uppgifterna i de lägre konfliktnivåerna har länge fått stå tillbaka till förmån för invasionsförsvaret på marken. När nu värnplikten har återuppstått, så finns det säkert redan tidigare färdigutbildad personal i Sverige att kalla in. Värnplikten gäller väl inte bara för personer under 20 år? Det tar cirka 10 år att utbilda högre befäl i Försvarsmakten. Det tar cirka 20–30 år innan nyutbildad personal går ur värnpliktsåldern. Om bara viljan finns kan redan färdigutbildade kallas in till repetitionsutbildning. Fler förband

inklusive amfibieförband, borde alltså organiseras. Jag tycker att det tar alldeles för lång tid till mitten på 30-talet innan vi kanske kan se en utökad krigsorganisation.

Totalförsvaret i Sverige skall åter bli en realitet om Försvarsberedningens senaste rapport ska tolkas. Det är förvisso sant att de så kallade hotbilderna från det kalla kriget inte längre kan ligga till grund för långsiktig inriktning av totalförsvarets verksamhet. Men detta är inte liktydigt med att det saknas hotbilder, som kan påverka stabiliteten även i vårt närområde. Ukrainakriget är ett nutida exempel. "Gråzonsproblematiken" är ett annat. Vi är sedan länge beroende av fria och säkra handelsförbindelser till sjöss till och från Sverige. Sjukvården är i kris. Elförsörjningen debatteras. Upprustningen av totalförsvaret går alldeles för långsamt trots att de flesta säger att det är bråttom.

Måste det då dröja ända till mitten på 2030-talet innan vi ser fler krigsförband? Att långsiktigt ha en oförändrad procentuell fördelning i vårt redan sargade totalförsvare vittnar om bristande insikt om de redan existerande nuvarande och de framtida problemen.

Försörjningssäkerheten har antligen uppmärksammats. Det är många varor som måste komma över havet. Eftersom 90 % av all världshandel sker över haven, så påverkas inte bara Sverige utan flödessaferheten i allmänhet i både in- och utgående riktning måste säkras. Att exportera är lika viktigt som att importera. En del flöden måste främjas och skyddas, andra måste motverkas och kontrolleras.

Med Sverige i NATO kan jag se tre naturliga operationsområden – Norr, Mellersta och Syd så de tre tidigare milo/civo var nog ett framsynt beslut. Det är inte bara Göteborg det handlar om – alla hamnar i Sydnorge, alla våra västkusthamnar och den inrikes sjöfarten behövs för att föra in förstärkningar och förnödenheter. Sjöfarten från Västkusten till hamnar i Östersjön och i Baltikum är också väsentlig. Glöm inte heller bort Bottenhavet. På min aktiva tid hade vi marina förband norr om Åland. Det är långt från Berga till Haparanda. Kuststräckan norr om Åland är inte obetydlig.

Huvuddelen av Sveriges befolkning bor vid kusten och i den södra halvan av landet. Förbindelserna på land i öst och västlig riktning är inte godkända av NATO och ska förstärkningar på marken föras från det tätbefolkade Sydsverige till Norrland måste flera broar passeras. Sjötrafiken verkar vara förbisedd och den är knappast mera sårbar än fasta förbindelser på land. Båda måste skyddas.

Det kan ta upp till en månad innan förstärkningar i form av markförband från USA når till NATO:s östgräns i Europa. Intill dess måste NATO agera med de stridsgrupper som är på plats i till exempel Baltikum - en stridsgrupp i varje land - och Sverige bidrar med markförband.

Om USA inte väljer att flyga in personal (vilket förutsätter "förhandslagring") så måste förband inklusive tyngre materiel komma över havet helst från hamnar i Sverige till hamnar i Baltikum. Är detta förberett? Hur ska dessa sjötransporter skyddas?

Förstärkning av ön Gotland (åtminstone tyngre materiel) måste också ske sjövägen. Gotland borde alltså med det snaraste få en marin T-bas, ett amfibieförband, ett ordentligt luftvärn, stridsvagnar och långräckviddiga sjömålsrobotar så att Sverige och NATO kan undvika överraskningar och behärska Gotland och Östersjön.

Att överföra militärregionerna till armén vore nog ett misstag. En operation omfattar ju mark-, sjö- och luftstridskrafter så i stället för att överföra militärregionerna

till armén så vore det bättre att återupprätta milo/civo med sammanfallande gränser militärt och civilt – vi är ju ömsesidigt beroende av varandra.

Hur leds totalförsvaret under en uppseglade kris och ett hot om krig? De gamla begreppen ”krigsfara och krig” borde kanske ersättas av till exempel ”normalläge och beredskapsläge” för att ge regering och myndigheter större handlingsfrihet. Högkvarteret håller annars på att uppfinna hjulet på nytt. Den före detta ÖB Bengt Gustafsson införde VI 90 vilket gick ut på att krigsförbanden sattes i centrum, krigsförbandscheferna fick ett stort ansvar för krigsduglighet och beredskap, besluten delegerades till lägsta möjliga nivå, ledningen blev lika i krig och fred. Marinen tog ledningen i den processen.

Under slutet på min aktiva tid i försvaret hade vi ett totalförsvaret, tre militärområden/civilområden med gemensamma gränser. Gotland tillhörde det mellersta området av förstärkningsskäl. Nu sammanfaller inte längre gränserna civilt och militärt. Sverige är indelat i sex civila områden och i fem militära. Gotland är ett eget område. Samordningen civilt/militärt försvåras därmed. Regeringsformen är nu cirka 50 år gammal och handlar ledningsmässigt mest om krigsfara och krig. Den borde moderniseras och behandla hur Sverige i NATO styrs från fredstillstånd till krig.

Ingen Militärbefälhavare i de tre militärområdena upplevde på min aktiva tid att milona var för stora för att effektivt kunna ledas och det skulle förvåna mig om inte Civilbefälhavarna upplevde detsamma beträffande sina civilområden. Vad var felet med den gamla indelningen? Då skulle Sverige försvaras mot invasion i tre anfallsriktningar. Nu skall NATO förstärka i Nord-, Mellan- och Sydsverige d.v.s. i stort sett detsamma som de gamla anfallsriktningarna.

Att återupprätta militärområdena och civilområdena vore därför, som jag anser, en klok åtgärd. Tre milo/civo skulle dessutom kanske spara personal och pengar.

När Bengt Gustafsson införde bygderegementena, så samverkade militärer och civila på försvarsområdes- och länsnivåerna. Nu finns inte bygderegementena kvar, men hemvärnet växer. Kanske kan en ny samverkan militärt/civilt återuppstå på läns- och kommunal nivå med hemvärnet som grund om det inte finns ett militärt förband i regionen som kan samverka med aktuell länsstyrelse.

Vi är marina och transporttekniska konsulter och utför:

- Projektering och specifikation vid nybyggnad och ombyggnad av civila och militära fartyg, båtar, terminaler och transportanläggningar
- Projektledning och/eller assistans vid nybyggnad och ombyggnad av fartyg
- Konstruktion och konstruktionsgranskning av fartyg, fartygssystem och anläggningar
- Tekniska och ekonomiska utredningar, analyser, beräkningar och värderingar
- Beräkningar inom strukturanalys, hydrostatik/dynamik, ventilation, el
- Besiktningar inför köp eller försäljning, reparation och ombyggnad av fartyg och anläggningar

www.saltech.se

Fänrik
FILIP GUSTAVSSON

Fänrik Filip Gustavsson tog sin officersexamen 2023 och tjänstgör nu vid 104. bas-säkerhetskompaniet, 1. Marina Basbataljonen, Karlskrona.

Utbildningstecken - mer än bara en tygbit?

Abstract: *This article explores the perceived value and effects of worn symbols within the French army to draw parallels to our Swedish military. Since uniforms create uniformity, symbols are one of the few ways for individuals to distinguish themselves. These symbols which on several occasions have created a debate seem to be more than just a piece of fabric. By conducting extensive interviews with French service members and analysing it from the perspective of cohesion, motivation and professionalism this article concludes that the symbols play an important role in the organization. Linking the symbols to both positive effects such as increased cohesion, pride, motivation and trust but also negative effects such as shame, exclusion, and prejudice. By understanding the effects it provides a clearer way forward to using this powerful tool within our own forces.*

Introduktion

Att symboler som utbildningstecken eller huvudbonader ofta skapar diskussioner kan inte ha undgått många. Det verkar minst sagt finnas en delad syn på dessa symboler, vilket blev tydligt när fanjunkare Timothy Henriksen i sin insändare till militärdebatt tryckte på dessa små detaljers stora värde och önskade att högkvarteret skulle göra det lättare för förband att ta fram utbildningstecken som personalen kunde bära med stolthet. Exempelvis genom att ta fram tydliga riktlinjer för estetik och släppa ner ansvaret till enhetschefen.¹

”Jägarbågen”

1. Timothy Henriksen, “Utbildningstecken - en fråga om liv och död!” *Militärdebatt* (blogg), 12 februari 2022, <https://militardebatt.com/2022/02/12/utbildningstecken-en-fraga-om-liv-och-dod/>

Säkerhetskompani Sjö bärandes bassäckhatt m/93. Bild: Försvarsmakten

Detta möttes i tidningen *Försvarets Forum* av förvaltare Laestadius som menade att den mycket invecklade och byråkratiska processen är fullt nödvändig för att säkerställa exempelvis att de heraldiska reglerna följs, korrekt typsnitt används, motivet har en upphovsman och håller korrekt sed.²

Inte minst ska den passera förbi Försvarsmaktens enda heraldiska konstnär och ett helt traditionsråd innan den kanske, men sannolikt inte, godkänns. Utdelningen sker i bästa fall något år senare vilket vittnar om en process som inte bara är byråkratisk utan även långdragen. Detta får mig att tro att Högkvarteret helt har tappat förståelsen för den inneboende makt dessa små symboler besitter. Fokus borde i stället ligga på hur vi kan använda dem som ett effektivt verktyg för att skapa stolthet, gemenskap samt öka attraktionen och därmed påverkan på rekrytering, inte de byråkratiska detaljerna. Vad menar jag då med att symboler har makt?

Jag ska förtydliga med två exempel. I de flesta fallen behöver soldaten uppfylla vissa krav för att bli tilldelad symbolen, exempelvis som Säkerhetskompani Sjö och deras bassäckhatt eller K3 med deras jägarbåge. I juni 2018 genomfördes "hattprovet" vilket egentligen är en utbildningskontroll med syfte att kontrollera soldaternas fysiska och psykiska status. Efter genomfört prov med godkänt resultat har soldaterna rätten att bära kompaniets unika huvudbonad vilket symboliserar en milstolpe i utbildningen. Provet 2018 genomfördes precis som det gjorts i många år, men bakgrundsfaktorer som värme och bristande planering skapade svåra förhållanden för aspiranterna. Under ett moment, 10 km löpning, blev utfallet att fyra soldater hamnade på sjukhus för kvalificerad vård samt att ytterligare en handfull soldater som fick vårdas lokalt vid regementet.

Den officiella utredningen som gjordes konstaterade flera bidragande faktorer till händelseförloppet men en särskild faktor var hur deltagarna "undertryckt eller ignorerat

2. Patrik Laestadius, "Därför kräver tjänstetecken byråkrati", *Försvarets Forum*, nr. 3 (2022): s. 63.

kroppens varningssignaler”.³ Trots värmen och smärtan hade deltagarna gjort allt för att klara provet och därmed bli värdiga kompaniets utbildningstecken.

Liknande observationer gjordes samma år under jägarprovet i Karlsborg där aspiranter pressar sig själva förbi den absoluta gränsen och får permanenta skador - vilket i detta fall varierade från medvetenlöshet till andningsuppehåll.⁴ Men vad är det då med en liten tygbit, en symbol, som får soldater att pressa sig så långt bortom sina gränser? Är det resultatet av en invecklad byråkratisk process och konstnärens goda smak? Knappast.

Resan till Frankrike

Efter att läst om de två fallen kunde jag inte släppa tanken – att soldater i fredstid medvetet och bokstavligen går sönder för lite tyg – och undra varför dessa symboler värderas så högt. Under sista terminen på officershögskolan fick jag möjligheten att skriva examensarbetet på en militärbas i norra Frankrike och valde att undersöka detta närmare – hur kan burna militära symbolers värde och effekter förstås utifrån sammanhållning, motivation och professionalism?⁵

Även om det finns gott om debattartiklar som grundar sig främst på personliga erfarenheter eller åsikter så saknas forskning. Ibland förs diskussionen till *esprit de corps* (förbandsanda) vilket är problematiskt eftersom begreppet syftar till en högre organisationsnivå medan soldaters sammanhållning traditionellt sett är som starkast på en lägre nivå såsom gruppen, plutonen eller kompaniet. Symbolernas faktiska effekter eller användningsområde är därför ganska oklara förutom att tala om var någon arbetar.

För att förstå kulturen och värderingarna bygger därför uppsatsen på intervjuer av både kadetter, specialistofficerare och officerare inom det franska försvaret med bakgrunder och erfarenhet tydligt varierande från special- och bergsjägarförband till logistikförband. Den franska försvarsmakten delar dessutom många likheter med vår egen organisation, från uppbyggnad till uniformssystem där utbildningstecken ofta ges efter specifika kurser eller utbildningar. Därför borde även samma fenomen som observerats i Sverige rimligtvis även finnas i Frankrike.

Slutsatser

Allting värt att ha är värt att kämpa för. En av de första slutsatserna var hur symboler som behövde förtjänas genom en prövning starkt påverkade dess värde positivt. Särskilt prövningar som genomfördes i grupp hade även en god effekt när det kom till att skapa sammanhållning. Anthony King menar att sammanhållning mellan soldater är en produkt av gemensam träning och övning snarare än att de faktiskt tycker om varandra,⁶ vilket går i linje med studiens observationer.

3. Amfibieregementet, *Rapport undersökning av olycka värmeslag i samband med utbildningskontroll i Göteborg*, Försvarsmakten, 2018, s. 5.

4. Livregementets Husarer, *Utredningsrapport avseende överhettningsoolycka KARLSBORG 30MAJ18*, Försvarsmakten, 2018, s. 3.

5. Filip Gustavsson, *Worn symbols and their role in the military - a study of their effects and perceived value in the French army*, kandidatuppsats (Stockholm: Försvarshögskolan 2023).

6. Anthony C. King, *The combat soldier: Infantry Tactics and Cohesion in the twentieth and twenty-first centuries*, (Oxford university press, 2013), s. 374.

Brevet de parachutiste tilldelas kadett efter genomförd fallskärmsutbildning.

Under motsvarande baskerprov i Frankrike sågs symbolen som slutmålet och längs vägen utvecklades sammanhållningen. Längs denna väg och särskilt under mer prövande omständigheter gavs också soldater och officerare möjligheten att bedöma varandras kompetens vilket i sin tur skapade förtroende, i linje med Kings forskning. Samtidigt upptäckte psykologerna Aronson & Mills redan tidigt det som skulle stödjas av fler forskare längre fram; en som grupp utsätts för lidande skapar sammanhållning.⁷

"You remember the guys next to you in the jungle but not the ones you drank beer with here in the pantry. During hard times, you really get to know the other guys."

– Officer ur franska bergsjägarna

Symboler som förtjänades genom individuella prövningar, exempelvis bergsöverlevnad eller fallskärmskurser, betraktades generellt som ett bevis på styrka eller en "quality check". Ofta ökade också stoltheten hos individerna när det var mer krävande utbildningar där alla inte lyckades. Symbolen representerade då att individen faktiskt bevisat sin styrka eller kompetens genom att bära den.

"I think if you have it, like the Commando patch, it tells something to the others as well like.. you can put your mind to it and get things done" – Sergeant ur signal- och ledningstruppen

Inkludering och förlorat värde. Under intervjuerna blev det även tydligt att det upplevda värdet på symbolerna kunde förändras. Varje gång soldater ansåg att värdet av symbolen hade sjunkit fanns det även alltid en uppfattning om att kraven för att förtjäna symbolen hade sänkts eller tagits bort. Bruno Frey som undersökt utmärkelser inom den civila världen kallar detta för principen om mottagarens värdighet; för att en utmärkelse ska bibehålla sin sociala status måste den delas ut på samma villkor varje gång.⁸ När det inte gjordes eller symbolerna kravlöst gavs till individen, sjönk värdet.

7. Eliot Aronson & Judson Mills, "The effect of severity of initiation on liking for a group", *The journal of Abnormal and Social Psychology* 12, nr. 2 (1959): ss. 177-181.

8. Bruno S. Frey, "Giving and Receiving Awards", *Perspectives on Psychological Science* 1, nr. 4 (2006): ss. 377-388.

"We have a special beret, and it used to be only the operators that had one, but now everybody in the regiment is given one. Most of the time, you'll only see us with it in our pocket. If everybody gets one, it doesn't really make much sense." – Franska specialförbandsoperatör

"We had to work for it, as a platoon, and for some guys it was really hard [...] when I heard they were just giving them to the new guys, but they didn't have to do the climb it made many frustrated [...] and kind of de-valued the tart (beret) for me." – Kadett ur franska bergsjägarna

(Franska kadetter genomför CEFE Course i Guyana, djungelöverlevnad. Utbildnings-tecken nere till höger.)

Värdet i ögonen på kamraterna och fördomar. I de flesta fall resulterade symbolerna i en upplevd ökad social status, respekt och tillit från omgivningen. Dessa åsikter var starkare när en främmande individ presenterades för dem och symbolerna tjänade som ett slags sätt att kategorisera individer. Hertz som forskat kring uniformens utveckling menade att dess viktigaste funktion inte är kamouflaget - det är att förvandla flera individer till en uniform massa.⁹ När alla ser likadana ut blir plötsligt de små detaljerna på vår uniform ett av få sätt individen kan utmärka sig på. Även Frey stödjer detta och menar att utmärkelserna blir viktigare för vår sociala status desto mer homogen miljö vi befinner oss i.¹⁰

9. Carrie Hertz, "The Uniform: As Material, As Symbol, As Negotiated Object", *Journal of Hooiser Folklore Society* 31, nr.1 (2006): ss. 43-57.

10. Bruno Frey, "Giving and Receiving Awards", s. 382.

Franska främlingslegionen med sin vita kepi.

"You can see what someone has achieved in their career through the symbols on their parade uniform, so you quickly get an idea about the individual. You know that some awards are not given for free." – Kapten ur franska främlingslegionen

Symbolerna var därför ofta associerade till förutfattade meningar eller stereotyper. Exempelvis kunde förbandets rykte projiceras ner på individen som bar det, i både positiv och negativ bemärkelse. Antingen upprätthålla förbandets rykte eller motbevisa det – få var opåverkade.

Det är skillnad på folk och folk

Symbolerna fyller även en viktig funktion när det kommer till att skapa en gruppidentitet eftersom den gör det möjligt för oss att skilja mellan medlemmar och icke medlemmar även om det är inom samma enhet. I studien blev det tydligt att individerna som behövde bevisa sitt värde innan de får blir en del av gruppen ökade stoltheten och känslan av sammanhållning när dessa senare blev fullvärdiga medlemmar och tilldelas symbolen som ett tecken på detta.

"When we stood up there on the mountain with the officers, who could be really hard on us, but they actually smiled and said 'good job' while giving me the beret, it was like being welcomed into the family." – Kadett ur franska bergsjägarna

Att använda symboler för att visa på individens resa från nykomling till fullvärdig medlem återfinns inte minst i Sverige där Ångström undersökte ritualer inom Arméns jägarbataljon. Han noterade hur den gröna baskern som förr var en del av uniforms-systemet som tilldelades alla senare i stället knöts samman med olika prövningar och

endast fick bäras när dessa var avklarade, vilket gav baskern en social status. Den blev ett kvitto för omgivningen att individen hade förtjänat sin plats och numera var en fullblodad jägarsoldat.¹¹

"When they wear the white kepi on their heads, that is when they become legionnaires. It is a sacred symbol and represents the four gruesome months of training. Before that, they're nothing." – Kapten ur franska främlingslegionen

Hellre segla in i döden, än sjunka i skam. När det kommer till att förstå varför soldater pressade sig så hårt för en simpel symbol var det i särklass vanligaste svaret som förekom under intervjuerna knutet till skam. Rädslan för att misslyckas under prövningen, svika gruppen och därmed bli utfrysad var vanligt förekommande bland respondenterna, främst de yngre. King menar att denna skam fyller en funktion eftersom den hindrar oss från att göra felaktiga val som bryter mot gruppnormerna samtidigt som den motiverar soldater framåt genom svårigheter.¹² Att svika gruppen, vara feg eller inkompetent möter inte gruppens krav vilket därmed resulterar i att individen och ibland hela enheten får ett dåligt rykte. I värsta fall leder det till att personen blir utfrysad från gruppen. Till skillnad från i den civila världen kan soldater eller officerare inte byta sociala kretsar lika lätt och rykten är svåra att bli av med vilket gör det till en reell social konsekvens.

"Sometimes I think the opinion of other guys forces you to surpass your limits, you don't want to let them down." – Kadett ur franska bergsjägarna

Avslutande ord

Att symboler är mer än bara tyg och metall blir tydligt när dessa tillskrivs ett värde och en kultur uppstår kring dem. Symbolerna kan bidra till att skapa sammanhållning inom mindre enheter, dels genom prövningen i vilken de måste förtjänas, dels den kompetens de representerar. När dessa symboler kopplas till krav och behöver förtjänas blir de inte minst ett kvitto på individens kompetens eller styrka men också ett av få sätt individen kan utmärka sig för omgivning med hänsyn till uniformen. Inte minst kan symbolerna utgöra ett gemensamt mål för gruppen och tydligt visa att individen är en medlem i gruppen vilket stärker stoltheten, gruppidentiteten och sammanhållningen.

Den andra sidan av myntet är skammen, utanförskapet och rädslan. Skammen av att misslyckas, rädslan för omgivningens åsikter när man inte klarar kraven som ställs och utanförskapet när platsen i flocken inte förtjänas. Det återkommande temat låter negativt, men denna drivkraft är effektiv och som King uttryckte det "shame in the eyes of our brothers is a powerful motivator."¹³

Symbolernas värde kan i sin tur kokas ner till två faktorer – svårigheten att få den och distinktionen den skapar. Svårigheten att få den innebär inte minst vilken prövning individen behöver genomgå för att mottaga den och distinktionen den skapar syftar

11. Jan Ångström, "Transforming into nature: Swedish Army Rangers rites of passage" i *Transforming Warriors*, red. Peter Halden & Peter Jackson (London: Routledge, 2016), ss. 145-162.

12. King, *The combat soldier: Infantry Tactics and Cohesion in the twentieth and twenty-first centuries*, ss. 371-372.

13. Ibid, s. 371.

på den sociala status som är förknippad med symbolen. Fenomenet observerades som starkast bland de yngre och på en lägre nivå i organisationen och verkar tunnast ut ju högre upp i organisationen man kommer. Det är möjligt att mental och fysisk styrka är högre värderade på en lägre nivå medans det högre upp i organisationen snarare är viktigare med värden såsom intellektuell spänst, kunskap och förmågan att se helheten. Kanske kan detta förklara skillnaden i uppfattning hos Högkvarteret med sitt traditionsråd jämfört med kompanifanjunkaren?

Intressant nog såg studien ingen koppling mellan upplevt värde och hur anrik eller gammal symbolen var, lika så huruvida den var reglementerad eller inte. Om en symbol officiellt togs bort dök nya inofficiella upp. Vad som faktiskt påverkade värdet var exempelvis om gruppen uppfattade att kraven för tilldelningen blivit lättare eller om dessa helt saknas. Även i de fallen där enheter sänker kraven för att fler ska inkluderas, så skapar detta ofta en direkt motsatt effekt på sammanhållningen inom enheten och deras symbol. Högstatusgrupper behöver helt enkelt exkludera, för om alla ska få vara med är ingen speciell.

Sverige och Frankrike är relativt lika varandra och därför borde vi ta med dessa slutsatser till vår egen organisation. Det är inte bara en tygbit – det är ett bevis på att individen är kompetent, besitter fysisk och psykisk styrka, ingjuter förtroende och inte minst motiverar den genom både piska och morot med belöningen att bli accepterad i kollektivet och utanförskap som straff. Att inse vikten av utbildningstecken och förstå hur de påverkar individens samspel med kollektivet blir därför mycket viktigt.

Jag tror inte att fler utbildningstecken löser alla våra problem, inte heller tror jag att traditionsrådets uppfattning om vad som är värdefullt alltid sammanfaller med soldatens. Högkvarteret måste förstå och respektera de förslag som växer fram genom förbanden, förbanden i sin tur måste förstå hur värdet kring symbolerna skapas. Vi bör inte heller glömma hur K4 tog hem jägarbågen efter utbyten med US Army Rangers eller amfibieofficeren som tyckte att en viking var ett lämpligt utbildningstecken – alla olovligen använda tills högkvarteret till slut erkände dessa som officiella.

En slutlig invändning från Högkvarteret är att dessa tygmärken kostar pengar, särskilt i stora mängder.¹⁴ Jag vill hävda motsatsen, det är antagligen det billigaste ledarskapsverktyget plutonchefen har för att svetsa samman sin pluton och skapa samhörighet. Om jag frågar den värnpliktige som precis genomfört sitt livs tuffaste sträps "Vill du ha din basker eller 20 kronor?" kommer antagligen få välja det monetära alternativet. Människor tenderar att välja utmärkelser före exempelvis en motsvarande högre lön, vilket gör medaljer så lämpligt för myndigheter med begränsade ekonomiska tillgångar.¹⁵

I linje med kompanifanjunkaren föreslår jag därför att estetik fastställs, beslutsmandatet släpps ner och om det är en kostnadsfråga – låt förbanden själva bekosta dessa särskilda tecken. Det vi behöver fokusera på är dess effekt och potential som verktyg för att öka vår förmåga. För att underskatta tygbitarnas betydelse är inget annat än direkt oansvarigt.

14. Patrik Laestadius, "Därför kräver tjänstetecken byråkrati", (2022): s. 63.

15. Bruno Frey, "Giving and Receiving Awards", s. 383.

Referenser

- Amfibieregementet (2018), *Rapport undersökning av olycka värmeslag i samband med utbildningskontroll i Göteborg den 13 juni 2018*, Försvarsmakten.
- Angstrom, J. (2017), "Transformation into nature: Swedish Army Ranger rites of passage" i P. Hal-dén, & P. Jackson, *Transforming Warriors*, Routledge.
- Aronson, E., & Mills, J. (1959), "The effect of severity of initiation on liking for a group", *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 12(2).
- Frey, S. B. (2006), "Giving and Receiving Awards", *Perspectives on Psychological Science*, 1(4).
- Försvarsmakten (2022), "Därför kräver tjänstetecken byråkrati", *Försvarets Forum*, 3/2022.
- Gustavsson, F. (2023), *Worn symbols and their role in the military – a study of their effects and perceived value in the French army*, Försvarshögskolan.
- https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?aq2=%5B%5B%5D%5D&c=1&af=%5B%5D&searchType=SIMPLE&sortOrder2=title_sort_asc&query=Worn+symbols+and+their+role+in+the+military&language=sv&pid=diva2%3A1765976&aq=%5B%5B%5D%5D&sf=all&aqe=%5B%5D&sortOrder=author_sort_asc&onlyFullText=false&noOfRows=50&dswid=6352
- Hertz, C. (2006), "The uniform: As material, as symbol, as negotiated object", *Journal of Hooiser Folklore Society*, 31(1).
- Henriksen, T. (12 februari 2022) "Utbildningstecken – en fråga om liv och död. *Militär debatt*, <https://militardebatt.com/2022/02/12/utbildningstecken-en-fraga-om-liv-och-dod/>.
- Iodice, E. (2022) "Lessons from History: The Astonishing Rise to Leadership and Power of Napoleon Bonaparte", *The Journal of Values-Based Leadership*, 15(1).
- King, A. (2013), *The combat soldier: Infantry Tactics and Cohesion in the twentieth and twenty-first centuries*, Oxford university press.
- King, A. (Ed.) (2015), *Frontline: Combat and Cohesion in Twenty-First Century*, Oxford University Press.
- Livregementets Husarer (2018), *Utredningsrapport avseende överhettningsoolycka KARLSBORG 30MAJ18*. Försvarsmakten.
-

Beslutsstöd i praktiken

Miraya AB är sedan 2007 specialiserade inom avancerat beslutsstöd för beslutsfattare och operatörer.

*Data
Fusion*

OODA

ML

GIS

*Data
Mining*

Ledamoten
BO RASK

Hedersledamoten, kommandör (PA) Bo Rask är timanställd vid Saab Kockums AB strategiavdelning och är projektledare för företagets deltagande i övningen REPMUS 2024.

Erfarenheter av REPMUS 2024

Abstract: Saab Kockums AB have with great success participated in the NATO exercise REPMUS 2024 held at the Troia peninsula south of Lisbon in Portugal. The aim was together with other USV and UAV platforms test the Piraya system and its autonomy solution. REPMUS (Robotic Experimentation and Prototyping using Maritime Uncrewed Systems) is an annual military exercise organized and hosted by the Portuguese Navy and NATO with the participation of forces from foreign military forces, universities and tech companies. The exercise has the objective of testing different types of unmanned aerial vehicles, unmanned surface vehicles, unmanned undersea vehicles, and unmanned ground vehicles. Today it is the largest UAV testing exercise, with the participation of several NATO countries.

The article discusses our experience from REPMUS and what is needed to improve. In general, it's the seakeeping capabilities of small platforms, the ability to communicate over long distances and maximising the available bandwidth. On top also the safety issues following COLREGs.

Inledning

I TiS nr 3/2024 skrev jag en artikel om att Saab Kockums AB planerade att delta i övningen REPMUS 2024, som genomförs i farvattnen söder om Lissabon Portugal. Övningen är nu genomförd och i det följande redovisas några av de initiala erfarenheter som har dragits av deltagandet med USV Piraya. Erfarenheterna är många och jag beskriver även övningsplatsen i detalj för att uppmuntra till att skapa något likande i vårt land för vår egen utvecklingsverksamhet.

Utmaningarna under övningen har varit de samma som vi mötte under EDA projektet OCEAN 2020 – farkosternas sjöduglighet, kommunikation över stora avstånd och utnyttjandet av tillgänglig bandbredd. Därtill kommer säkerhetsfrågorna. Utvecklingen av sensorer har kommit långt och det är nu fullt möjligt för en obemannad farkost

att säkert övervaka sitt närområde och följa gällande sjövägsregler. Men lagstiftningen hänger inte med i utvecklingen bland annat rörande ständig utkik och befälhavarens uppehållsplats vilket gör att säkerhetsfunktioner måste tillföras. Vi valde under REP-MUS att ha en säkerhetsförare i en följebåt.

Företaget har deltagit med personal, ledningssystem och fem USV *Piraya* båtar (tre stora och två små) i Troia. Därutöver deltog vår personal för att hantera de två undervattensfarkosterna AUV 62 AT och AUV 62 MR som ägs av FM. De systemen har opererat med bas i Sesimbra.

Utöver Saab Kockums AB så deltog Marinstaben, FMV, FOI med undervattens-sensornoder, UMS *Skeldar*, analysföretaget Miraya AB samt KTH. Deltagandet sammanhölls under begreppet *Team Sweden*. Arbetet inom *Team Sweden* har varit mycket kamratligt, helt prestigelöst och inriktat mot att tillsammans visa svensk kompetens inom området obemannade system och autonomilösningar.

Sammantaget har ett femtiotal olika obemannade system i luften, på och under havsytan deltagit i REPMUS. Mogenhetsgraden varierar tydligt mellan systemen. Tyvärr har några flygande system kraschat i havet och vid start från startbanan.

Obemannade system har tydligt visat sin stora potential i det pågående kriget mellan Ryssland och Ukraina. Ukraina har visat på betydande innovationsförmåga och har mycket korta ledtider mellan idé och operativ effekt. Det är anmärkningsvärt att en nation som i princip saknar en marin har kunnat förneka Ryssland kontroll till sjöss. Det har inneburit att den ryska marinen inte längre kan påverka de marina händelserna i västra delen av Svarta havet. Ukrainas viktiga export av spannmål har därför kunnat fortsätta på nästan samma nivå som före krigsutbrottet.

De ukrainska framgångarna med obemannade system har skapat ett stort sug på marknaden efter olika typer av militära system både av enklare och mer kvalificerat slag. Många företag har därför påbörjat en snabb utveckling av obemannade system. Konkurrenten kommer nu att öka inom affärssegmentet.

Flera av systemen bedöms vid vårt deltagande i REPMUS 2024 inte som lika mogna som våra system. *Pirayorna* och vår innovativa autonomilösning och engagerade personal har fått mycket uppmärksamhet och rönt stort intresse.

Bakgrund och övningsmålsättning

”REP(MUS) (*Robotic Experimentation and Prototyping using Maritime Uncrewed Systems*) is an annual military exercise organized and hosted by the Portuguese Navy and NATO with the participation of forces from foreign military forces, universities and tech companies. The exercise has the objective of testing different types of unmanned aerial vehicles, unmanned surface vehicles, unmanned undersea vehicles, and unmanned ground vehicles. Today it is the largest UAV testing exercise, with the participation of several NATO countries.

Scheduled to run from September 9 to 27, 2024, the exercise will also see participation from Oporto University, the NATO Centre for Maritime Research and Experimentation, and the NATO Joint Capability Group Maritime Unmanned Systems. This edition of REPMUS is expected to attract a wider range of international and multi-stakeholder involvement than previous editions.

The objective of *REPMUS 2024* is to conduct large-scale operational experimentation in the maritime and amphibious domains. It aims to facilitate the engagement of operational communities with the industry and academia, integrating the latest commercial off-the-shelf systems for trials.

The exercise will also focus on validating experimental tactics, upgraded vehicles, software updates, integrated payloads, and command and control on Maritime Unmanned Systems (MUS) to address key operational issues.”

Övnings- och experimentverksamheten äger rum i anslutning till Troiahalvön som ligger cirka 50 kilometer söder om Lissabon. Troiahalvön har mynningen av floden Sado i öster och Atlanten i väster. Vissa moment bland annat undervattensmomenten genomförs fritt till sjöss och andra inomskärs. Floden Sados mynning är bred och djup och ger goda möjligheter att operera med obemannade system även vid hård vind och sjö.

Troiahalvön med fiskeläget Sesimbra i väster.

Övningsområdet är starkt trafikerat av civil sjötrafik, fiskefartyg och nöjesbåtar, men är för övrigt lämpligt för den här typen av övningar. Området har delats upp i olika delområden för undervattens- och ytfartygsverksamheten. De flygande systemen tilldelas områden och höjder över de olika delområdena med hänsyn till flygtrafiken till och från Lissabons flygplats och militära flygplatser i närområdet. Ambibieverksamheten bland annat med dold innästling ägde den här gången rum långt söderut på insidan av Troiahalvön. Ambibeförbandet debarkerade från det holländska fartyget *Johan de Witt* som vi väl känner till i Sverige.

Erfarenheter

Utveckling av delkomponenter i obemannade system (främst programvara) har pågått under många år inom Saab Kockums AB. Inom företaget har programvara utvecklats

för att ett fartyg eller en mindre båt på sikt ska kunna förflytta sig från en viss given position till en annan position utan att gå på grund, köra på land eller att kollidera med andra fartyg och båtar det vill säga att följa sjövägsreglerna. Detta är relativt enkelt.

Företaget har främst använt ett antal mindre båtar typ *Piraya* för att utveckla och pröva programvaran. *Pirayabåtarna* är 4 m långa, 1,4 m breda och väger ca 400 kg. De är utrustade med en bensinmotor på 20 hkr vilket ger en toppfart på ca 20 knop. Båtarna har utrustats med olika sensorer som GPS, radar, elektrooptiska kameror och IR-kameror, LIDAR samt kommunikationssystem. De finns även ett antal mindre *Pirayor* på ca 1,5 meters längd. De används på samma sätt i utvecklingen av programvaran men har bara en enkel kamera.

Deltagandet i *REPMUS 2024* har varit framgångsrikt för Saab Kockums AB. Verksamheten har i stort genomförts enligt plan. Båt- och ledningsmateriel har fungerat väl med bara några smärre tekniska problem bland annat i form av ett igensatt bränslefilter (åtgärdades snabbt) och en båt dator som överhettades vilket orsakade ett kortvarigt värmefrånslag (*Pirayan* stoppade enligt programmering vilket den ska göra). Några övningsmoment har ställts in på grund av ogynnsamma väder- och siktförhållanden.

Foto: Saab Kockums AB

Utöver deltagande i *REPMUS 2024*, har vi genomfört provverksamhet för European Defence Agency (EDA) innebärande att pröva hur väl autonoma system kan hantera gällande sjövägsregler (COLREGs). Dessa prov kommer nu att fortsätta i Karlskrona.

Det utnyttjade portugisiska ledningssystemet MissionSync har inte fungerat tillfredställande för att programmet var färdigt först under övningens första vecka, vilket är helt orimligt för sent om resultatet ska bli bra. Vidare var det många ovana användare och flera av dem hade inte prioriterat att integrera sitt system. Dessutom är order och rapportuttryck delvis ovana för oss som ny NATO-medlem. Ytterligare ett system *Common Autonomy Tasking Layer* (CATL) var ett försök att utöka interoperabiliteten, men det fokuserade på att standardisera protokoll och inte på att länka ihop all information som flödar från de olika systemen till en gemensam marin lägesbild.

Det elektromagnetiska spektret är mycket hårt ansträngt och interferens mellan system har förekommit då några användare har använt otillåtna frekvenser. Dessutom bedömer vi att aktiv störning har förekommit. Det senare borde ha kommunicerats så att pågående verksamhet inte stördes. Kanske var det en prövning av olika systems störkänslighet?

Bandbredden räcker inte till för alla som vill överföra data från sitt systems olika sensorer. Den portugisiska marinen konstaterade vid Hot Wash Up (genomgång direkt efter övningens slut) att tillgänglig bandbredd framgent kan komma att reduceras alternativt styras för varje deltagande system för att medge bättre tillgång till gemensamma sensordata. Det är exakt samma erfarenhet som vi drog under *OCEAN 2020*.

Givet alla positiva erfarenheter från i år bedömer vi att vi hade kunnat få ännu bättre effekt av våra autonoma *Piraya*-farkoster om vi hade fått mer tid för att göra en bättre integration emot ledningen dvs till aktuell *Commander Task Unit* (CTU London). Den rapporterade lägesbilden hade kunnat bli väsentligt bättre om det hade förberetts i tid. En CTU Stockholm rekommenderas för framtida deltagande, där alla svenska system kan samlas. Då hade alla integrationer kunnat göras på hemmaplan, långt innan övningen startar. Så arbetade vi under *OCEAN 2020* med gott resultat.

Vi har fått många besök från olika länder och organisationer inklusive Ukraina som är mycket intresserade av vår autonomilösning och *Pirayabåtarna*. Många har uttryckt sin stora tacksamhet för att vi har deltagit och levererat i alla de moment som vi har deltagit i samt frikostigt delat med oss av våra sensordata. Vi har fått beröm för vår innovativa autonomilösning och engagerade personal. Vi har av MARCOM i Northwood UK välkomnats att delta i nästa års REPMUS och den efterföljande operativa övningen för mogna system *DYNAMIC MESSENGER*. Syftet med den senare övningen är att stödja integration av obemannade system i NATO operativa verksamhet. Det är briterne som är ansvariga för den övningen.

Slutsatsen av ovanstående är att företaget är på rätt väg vad avser autonomilösningar för obemannade system. Inom företaget förbereds nu ett beslut att delta i kommande REPMUS övningar.

Ledningsplatsen

Den portugisiska marinens resurser för att genomföra REPMUS övningar är utmärkta.

”The CEOM (*Centro de Experimentação Operacional da Marinha*) meaning, *Portuguese Navy Operational Experimentation Centre*, was created to support maritime operational experimentation campaigns and exercises. It merges knowledge, research, development and operational capabilities from Portuguese Navy and other partner entities, aiming at promoting technological development, interoperability and the operational use of *Maritime Unmanned Systems* (MUS) and other emerging and disruptive technologies (EDT).”

Ledningsplatsen och hamnen är militärt skyddsobjekt och bevakad av beväpnade vakter dygnet runt. Hamnen i Troia är skyddad för väder och vind och även större fartyg kan förtöjas. En landningsbana på några hundra meters längd löper parallellt utmed kajen. Innanför landningsbanan finns fast infrastruktur med matsal, verkstäder samt stora uppställningsplatser för ledningstält och containrar. Området har även en större landningsplats för helikoptrar. Söder om kajen finns en betonglagd slip.

På den portugisiska kusten förekommer tidvatten. I Troia är skillnaden mellan hög- och lågvatten drygt 2,5 meter. Det påverkade de tider då *Pirayorna* kunde sjösättas och tas upp via slipen.

MEOC (MOC) *Maritime Experimentation Operations Centre* ligger placerad i områdets norra del i direkt anslutning till flera radiomaster. Från MEOC operationscentral leds den dagliga verksamheten. Övningsområden fördelas och säkerheten övervakas. De olika CTU sitter i ledningsplatsen.

Saab Kockums tilldelades en bra plats för vårt ledningssystem på ca 20 m² stor golvyta i ett stort tält i direkt anslutning till matsalen. Platsen låg nära media- och sjukvårdstältet samt toaletterna. Det var en perfekt placering! Vår transportcontainer med reservmateriel mm kunde placeras ca 50 meter från vår ledningsplats. Vår buss kunde parkeras i direkt anslutning till vår ledningsplats. *Pirayorna* parkerades på sina trailers direkt utanför tältet med möjligheter till laddning av batterier och daglig service mm. På ledningsplatsen ställde vi upp våra datorer och dataskärmar samt vår dagliga logistik i form av VHF radio, båtsändare, batteriladdare, flytvästar, kikare mm.

Genomförda övningsmoment

Vi har genomfört övningsmoment både fritt till sjöss och inomskärs. Merparten av tiden i autonom körning innebär att CTU London har gett oss en uppgift som vi lägger upp som en plan. Därefter ska *Pirayorna* autonomt följa planen och interagera med sin sensorinformation. *Pirayorna* har visat sig vara förvånansvärt sjödugliga ute i Atlanten. Sensorräckvidderna går ned när sjön växer och sjöbruset gör då radarbilden svårtolkad, men de optroniska sensorerna var inte lika känsliga. Å andra sidan är *Pirayorna* mycket svåra att upptäcka i lite sjö.

Vi har för European Defence Agency (EDA) provat autonoma farkosters förmåga att följa COLREG. Vi framkallade, mötande, upphinnande och korsande situationer. Vi har funnit att företagets COLREG algoritm med bra resultat kan hantera alla de situationer vi prövade, men provverksamheten kommer nu att fortsätta i Karlskrona. Vi har samlat på mycket data som kommer att utvärderas för att förfinas algoritmen.

Foto UMS Skeldar V-200

Saab Kockums ledningsplats. Foto: Saab.

Vi har spanat och fingerat anfallit mål fritt ute till sjöss. Då använde vi det franska dykerifartyget FRN *Acheron* som moderfartyg. FRN *Acheron* ska ha en eloge för sitt goda sjömanskap och vilja att stödja oss på bästa sätt. Det tog vid ett tillfälle endast 14 minuter att sjösätta två *Pirayor*. Samarbetet visar tydligt att vilket fartyg som helst med en kran kan vara moderfartyg för *Pirayor*.

Vid ett tillfälle använde vi fyra *Pirayor* (två stora och två mindre) inomskärs som fingerat skulle anfalla en gammal avmagnetiseringsstation. Det visad sig att samtliga *Pirayor* kunde komma nära målet och de mindre helt oupptäckt röra sig kring stationen.

Vid några tillfällen har opererat tillsammans med UMS *Skeldar* V-200. Uppgiften var att anfalla inkommande HVU (high value unit), med optronisk invisning ifrån *Skeldar* till oss via länk. Det var frisk vind och relativt hög sjö, men *Pirayan* klarade sjön väl. Kommunikationen med *Skeldar* fungerade väl.

Vid har även genomfört verksamhet under mörker som spanande system framför ett amfibieförband som skulle gå iland på en försvarad kust långt söderut i Sadoflodens mynning. FLIR kameran fungerade mycket bra med sin förmåga att spana horisonten runt. Vi hade en del problem med kommunikationen med amfibieförbandet och delvis oklara order så sammantaget var detta ingen bra taktisk övning, men materielen fungerade mycket bra och *Pirayan* spanade av området flera gånger.

Pirayorna har deltagit i alla planerade moment utan några nämnvärda tekniska problem. Båtarna har fungerat väl även ute till sjöss i Atlanten. Vid ett tillfälle fick vi en igensatt bränsleledning som vi snabbt åtgärdade. Vi har även haft en överhettad båtdator som orsakade ett motorfrånslag (så är det programmerat). Efter några minuter kunde datorn åter startas upp och momentet fortsätta.

Ledningsplatsen har fungerat bra. Vår autonomilösning är stabil. Vår personal programmerade in en ny funktion GO TO POINT under övningen som underlättade betydligt för fortsatt autonomikörning då nya order erhöles.

Slutsatser

Obemannade system har tydligt visat sin stora potential i det pågående kriget mellan Ryssland och Ukraina. Ukraina har visat på betydande innovationsförmåga och har mycket korta ledtider mellan idé och operativ effekt.

I *TiS* har många författare under de senaste åren skrivit om vikten att marinen snart börjar experimentera med obemannade system. Det är nu hög tid omsätta idéer till upphandling av några olika typer av testsystem. Det finns de som anser att obemannade system är konkurrenter till bemannade fartyg. Så är det absolut inte! De obemannade systemen är i stället ett effektivt komplement.

Deltagande i framtida *REPMUS* övningar bedöms vara mycket värdefullt för att prova nya system i komplex miljö tillsammans med andra företag och organisationer. Platsen Troia är en utmärkt plats för sådana prov. Inom Sverige skulle motsvarande provplatser kunna organiseras till exempel i Västervik eller i Härnösand. Båda områdena har goda förutsättningar för nationell provverksamhet.

Utmaningarna är fortsatt de samma som vi mötte under *OCEAN 2020* och nu under *REPMUS 2024*– farkosternas sjöduglighet, kommunikation över stora avstånd och nyttjande av tillgänglig bandbredd. Därtill kommer säkerhetsfrågorna.

Så min uppmaning blir återigen sätt i gång och testa. Obemannade system kostar bara en bråkdel av kostnaden för bemannade fartyg och endast fantasin sätter gränser.

Ledamoten
MAGNUS HAGLUND

Kommendörkapten (mst) Magnus Haglund är en flitig säkerhetspolitisk debattör.

Vår marina framtid

Abstract: *After the Second World War the Swedish political will was to stay neutral between East and West. This was also the background for the Swedish defence planning, which in the beginning in 1947 implied that both East and West could be our future enemies. But that thinking excluded that Sweden in fact was a western country and an important economical player in the world's economic system.*

This meant that a more rigid military thinking took command over the strategic facts and that a NATO membership was therefore not on the political agenda although the secret cooperation increased over the following years.

After the Russian attack on Ukraine in 2022 the Swedish government made a major strategic shift and in 2024 both Sweden and Finland became NATO members.

This membership now gives us reason to re-build our naval – and maritime – direction as it is presented in the NATO Strategic Concept 2022. Hopefully this will also mean a more modern view on our future defence planning.

Inledning

Senaste numret av *Tidskrift i Sjöväsendet* (nr 3/2024), innehöll flera intressanta och bra artiklar om vårt strategiska läge och hur vi bör förhålla oss till detta i framtiden.

NATO:s strategiska koncept verkar dock ännu inte på ett mera politiskt plan och påtagligt sätt ha påverkat inriktningarna av landets säkerhet och utformningen av vårt framtida försvar. Strategins syfte är ju att alliansen ska vara stark och närvarande för att motverka att det blir krig i en mera "normal" betydelse. Konceptet bygger därför på att förbindelserna ska kunna hållas öppna, vilket borde innebära en betydligt större vikt läggs vid skyddet sjötransporter till och från alla NATO-länder och även så i Östersjön.

Nu vid inträdet i NATO kan det finnas anledning att se var och hur vi förändrats i marina och maritima inriktningar under efterkrigstiden för det finns ju nu en möjlighet att i alliansens samarbete korrigera det som försvunnit över hela den maritima skalan.

Syftet med det här inlägget är närmast att försöka se hur vi hanterat Sveriges maritima intressen, som i alltför hög grad och av förmenta besparingsskäl successivt sorterades bort under det kalla krigets tid. De borde nu åter bli aktualiserade – inte minst därför att NATO ju till stor del byggs på att vi har gemensamma maritima intressen.

Inledningsvis kan vi notera att redan under de så kallade beredskapsåren, då Sverige lyckades stå utanför kriget, förträngde man att mer än 2 000 svenska sjömän omkommit i krigshandlingar och det ansågs man sig politiskt tydligen inte kunna publicera eftersom ju också den svenska sjöfarten förhållit sig ”neutral” och alltså bedrev handelsutbyte såväl med de allierade som tyskarna under krigsåren.

Vi var alltså och är fortfarande beroende av en fungerande sjöfart. Att dessutom kustsjöfarten i stort sett försvunnit och ersatts med landtransporter medför troligen en mycket högre utsläppsnivå av den miljöförstörande koldioxiden. Den betydligt mera miljövänliga sjöfarten borde därför återskapas i en modernare form!

Efter kriget skulle ett modernare försvar byggas och det framfördes 1947 av dåvarande ÖB, Helge Jung, i publikationen ”Vårt framtida försvar”, att en strategiskt defensiv försvarsinriktning skulle vara vägledande för Sverige. Vårt lands geografiska läge som politiskt ansågs ligga mellan öst och väst och då skulle båda ha intresse av att stärka sin militära position genom att anfalla och ockupera Sverige. Slutsatsen blev därför att det svenska försvaret skulle kunna försvara landet på och nära det svenska territoriet och därmed understödja den svenska neutralitetspolitiken, men ingenting framfördes om något skydd av våra förbindelser med andra och kanske vänskapliga stater.

Vi kunde ju då utesluta en konflikt med Väst, men i det tysta ”glömde vi bort” att handelsutbyte och logistik faktiskt till övervägande delar gick västerut! Att detta innebar att försvaret av våra maritima näringar nedprioriterades redan under rådande fredsförhållanden, var det då ganska få som insåg.

Bakgrund

Redan tidigt efter krigsslutet hade den svenska regeringen inlett ett försvarspolitiskt samarbete med Storbritannien, som vid krigsslutet plötsligt blivit en östersjöstat genom okupationen av Schleswig-Holstein. Förutom en öppen anskaffning av modern brittisk materiel innebar samarbetet i det fördolda, att Sverige skulle ansvara för försvaret av Östersjön norr om latituden genom Klaipeda och Storbritannien söder därom.

När NATO bildades 1949 ställdes den svenska regeringen inför ett dilemma och i stället för att bli medlemmar som våra grannar Danmark och Norge ställde sig Sverige av hänsyn till Finland utanför.

Efter diverse diplomatiska kontakter med USA blev Sverige trots detta offentliga val i själva verket en dold medlem av NATO redan 1952 – NATO:s 17:e medlem kallades det – men inte heller detta faktum påverkade den gällande svenska försvarsinriktningen. Det svenska försvaret skulle fortsatt försvara landet på och nära det svenska territoriet och därmed understödja den svenska neutralitetspolitiken. Allt fortsatte därför som tidigare även om vissa reformer nu började införas, men de var inte baserade på någon känd marin strategi, utan skedde med det som kallas invasionsförsvaret som bakgrund.

En större förändring genomfördes 1966 då marinkommandona försvann och därmed en dold samarbetsmöjlighet med våra västliga grannar. Marinkommando Väst

hade redan etablerat ett ganska omfattande samarbete med britterna och det rörde främst skydd av vår sjötrafik västerut och Malmö Marina bevakningsområde hade ett nära nog dagligt underrättelseutbyte med den danska marinen, men också ett samarbete avseende en eventuell minspärning av östersjöutloppen – det senare redan 1950 till och med godkänt av regeringen.

Det mesta av detta försvann nu successivt och försvaret blev alltmer en värnpliktsbaserad mobiliserande organisation där man började skilja mellan krigsförband och fredsförband. Detta inte bara i försvarsplaneringen utan också vid tillämpningen av vad som skulle bemannas i fred och vad som skulle ske vid en mobilisering.

Flottans bemanningsprincip innebar dessförinnan att de modernaste fartygen skulle vara rustade och skulle då kunna lösa enklare uppgifter inom tre månader efter besättningsbyte och alla stridsuppgifter efter ytterligare tre månader. Försvarsplaneringen handlade nu i stället mera om det som kallades för förbandsproduktion och den säkerhetspolitiska grunden var det ingen som ens ifrågasatte. Den fick gälla trots det att genom försvarsbeslutet 1958 beslutats om en svensk kärnvapenframställning – som förstås angavs för att vara defensiv till sin karaktär! Men Sverige fick i stället redan 1962 genom president Kennedy ett uttalat skydd av det amerikanska kärnvapenparaplyet, som tack för att vi inte fortsatte vår planerade framställning och därmed bidrog till att kärnvapenspridningen begränsades. Men inte heller denna mycket viktiga händelse förändrade egentligen det svenska försvarets strategiska inriktning!

Successivt inkluderades de marina frågorna i de militära och de fick därmed en undanskymd plats. Gemensam stabsutbildning etablerades på dåvarande Militärhögskolan och all materielanskaffning skulle nu ske ge genom en formellt civil myndighet, Försvarets Materielverk (FMV).

Alltefter det att tiden gick så försvann synpunkten att försvaret behövde förstärkas tidigt – helst redan i fred – och så att en kritisk situation inte skulle tillåtas att eskalera.

Ytterligare lök på laxen blev det då officersutbildningen reducerades till ett slags akademisk verksamhet. Kungl. Sjökrigsskolan lades ner och den nu ganska uttunnade professionella utbildningen genomförs nu i stället tillsammans med armé- och flygkadetter och som man egentligen har föga praktisk yrkesgemenskap med!

Förmågan att genomföra operationer redan i fred uppfattades i stället som att svenska internationella förband skulle kunna delta i fredsbevarande operationer i något krisande land oftast mycket långt från Sverige. Förmågan att kunna motstå säkerhetspolitiska påtryckningar fick väl sitt stora prov i samband med sovjetiska ubåtskränkningar i svenska farvatten på 1980-talet. Det var en utmanande tid men medförde inga förändringar i försvarets inriktning och avvägning mellan försvarsgrenarna.

Ändå har vi inte ens övervägt hur andra bekämpningsformer skulle kunna ha genomförts – miljökrig, fiskekrig, påtryckningar på handelstrafiken eller rent subversiva insmugglingar av vapen, pengar eller narkotika. Ett ”smygande angrepp” har hittills inte verkat vara av intresse för myndigheten Försvarsmakten, som verkar vara mera intresserad av att planera för att kunna möta ett större angrepp och som skulle motivera en högre budgetnivå, men inte att kunna verka för en säker utveckling redan i fred och därigenom också kunna motstå en eventuell eskalering!

Metoden att argumentera för anslaget, genom att presentera olika hotbilder borde ha fått sin definitiva avslutning 1992, då Sovjetunionen föll sönder och om inte tidigare borde den politiska ledningen nu ha insett att Försvarets uppgift inte är att förbereda ett krig enligt en fastställd hotbild, utan är betydligt bredare och över hela ”gråzonen” mellan fred och ett fullt utvecklat krig.

En grundläggande uppgift för staten är ju att kunna säkra medborgarnas och samhällets säkerhet. Något av den inriktningen framfördes i regeringens ”Nationell säkerhetsstrategi” från 2017. Det utkast till en ”Nationell maritim strategi”, som hade producerats av Näringsdepartementet och inte, som den nationella strategin, av Statsrådsberedningen togs inte in i dokumentet.

Statens många maritima kopplingar bör mot bakgrund av dagens redan pågående ”gråzonkonflikter” samordnas nationellt på ett mera strategiskt sätt. Detta kan betyda att vissa omorganisationer behöver göras som påverkar marinen och kan vara av värde för vår framtida säkerhet.

Främst och viktigast som fallet är i Norge att Kustbevakningen inordnas som en självständig del i marinen. I Norge består sjöförsvaret av marinen och kystvakten. Så är det även i de flesta stater med egna kustbevakningsstyrkor. Samtidigt bör man förstås också överse om inte Sjöfartsverket borde ingå som en del i Kustbevakningen.

Sammanfattningsvis verkar frågan om en nationell maritim strategi successivt ha försvunnit från den politiska agendan i Sverige, men vi kan vara ganska övertygade om att den frågan är en viktig fråga för NATO och att den därför kommer att aktualiseras för vår politiska ledning.

Medlemskapet i NATO

Det mera teoretiska problemet med vår ingång i NATO ligger dock i att vi nu bör bygga en gemensam säkerhetspolitisk framtid tillsammans med våra allierade och att inriktningen betyder att vi tillsammans med alliansens övriga medlemmar ska verka för en fortsatt fredlig utveckling.

Att detta är ett besvärligt kapitel framgår av många inlägg, som dessvärre fortfarande mest baseras på nedärvda och nu ganska föråldrade tankar om en invasionsförsvarsmodell från den tidiga efterkrigstiden och där ”försvarsgrenarna tillsammans” skulle avvärja en invasion av landet och där ordet ”tillsammans” dessutom alltför ofta ansågs betyda ”samtidigt”.

Sådana uppfattningar måste nu anses vara helt föråldrade, vilket faktiskt också framgår av det strategiska konceptet från 2022 för NATO vars punkt nr 23 lyder:

”23. Maritime security is key to our peace and prosperity. We will strengthen our posture and situational awareness to deter and defend against all threats in the maritime domain, uphold freedom of navigation, secure maritime trade routes and protect our main lines of communications.”

Innan man går in på detaljer är det angeläget att se till att det svenska försvaret är organiserat så att samarbetet med andra NATO-medlemmar underlättas och det torde gälla för alla tre försvarsgrenarna.

Detta kan betyda att vi bör återskapa självständiga försvarsgrenar med egna materielförvaltningar och då kan dagens myndighet FMV avskaffas – möjligen efter att ha bistått Ukraina med materiellanskaffningar!

De snabba förändringar som vi helt säkert står inför borde dessutom betyda, att försvarsgrenscheferna så snabbt som möjligt och kanske tillsammans med någon allianskollega – och utan eventuella kopplingar till redan föråldrade försvarsbeslut – får möjlighet att snabbt anskaffa de materielsystem som IT-förmågor, drönare och andra system som kan få en tydlig påverkan på framtiden för vårt försvar och vår säkerhet.

NATO:s strategi som den är offentliggjord i det strategiska konceptet från 2022 handlar alltså faktiskt om att genom påtaglig styrka förekomma alla risker för krig och alla andra former av krigföring.

Då handlar det främst om att gruppera fram omedelbart insatsberedda styrkor, som får en eventuell angripare att inse att väpnade insatser inte kan löna sig eller bli framgångsrika.

Att detta i sin tur dessutom ställer krav på en väl fungerande logistik glöms dock ofta bort och i det avseendet är vi vana vid att Göteborgs hamn, som Skandinavien största, sedan länge outtalat och delvis dessutom i fredstid tämligen oförsvarat har kapacitet att fungera som ett logistiknav för hela östersjöregionen.

Nu måste vi dessutom förstå att godset och underhållet ska transporteras vidare till andra NATO-stater under en högre beredskap och i krig och transportererna då måste skyddas. Det betyder i klartext, att vi kommer att ha ett nationellt särskilt ansvar för transportererna i Östersjöområdet, även om vissa mindre mängder gods kanske kan transporteras österut från Atlanten på befintliga vägar eller med flyg.

De två strategiska riktningarna – Norra Skandinavien respektive Östersjön – är eller blir av svenskt nationellt intresse och detta borde förstås tydligt påverka uppbyggnaden av det svenska totalförsvaret, som ännu inte funnit sin modernare inriktning.

Den regionindelning av landet som redan föreslagits, men ännu inte genomförts skulle kunna bli en bra ledningsstruktur och fungerande ersättare för alla gamla lands-ting och de regioner som faktiskt redan har etablerats. Men en bra regional ledning gäller förstås inte bara för sjukvården utan hela vårt territoriella civila och militära samhällsförsvaret.

Här ska man också bygga upp samverkan mellan samhällets olika funktioner så att det fungerar redan i fred och så att ett modernare totalförsvaret också kan bidra till att ett öppet krig inte drabbar landet och medborgarna.

Redan idag sker många mera moderna och adekvata angrepp på vårt land och även detta måste man kunna motverka på ett tydligt sätt för medborgarna redan under dagens strategiska förutsättningar!

Hur ska man exempelvis betrakta all illegal införsel av narkotika till landet? För att staten ska kunna leda detta komplex av frågor borde kanske myndigheten MSB delas i sina mera ursprungliga delar. Det skulle kunna medföra, att lokalt betingade prioriteringar kan bli verklighet i landets olika delar och inte som nu en övergripande lösning som ska gälla hela landet; såväl i Region Norr som i Region Syd.

Slutsatser – en framtidsvision

Inledningsvis borde vi planlägga och framgruppera utbildade och korttidsanställda markstridsförband och enheter till de baltiska länderna – för att markera vårt strategiska intresse, som alltså då är samordnat med NATO:s övergripande inriktning.

Detta kan förstås betyda, att det inte blir så många militära markstridsförband kvar för försvar av vårt territorium, men på hemmaplan bör vi första hand ha ett fungerande luftförsvar och ett mobiliserbart hemvärn.

Det mera rutinmässiga skyddet av sjötrafiken torde vi kunna samordna inom alliansen även om de berörda handelshamnarna och deras kapacitet kanske kommer att styra en del.

Dagens tillgång på eskortfartyg är långt ifrån vad som kan behövas både i Finland och i Sverige och de bör dessutom ha en tydlig uppgraderings- eller ombestyckningsmöjlighet. Kanske kan det inledningsvis vara ganska enkla fartyg, när de anskaffas, men de bör vara tekniskt förberedda för att uppgraderas. För sjöfartsskyddet torde det dessutom snarast behövas att helikoptrar med ubåtsjaktförmåga anskaffas – kanske inom båda marinerna och gärna med en modern förmåga att leda eller bekämpa marina drönare.

Underhålls- och logistiktransporter måste redan nu kunna ske – förutom från Göteborg – förslagsvis även från Malmö, Karlshamn, Västervik, Norrköping, Nynäshamns Norviks hamn, Gävle och Sundsvall till hamnar i Finland och i de baltiska staterna. Svårigheterna här ligger kanske mest på det faktum att vår handelsflotta ju inte seglar under svensk flagga. Exempelvis seglar flera lämpliga fartyg i Thunrederierna men under färöisk flagga!

Transporterna bör eskorteras med vad vi har tillgängligt, vilket alltså i dagsläget är alldeles för få. Våra örlogsfartyg bör dessutom ha två besättningar så att vi kan utnyttja vårt fartygsbestånd på ett över tid mer effektivt sätt. Så har man det redan på flera håll i Nato.

Ett besvärligt problem handlar redan idag om att Ryssland exporterar råolja och naturgas från Ust-Luga och Primorsk till hamnar utanför vårt direkta ansvarsområde. Det är väl så som Putin-regimen skaffar sig pengar.

Trafiken sker med bekvämlighetsflaggade fartyg av ganska dålig kvalitet och jag har uppfattat att danskarna helst vill förhindra att sådana tankfartyg över huvud taget ska få komma in i Östersjön. Det kanske kommer att bli en fråga för NATO och EU att besluta om.

En rysk hämndåtgärd för en sådan åtgärd vore kanske att skada en lastad tanker någonstans mellan Gotland och Lettland och då står vi inför en miljökatastrof av hittills icke skadad omfattning, så även oljesanering bör nog ingå i våra förberedelser i och med NATO-medlemskapet!

Sedan har det föreslagits att delta i antiterroroperationer – som nu i Röda Havet! Vår ambition med medlemskapet i NATO borde vara att kunna delta i alla operationer som kan bli önskvärda eller rent av nödvändiga även på andra håll än i våra egna hemmarfarvatten. Vårt medlemskap i NATO innebär alltså en betydande strategisk ökning av våra marina och maritima uppgifter och detta gäller redan nu i fredstid. Därför måste de marina resurserna öka.

När det gäller våra fartygsförband är dessvärre arvet från tankarna under invasionsförsvarets tid fortfarande alltför tydliga och dominerande. Då skulle våra fartyg vara väl bestyckade och ha bra och modern självförsvarsförmåga för att vara trovärdiga. Nu borde inriktningen vara mycket annorlunda! Vad har vi idag för förmågor att stötta NATO:s skydd av strategiska transporter redan i dagsläget eller genomföra insatser mot andra säkerhetshot?

Om vi ska kunna betraktas som en fullvärdig marin NATO-medlem, så borde vi snarast skaffa oss eskortfartyg, som ska kunna sättas in var och när alliansens säkerhet kan bedömas vara hotad. Och om vi breddar eller utökar vårt engagemang i NATO – även utanför Östersjön – så borde vi anskaffa fartyg som kan ingå i verksamheter exempelvis i Medelhavet där ju redan idag pågår en omfattande människosmuggling. Sådan smuggling kan anses vara ett angrepp på Europa.

En grupp svenska eskortfartyg eller rent av fregatter borde anskaffas, men varför inte också ett större underhållsfartyg som också kunde bidra med transporter och vid behov kanske kunna snabbrustas som lasaretsfartyg?

Ett sådant fartyg skulle kanske också kunna fungera som långresefartyg för visst har långresor varit en viktig del av vår marina yrkesprofil och förståelse för havet. Deltagandet i en försvarsunion handlar om lojalitet – och tyvärr har vi idag ganska glest med fartyg att visa detta med!

För de närmare behoven skulle vi behöva minst det dubbla antalet fartyg jämfört med vad den svenska marinen idag disponerar. När man nu bygger nya stridsfartyg så är det inte det enskilda fartygets aktuella bestyckning som är viktigast, utan antalet fartyg.

Nu har vi dessutom flera länder, som vi skulle kunna samarbeta med i fartygsbyggandet. Polen, Tyskland, Finland och Frankrike bygger nu fartyg där vi skulle kunna gå med i projekten. Uppgradering och anpassning kan ju sedan ske successivt om och när den tekniska utvecklingen förändrar behovet och om så anses vara påkallat.

Vårt medlemskap i NATO innebär alltså en betydande strategisk ökning av våra marina och maritima uppgifter och detta gäller redan nu i fredstid. Hur ska vi möta behovet av resurser?

Titta, en ingenjör, en optiker och en lärare!

Frivilliga sjöräddare. 2 400 människor med hundratals olika jobb som övar tusentals timmar hela året för att vara så bra förberedda som möjligt. Sjøræddningssællskapet ær en ideell organisation, helt utan bidrag från staten. Stöd oss gärna på sjoræddning.se genom att ge en gåva eller kanske bli medlem. Ditt stöd betyder mycket för att vi ska kunna fortsæta att rædda liv till sjöss.

FRIVILLIGA SJÖRÄDDARE SEDAN 1907

SJÖRÄDDNINGSSÆLLSKAPET

Dina pengar kommer fram! Vi har 90-konto och kontrolleras av Svensk insamlingskontroll.

TIDSKRIFT I SJÖVÄSENDET

FÖRSTA UTGIVNINGÅR 1836

KUNGL. ÖRLOGSMANNASÄLLSKAPET

- en av de kungliga akademierna -

Redaktör & ansvarig utgivare: Kommendör Bo Rask, e-post: editor@koms.se

Redaktionskommitté: Kommendör Lars Wedin samt

Ambassadör Marie G. Jacobsson

Annonsansvarig: Kommendörkapten John Timerdal,

e-post: advertisements@koms.se

Formgivare: Konteramiral Thomas Engevall, e-post: engevall@koms.se

Bankgiro: 454-8731, Swish: 123 437 59 29

KÖMS organisationsnummer: 835000-4282

Tidskrift i Sjöväsendet utkommer i regel fem gånger årligen. En årsprenumeration kostar 250:- för prenumeranter med postadress inom Sverige och 350:- för prenumeranter med utrikes postadress. Avgiften betalas till bankgiro 454-8731.

STYRKA GENOM **PARTNERSKAP**

Saab, Försvarsmakten och Försvarets Materielverk under lång tid samverkat för att ta fram lösningar anpassade för svenska behov och förhållanden. Ett samarbete som bygger på att vi delar teknik och ambitioner och känner samma stolthet över att kunna skapa produkter och lösningar i världsklass.

På Saab bryter vi kontinuerligt ny mark för att utveckla nya innovativa och flexibla marina lösningar i absolut världsklass. Genom fortsatt samverkan frigör vi den unika kraft som skapas genom att dela kunskap, idéer och framgångar.

En kraft som stärker samhällets och marinens förmåga att möta dagens och morgondagens allt mer komplexa utmaningar.

www.saab.com

SAAB